Q. D. B. V.

DE

SCRIPTORIBUS HISTORIAE POLONICAE

SCHEDIASMA LITERARIUM,

QUOD

DIVINA FAVENTE GRATIA

PRAESIDE

DN. M. GABRIELE GRODDECK,

P. P. AC REIP. BIBLIOTHECAR.

FAUTORE & PRAECEPTORE AETATEM COLENDO

IN CELEBERRIMO GEDANENSIUM ATHENAEO,

AD DIEM XXVII. JANUARII,

A. O. R. MDCCVII

H. L. Q. C.

PUBLICAE ERUDITORUM ΣΥΖΗΤΗΣΕΙ

SOLENNIORI RITU

SUBMITTIT

AUCTOR

SAMUEL IOACHIMUS HOPPIUS,

Soltquella-Marchicus

DANTISCI, Typis JOHANNIS ZACHARIÆ STOLLII.

PER-ILLUSTRI ET EXCELLENTISSIMO,
DOMINO,
SAMUELI STRYKIO,
MARCHITAE, ICTO INCOMPARABILI,
SEREN. AC POTENT. REGI PRUSSIAE
A CONSILIIS SANCTIORIBUS, ETC.
RELLIGIONE IN DEUM,
CULTU IN REGEM,
FIDE IN PATRIAM,
IUSTAM UBIQUE LAUDEM ADEPTO;
DIGNO IUSTITIAE SACERDOTI,
POSTERITATIS EXEMPLO,
SECULI DELICIO,
ET, QUOD PRIVATA MONET PIETAS,
PARENTI MYSTICO,
PATRONO AC PRO-AVUNCULO
MULTIS NOMINIBUS AETATEM
COLENDO,
PRIMITIAS STUDIORUM,
VOTI PRO EIUS INCOLUMITATE
SUSCEPTI REUS,
EX VETERI FORMULA
D. D. D.
EX SORORE PRO-NEPOS
SAMUEL IOACHIMUS HOPPIUS,
SOLTQUELLENSIS MARCH.

Viro Juveni Doctisſimo,

SAMUELI JOACHIMO HOPPIO,

Auditori ſuo Amicoque ſvavisſimo,

G. Groddeck, S. P. D.

SI delineandæ impræſentiarum eſſent virtutes Tuæ, & inter has amor literarum cum ingenii dexteritate morumque probitate conjunctus, de quo nos omnes, quorum Collegia & Lectiones diligenter ſalutaſti, teſtari poſſumus, amplisſimam in laudes Tuas excurrendi materiam invenirem Verum uti id præſtare, mei nunc inſtituti non eſt, ita tamen de ſolido & inſolito ſpecimine tuo, ut nonnulla adiiciam, res ipſa videtur poſtulare. Equidem me hortante, argumentum illud aggreſſus primum es. Volebam enim, ut poſtquam ductu meo, variorum inſignium librorum notitiamTibi paraveras, in aliquo Scriptorum genere, vires tuas, quantum illæ valerent, explorares. Atq; eapropter rerum Polonicarum monumenta, a Doctisſimis Viris copioſe exſtructa, ut in ordinem redigeres, Autor Tibi eram. Cumque Magnificus Patruus Tuus, cuius prudentiam in iudicando conſulendoque non ſolum hæc Civitas ſuſpicit, ſed & exteri mirantur, conſilium approbaſſet, atq; inſuper librorum optimorum copiam, ex inſtructisſima Bibliotheca ſua, Tibi porrexiſſet, labore iſthoc adeo egregie perfunctus es, ut induſtriam tuam judiciumq; exquiſitum non ſatis laudare potuerim. Quam ob cauſam etiam eo ordine, quo poſueras, pleraque reliqui, additis ſaltem nonnullis, Schediaſmati augendo atq; illuſtrando maxime neceſſariis, iisq; non una, ſed diverſis vicibus, nonnunquam feſtinato & ſatis tu-

multua-

multuarie, prout hinc inde partim in Bibliotheca publica nobis obveniebant, partim a Viris quibusdam Illustribus benignissime nobiscum communicabantur. Unde factum est, ut interdum alio quam decebat loco, alioq́ idiomate, Scriptores quidam recensiti fuerint, id quod æqui boniq́ Lectores facile condonabunt. Forte autem nonnulli adhuc eiusdem generis Commentarii typis editi, (nam MStorum ratio plane habita non fuit,) hic desiderabuntur, maxime qui hanc nostram Provinciam Civitatesq́ eius spectant: quemadmodum nunc demum in memoriam veniunt duæ Relationes, in Novis Liter. Maris Balth. & Septentr. *A. 1704. p. 77 & A. 1705. p. 299. extantes, de totidem insignibus monumentis in Bibliotheca publica Civitatis nostræ asservatis; itemq́ Hier.* POVODOVII *Agenda seu Ritus Sacramentorum Ecclesiast. ad uniformem Ecclesiarum per universas provincias Regni Pol. usum, Officio Rom. conformati, & ex decreto Synodi Petricov. Cracov. 1591. f. editi: quæ cum aliis quibusdam, animo nostro tum exciderant. Utut etiam in corrigendo Schediasmate, non exigua industria adhibita sit, cumprimis circa distinctionem Scriptorum materiarumque, fieri tamen non potuit, quin nonnulla aliter imprimerentur, quam in votis erat, uti vel in ipsis ADDENDIS CORRIGENDISque accidit, ubi* p. 127. *monetur, in Schediasmate p. 65. lin. ult, post* Bydgostiensia, *addendum esse,* sive Velaviensia; *quæ tamen ita legi debent,* sive, ut alii minus recte vocant, Velaviensia, *quia distinctæ hæ Pacificationes sunt, saltem pro iisdem haberi nequeunt, cum Pactis Velaviensibus Bydgostiensia demum accesserint, articulosque omnino novos adiectos habeant. Denique* Indiculum geminum *hic adiectum, eruditis non displiciturum esse, certo persvasus sum. Plura nunc non addo, saltem Deum T. O. M. precor, ut Vitam longævam, Viresque sufficientes Tibi largiatur, quo ad HOPPIANI nominis ampliorem semper famam gloriamque assurgere queas.* Scrib. Gedani Prid. Kal. Jan. MDCCVII.

Vtilissi-

Ἅπαντα σὺν τῷ Θεῷ.

§. I.

Utilissimum esse studium, quod patriæ Historiæ Scriptoribus recensendis impenditur, neminem prudentum facile credo, inficias esse iturum. Comprobant id complures ex omni fere gente ac natione Auctores, qui hoc in argumento laudabiliter sunt versati. Taceo jam illos, qui cujuscunque generis scriptores suæ gentis cum universim, tum speciatim enumerârunt, quales præcipue sunt, qui universæ nationis rationem habuerunt, ex *ITALIS*: CAPACCIUS, IMPERIALIS, GHILINUS, CRASSUS, ERYTHRÆUS, TOMASINUS; Ex *HISPANIS*: *Andr.* SCHOTTUS & *Nicol.* ANTONIUS; Ex *GALLIS*: *Franc. de la* CROIX *du* MAINE, *Anton.* VERDERIUS, *Scævola* SAMMARTHANUS, *Car.* SORELLUS; Ex *ANGLIS*: *Jo.* BALÆUS & *Jo.* PITSEUS; Ex *BELGIS*: *Aub.* MIRÆUS, *Val. Andreas* DESSELIUS, & *Franc.* SWEERTIUS; Ex *GERMANIS*: *Jo.* TRITHEMIUS, *Hieron.* ZIEGLERUS & *Henr.* PANTALEON; Ex *DANIS*: *Albert.* BARTHOLINUS; Ex *SVECIS*: *Joh.* SCHEFFERUS, &c.

Scriptorum patriæ Historiæ notitia utilis est.

§. II.

Quodsi eos tantum consideremus, qui Historicas Bibliothecas certæ gentis Scriptorum contexuerunt, maximus Scriptorum numerus oculis nostris sese objiciet. Hic enim occurrent quoad Histori-

Et quoad varias nationes ab Eruditis exculta.

 cos

cos *GRÆCOS Gerh. Joh.* Vossius & *Bernh.* à Mallinckroth; quoad *ROMANOS LATINOSQVE* idem Vossius, *Christoph.* Sandius, *Jo.* Hallervord, *Martin.* Zeilerus & *Mart.* Hankius, qui & *BYZANTINÆ* historiæ scriptores recensuit; quoad *GALLOS Andr. du* Chesne sive Quercetanus & speciatim quoad Scriptores rerum *BURGUNDICARUM Philibertus de la* Mare, cujus Conspectus Historicorum Burgundiæ prodiit *Divione* 1689. 4; quoad *ANGLOS* & *SCOTOS Guil.* Nicolson, qui hactenus tres partes Bibliothecæ Historicæ Anglicanæ, & unam Scoticæ edidit *Londini*, 1696. 97. 99. & 1702. 8*vo*; quoad *GERMANOS Mich.* Hertzius; quoad *HELVETOS Jo. Henr.* Hottingerus; quoad *PRUSSOS Christoph.* Hartknoch. Disf. I. de Var. Reb. Prusf. item in Præfat. Chronici veteris & novæ Prusfiæ; denique quoad *INDICARUM* & *AMERICANARUM* rerum Scriptores *Antonius de* Leon Pinello, Philippi IV. Regis Hisp. quondam Chronographus Indicus, & supremi Indiarum Senatus Referendarius, qui Hispanico sermone publicavit Epitomen Bibliothecæ Orientalis & Occidentalis, nauticæ & geographicæ, *Madriti* 1629 4*to*; de quo vid. *Nic.* Antonii Bibl. Hisp. T. 1. p. 110.

§. III.

Circa Polonica Historiæ scriptores desiderata.

Quæ dum animo revolvimus, non possumus non dolere, adeo incuriosos fuisse in rerum suarum Notitia Polonos, cum apud illos etiam plurima lucem viderint, quorum Catalogum locupletiorem texi, interesset publice. Equidem non sine laude hic commemorari possunt *Simonis* Staravolscii Illustrium Poloniæ C. Scriptorum Vitæ & Elogia, *Francof.* 1625. 4*to* edita, quemadmodum huc etiam pertinent Ejusdem Monumenta Sarmatarum, viam universæ carnis ingressorum, *Cracov.* 1655. *fol.* publicata. Non minus memoratu digni sunt *Christoph.* Warsevicii CC. Reges, Sancti, Bellatores & Scriptores Polon. *Romæ* 1601. 8. in lucem emissi. Sic & speciatim Archi-Episcoporum *GNESNENSIUM* seriem, eorumque res gestas edidit *Steph.* Damalevitius, *Varsav.* 1649. 4. qui etiam Vitas *VLADISLAVIENSIUM* Episcoporum descripsit, editas *Cracov.*

cov. 1642. 4. *PLOCENSIUM* Episcoporum Vitas consignavit *Jo.* DLUGOSSUS, in operibus posthumis *Stanisl. Lubienski, Antv.* 1643. *fol.* vulgatis, exhibitas; Uti *POSNANIENSIUM* Episcoporum seriem contexuit idem DLUGOSSUS, quam a *Jacobo* BRZEMEZKIO continuatam edidit *Thom.* TRETERUS, Canonicus Varmiens. *Brunsberg* 1604. 4. De Episcopatu & Episcopis Ecclesiæ *VARMIENSIS* opus posthumum *Th.* TRETERI, publicæ luci exposuit *Matthias* a LUBOMIECZ TRETERUS, S. R. M. Secret. *Cracov.* 1685. f. ubi adjectum Chronicon de vitis Episcoporum *VARMIENSIUM*, per *Joannem* PLASTWIG, Decretorum Doctorem, Varm. Ecclesiæ Decanum, conscriptum circa A. M. CD. LXIV. Seorsim quoque prodiit Series Episcoporum *VARMIENSIUM*, cum eorum Insignibus, impr. typis Monasterii *Olivensis.* 1681. 4. Ut taceam *CULMENSIUM* Episcoporum Catalogum, quem contexuit *Christoph.* HARTKNOCH Diss. XIV. de variis Rebus Prussicis. Hæc omnia tamen valde exigua sunt, in quibus etiam nec plena est, nec semper ordinata Auctorum Polonicorum recensio, adeo ut optime de publico mereretur, qui secundum seculorum aut materiarum seriem omnia consignaret, & accuratam simul Prosopographiam Poloniæ ederet.

§. IV.

In hoc defectu non male me collocaturum esse operam existimavi, tam illustris ingenii æque ac gentis Scriptoribus enumerandis, non quidem omnibus: huic enim operi imparem me esse lubens fateor; sed certi tantum generis, nimirum illis, qui descriptionem regni, mores & instituta populi, Regum Virorumque Illustrium res bello paceque præclare gestas commemorarunt. In quo argumento quidem neminem plene hactenus versatum fuisse, persvasus sum, utut compendiaria quadam ratione ac velut in nomenclatura hic aliquid præstiterint *Christoph.* HARTKNOCH, qui Catalogum quorumdam Scriptorum Polonicorum, quibus in concinnando de Rep. Polon. opere usus est, ipsi operi præmisit, ac postea in præf. ad Prussiam Veterem & Novam, itemque in Diss. de Scriptor. Histor. Pruss. ex parte repetiit; & *Nicolaus* CHWALKOWSKI, cu- *Quinam hic allegandi.*

jus de Jure publico Regni Polon. Libro, *Regiomonti* 1684. 4. auctius edito, præfixa est Sylloge Scriptorum de Rebus Polonicis. Ut non commemorem, qui in Bibliothecis generalibus, Introductionibus in historiam in genere, aliisque Libris, ut aliorum, sic & Scriptorum rerum Polonicarum mentionem injecerunt, quemadmodum LIPENIUS in *Bibl. Philos.* STRUVIUS in *Bibl. Historica*, BECMANUS in *Hist. Orb. Terr. T.* 2. *c.* 8. *§.* 1. *Ferdin.* NEOBURGUS in *Ephori part. II*, & nuper defunctus B. Dn. *Christ.* GRYPHIUS, Rect. Gymn. Vratisl. quondam celeberr. in *Colleg. Histor. MS. c.* 10. aliique fecerunt. Totum autem argumentum eo ordine tractabo, ut primo recenseam *Scriptores geographicos & topographicos*, qui descriptionem regionum Poloniæ exposuerunt; hinc accedam ad *genealogicos*, qui tesseras ac arma gentilitia indicarunt; quos sequentur *Historiæ Civilis & Ecclesiasticæ Scriptores* cum universales, tum particulares; his illos, qui ad *Politiam Jusque publicum & singulares materias* spectant, subjiciemus; & denique *Scriptores Historiæ Lithuanicæ, Livonicæ* & *Prussicæ* enarrabimus.

Ordo hujus Schediasmatis.

§. V.

Scriptores universales Historici & Politici in transcursu nominantur

A *GEOGRAPHICIS* & *TOPOGRAPHICIS* Scriptoribus initium facturus, possem quidem commemorare generales quosdam Scriptores, qui uti aliorum regnorum, ita etiam Poloniæ, rerumque Polonicarum mentionem fecerunt, inter quos ex antiquis præter STRABONEM, *Pomponium* MELAM, PLINIUM, TACITUM, PTOLEMÆUM, *Jornandem* ALANUM cum CASSIODORO editum; occurrunt inprimis *Ditmarus* MERSBURGENSIS, *Otto* FRISINGENSIS, *Gottfridus* VITERBIENSIS, HELMOLDUS aliique; Ex recentioribus autem nominandi essent: *Raph.* VOLATERRANUS, *Sebast.* MÜNSTERUS, *Gerh.* MERCATOR, *Paul.* MERULA, *Abrah.* ORTELIUS, *Pet.* BERTIUS, *Jo.* JANSONIUS, *Nicol.* & *Guil.* JANSONIUS, *Philip.* CLUVERIUS, *Phil.* BRIETIUS, *Jo.* & *Wilh.* BLAEUVII, *Petr. du* VAL, *Joh. Bapt.* RICCIOLUS, *Phil.* FERRARIUS & *Mich. Ant.* BAUDRAND, DN. *de la* CROIX, *Allain* MANESSON MALLET, ROBBIUS, SAMSON d'ABBEVILLE, *Ludov. du* MAY, AUCTOR GALLUS itinerum Historicorum *Tom.* 8. germanice

manice etiam à personato *Talandro* versus. Hos aliosque Scriptores, in quibus rerum Polonicarum haud infrequens mentio reperitur, prolixius recensere possem, æque ac alios Historicos generales, itemque Politicos Scriptores, quales e. gr. sunt *Lucas de* LINDA, *Jo. Ludov.* GODOFREDUS, J. C. BECMANUS, *Jo. de* LAET, *Georg.* HORNIUS, *Christ.* FUNCCIUS, *H.* CONRINGIUS, *Phil. Andr.* OLDENBURGERUS, *Sam.* PUFENDORF, *Bernhard.* ZECHIUS, sub ficto *Leutholfi* à Franckenberg nomine latens, *Sam.* CHAPPUZEAU, *Jac. Aug.* THUANUS, *Oseas* SCHADEUS, *Mich. Casp.* LUNDORPIUS, *J. C.* BULENGERUS, *Georg.* LOHMEIERUS, *Christ.* WEISIUS ac *Jo.* HÜBNERUS in Quæstionibus Historico-Politicis germanice evulgatis, *Ferdinandus* NEOBURGUS in Ephoro curioso germanice edito part. 2, *Joach.* CUREUS in Chron. & Annal. Silesiæ, *Alb.* KRANZIUS in Vandalia, *Gabriel* BUCELINUS, *Joh* MICRÆLIUS, *Joh* DUBRAVIUS, *Joh.* BOTERUS, *Hieron.* BRUSONI, *Francisc.* SANSOVINUS, *Victorius* SIRI, *Petr.* VALCKENIER, THEATRUM & DIARIUM EUROPÆUM, MERCURII, qui in Germania, Gallia & Belgio publicam lucem adspexere, *Recensus historiæ novisf.* vernalis & autumnalis, opera *Joh. Burchardi* MAJI & aliorum institutus, THEATRUM PACIS, TRUTINA STATUS & INTERESSE PRINCIPUM, aliique.

§. VI.

Hos omnes tamen nunc mittam, & ad eos, qui speciatim Poloniam tangunt, propius me accingam. Ubi primum inter Scriptores Geographicos commemorandi illi, qui ap. *Joannem* PISTORIUM, Nidanum, D. Tomo I. habentur; in quo Tomo scilicet omnia esse dicuntur, quæ ad chorographicam Poloniæ considerationem pertinent, utut negari non possit, plurimis istorum Tractatuum historica potius argumenta contineri. Tomum hunc cum duobus aliis Autor edidit *Basileæ* per *Sebast. Henricpetri* A. 1582. f. totumque opus appellavit POLONICÆ HISTORIÆ CORPUS, ubi in Tomo I. apparent.

Scriptores Chorographici e Tomo I. Johannis Pistorii.

1. *Æneæ* SYLVII, post adeptam Pontificis dignitatem PII II. nomen sortiti, Relatio de Polonia, Lithuania & Prussia sive Borussia, in qua tamen Auctorem in Sarmatas aliquanto iniquiorem

rem fuisse, quam decebat, quidam observant. Hæc Relatio quinque capitibus & tribus foliis comprehensa, desumta est ex ejus Historia de Europa c. 25 — 29.

II, *Erasmi* STELLÆ, *Libanothani*, Libri duo de Borussiæ Antiquitatibus, quinque folia implentes, qui jam pridem impressi sunt *Bas.* ap. *Froben.* 1518 f. & præterea comparuerunt in Collectione diversarum Navigationum & Itinerum à *Joh. Hutichio* facta, cui *Simon Grynæus* Epistolam nuncupatoriam præmisit *Basil.* per *Joh. Hervagium*, 1536. f.

III. *Alexandri* GUAGNINI, *Veronensis* Itali, Equitis aurati peditumque in arce Vitepscienſi Moscov. Præfecti, Chorographia totius Poloniæ, Lithvaniæ, Prussiæ & Livoniæ, foliorum 28. Hæc autem, si cum prima nitidissima & multis figuris ornata *Gvagnini* editione, quæ typis *Matthiæ Wirzbietæ* sine adjectione loci & temporis prodiit, & *Sarmatiæ Europææ descriptio* inscribitur, conferamus, à Pistorio admodum transposita esse animadvertemus. Nam in laudata editione post Epistolam dedicatoriam, quæ data est *Cracov. anno* 1578, & duo prima Capita, quibus Sauromatiæ Europææ situs, gentisque deductio & origo referuntur, à fol. 7. usque ad 57. exhibetur Compendium Chronicorum Poloniæ secundum seriem Regum Poloniæ, à LECHO I. usque ad HENRICUM VALESIUM, quibus singulis præmissæ sunt Vitæ eorundem, carmine elegiaco olim à *Clemente* JANITIO descriptæ, quæ apud *Pistorium* Tomo II. leguntur. Post fol. 57. primum sequitur Poloniæ descriptio usque ad fol. 79. se extendens, quam *Pistorius* Epistolæ dedicatoriæ, & duobus memoratis capitibus, statim subjunxit. In antiqua illa editione sequitur Lithvaniæ Descriptio, sed quæ à fol. 1. usq; ad 22. de Ducibus Lithvaniæ leguntur, *Pistorius* iterum prætermisit, qui provinciarum Lithvaniæ descriptionem tantum à fol. 22. usq; ad 33. exhibet. Prussiæ descriptionem, quæ ibi foliis 13. legitur, *Pistorius* integram retinuit, ut & Livoniæ descriptionem, quæ 9. folia implet; Sed omisit Moscoviæ Descriptionem 47. foliorum, & aliam Tartariæ, quæ 10. foliis comprehensa est. Ad eundem ferme modum hæc divulsa sunt in alia Collectione Scriptorum rerum Polonicarum

carum, tribus itidem Tomis conſtante, quæ *Francofurti* apud *Johan. Wechelum*, impenſis *Sigism. Feyerabendii* Anno 1584. 8. prodiit, & *Alexandri Guagnini* auctoris nomen præſcriptum habet, quaſi is omnium Tractatuum illic inſertorum autor eſſet. Enim vero qui hos tres Tomos obiter ſaltem evolvit, facile deprehendit, non omnia, quæ hic exhibentur, ſolius *Guagnini* eſſe, ſed varia collectanea ex *Alex.* GUAGNINO ſæpe neglecto Autoris nomine, *Christoph.* WARSEVICIO, *Jo.* LASICIO, aliisq; variis Auctoribus, Tomis illis contineri, ita ut pleraq; hujus rapſodiæ jam occurrant in Collectione *Pistoriana*, ſaltem quod ordo immutatus ſit. Primam *Guagnini* de Sauromatia Europea editionem preſſe ſequitur, quæ *Spiræ* apud *Bernardum Albinum* 1581. f. prodiit, ubi figuræ quoque adjectæ ſunt.

IV. *Martini* CROMERI, Coadjutoris tum temporis ac deſignati Epiſcopi Varmienſis, Polonia ſive de ſitu, populis, moribus, magiſtratibus & Republica Regni Polonici Libri II. à fol. 74. ad 121. qui Autore adhuc ſuperſtite aliquoties variis in locis, inprimis *Colon.* apud *Maternum Cholinum* 1577. 8. & auctius apud eundem 1578. 4. ut & cum *Alb. Kranzii* Vandalia *Francof.* ap. *Vechel.* 1575. *fol.* typis fuêre deſcripti, & adventanti ex Gallia Regi HENRICO VALESIO, a *Stanislao Karncovio*, in finibus Regni oblati: De quo vid. *Epist.* M. *Cromeri*, quæ extat L. 1. num. 68. qui numerus tamen manu cuiusdam tantum appoſitus eſt, *Epistolarum Carncovii* opera| editarum. *Cracov.* 1578. 4*to.* Habentur etiam, ſed omiſſis præfatione & relatione| Sacerdotis cujusdam de gente Sileſia, quæ in aliis Editionibus leguntur, in Rep. Polon. *Lugdun. Batav.* 1627. apud *Elzevir.* in 12. excuſa, & in Opere majori *Cromeriano*, *Coloniæ Agrip.* 1589. f. edito, â fol. 480. ad 530.

V. *Martini* à MICHOVIA, Med. Doct. & Canonici Cracovienſis, de Sarmatia Aſiana & Europæa Libri duo, â fol. 121. usq; ad 150. qui excerpti videntur ex Collectione antea memorata, ſcriptorum ſcilicet, quos *Huttichius Hervagio* junctim excudendos dederat, in qua Collectione leguntur à pag. 482. usq; ad 531.

VI. Deſcriptio Lithvaniæ ex Moſcovia *Sigism. L. B.* in

HERBER-

HERBERSTEIN, à f. 151. usq; ad 157. Hæc autem descriptio reperitur in laudati Autoris Commentariis rerum Moscoviticarum a pag. 103. usq; ad 116. edit. *Basil.* per *Joh. Oporinum* 1556. f. àqua non differt alia ejusdem officinæ, cui annus 1571. præfixus est.

VII. *Pomponius* MELA de Sarmatia, cum Commentariis *Joachimi* VADIANI à fol. 158. ad 163. Hi vero commentarii *Viennæ* 1518. & *Paris.* 1530. f. editi fuerunt. Potuissent autem meliori jure huic Polonicæ Historiæ Corpori inseri, quæ in Epitome trium terræ Partium, *Tigur.* 1534. & 1548. 8. edita, *Joach. Vadianus* Helvetius de Sarmatia retulit. Hæc enim magis ad chorographiam regionis hujus spectant.

VIII. De Sarmatia Commentariolus *Hartmanni* SCHEDELII à fol. 163. ad 165, desumtus ex illius Historia mundi, *Norimb. in fol.* excusa.

IX. *Laurentii* CORVINI Ode saphica de Polonia & ejus metropoli Cracovia, quæ olim prodiit ad calcem Libri, quem Autor inscripsit Hortulum elegantiarum, *Vratislaviæ* per *Conradum Baumgarten de Rotenburg* Anno 1503. 4.

X. *Conradi* CELTIS Carmen ad Vistulam fluvium depromptum ex ejus Amorum Lib. I. eleg. 15.

XI. *Adami* SCHRÖTERI, *Silesii*, Iter Salinarium Sarmaticum.

XII. *Conr.* CELTIS Salinaria. Hæc elegia reperitur in Amorum Lib. I. eleg. 6. Extant autem IV. Amorum Libri cum aliis *Conradi Celtis* Operibus Viennæ absolutis & *Norībergæ* 1562. 4. editis.

XIII. *Jacobi* PRILUSII sive PRZYLUSII, de provinciis & quibusdam Regum diplomatis Tractatus, ex Statutorum Libris, ab illo *Cracov.* 1553. f. publicatis, exscriptus à fol. 171. ad 255. Quæ diplomata præcipuam huius Tractatus partem absolvunt, ad aliam Scriptorum Polonicorum classem potius referenda.

§. VII.

Geographici alii in Pistoriano Corpore non occurrentes.

Enumeratis Scriptoribus in Polonicæ Historiæ Corpore comprehensis, nonnulli alii jungendi videntur, ad chorographicos utiq; etiam referendi. Inter hos est *Stanislaus* SARNECIUS, cujus descriptio

ſcriptio veteris & novæ Poloniæ, ut & Ruſſiæ ac Livoniæ, *Cracov.* 1585. f. à *Joh. Sienienio* publicata, ejusdem Annalibus anno 1587. editis, jungi ſolet. Deinde *Joh.* CRASSINIUS memorari poteſt, qui dedit nobis Poloniam, *Bononiæ* 1574. 8. vulgatam, cuius tamen verum autorem fuiſſe *Carolum* SIGONIUM quidam obſervant. Noſtra ætate Regni hujus Choro-& Topo-graphiam expoſuit *Simon* STARAVOLSCIUS in Polonia, primum *Coloniæ* apud *Henricum Crithium* 1632. in 24, deinde hic *Gedani* 1652. ſumtibus *Georgii Förſteri* in eadem forma excuſa, atq; hoc argumentum ita plene pariter ac nitide tractavit, ut aliorum induſtriam longè ſuperaverit, notante *H. Conringio*, qui etiam parvum hunc, ſed admodum utilem Libellum tanti fecit, ut eleganti præfatione ornatum, *Wolferbyti* ſumptibus *Conradi Bunonis* Anno 1656. in 4. typis iterum publicaret, adjectis Tabulis geographicis & indice rerum locupletiſſimo. Huic merito jungendus *Andreas* CELLARIUS, Gymnaſii Hornani quondam Rector, cujus Noviſſima Deſcriptio Regni Poloniæ, Magniq; Ducatus Lithvaniæ, omniumq; Regionum juri Polonico ſubjectarum, una cum potiſſimarum urbium iconibus & regni hujus geographica delineatione, *Amſtelod.* 1659. 12. prodiit. Equidem *Auguſtinus* GUDICANUS pariter Poloniam, ſive novam Regni Polon. in Aquila, hujus Regni inſigni, Deſcriptionem, *Colon.* 1659. 12. evulgavit; liber tamen ille non admodum magni eſt momenti, quamvis ab aliis dignus habitus ſit, qui in appendice ad THULDENUM P. IV. n. 1. locum inveniret. Nec melius fortaſſis ſenſerint eruditi de *Joh. Theod.* SPRENGERI Polonia Nov-antiqua, quæ *Francofurti* 1656. 8. evulgata eſt; ut & de *Joh.* **Tröſters** Nido Aquilæ Polonico (**Polniſches Adler-Neſt**) germanice cum fig. edito. *Norimb.* 1666. 12. Forte etiam hic reticenda non eſſet *Auctoris* ANONYMI, qui in Catalogo Bibl. Thuan. T. 1. p. 440. *Joh. Demetrius* SALISKOVIUS (corrige SULIKOVIUS) ab aliis vero rectius *Lucas* OPALENIUS eſſe fertur, Polonia defenſa contra BARCLAJUM, *Dantiſci* apud *Georg. Förſterum* 1648. 4. edita, ubi multa de regionis natura à pag. 1. uſque ad 55. certe alibi non obvia, exhibentur, de quo libro tamen infra quædam afferemus.

B   Ad

§. VIII.

Itineraria regni Poloniæ.

Ad pleniorem regni notitiam non parum quoque juvant Itineraria, quale quidem in Germ. lingua nobis dedit *Martinus* ZEILERUS, in descriptione regni Poloniæ & Lithuaniæ, *Ulmæ* 1647. 8. & alia nova descriptione hujusdem regni, ibid. 1657. 8. edita. Latine *Carolus* OGERIUS, cum esset in Comitatu *Claudii* MEMMII, Comitis *d'Avaux*, ad Septentrionis *R*eges Extraordinarii Legati, Iter Polonicum descripsit, quod cum Danico & Svecico itinere, ut & *Nicol.* BORBONII quibusdam Epistolis prodiit *Lutet. Paris.* 1656. 8. Gallice præter *Jo.* LABOUREUR, de quo infra §. 25. & HAUTEVILLIUM *in Relat. Histor. Poloniæ, Paris.* & *Amst.* 1687. 12*mo* edita; nuper demum simile itinerarium exhibuit nobis *Bernhardus* CONNOR, D. Medicus, Regiæ Societatis & Collegii Medicorum Londinensium Socius, qui Epistolas Anglico sermone edidit, in quibus describitur tum antiquus, tum præsens regni Polon. status historicus, geographicus, physicus, politicus & ecclesiasticus. Prodiit ille Liber *Londini* (non *Lovanii*, ut est apud Dn. *Struv. Bibl. Hist.* p. 747.) 1698. 8*vo*, ac *Lipsiæ* sequenti Anno recusus, & in germanicum quoque idioma translatus est.

Tabulæ Geographicæ.

Nec negligi hoc loco debent Tabulæ sive Mappæ, ut dici solent, geographicæ regni Poloniæ, quas inter satis curata, ceterisque omnibus melior est, quæ ante septennium & quod excurrit, *Noribergæ* in f. luci publicæ exposita est. Alias non inelegans est Mappa, quæ ap. PUFENDORFIUM in *Hist. de Carolo Gustavo* exhibetur. E Polona gente delineationem regni vicinarumque provinciarum in Tabula dedit *Wenceslaus* GODRECCIUS, quæ *Basil.* prodiit, & ap. CROMERUM in opere majori de Polonia, itemque ap. ORTELIUM reperitur. Recentior est Poloniæ, Ducatus Lithuaniæ, Volhiniæ, Podoliæ, Ukrainæ, Prussiæ & Curlandiæ descriptio per *Justum* DANCKERTS, *Amstelodami* facta, & *Atlanti Minori* nuper inserta. *Gerhardi* MERCATORIS, *Iodoci* HONDII, *Io.* JANSONII, *Io.* & *Guil.* BLEAUVII, SANSONII, aliorumque Delineationes, quia vulgo notæ sunt, non commemoro. Tabulam vero, quæ ap. CHWALKOVIUM & STA-

RAVOLSCIUM *edit. Conring.* conſpicitur, è *Philippi* CLUVERII Geographia deſumtam eſſe, cuilibet eas inter ſe paulo curatius conferenti patet. Reliquæ, ſi SANSONIANAS exceperis, mutilæ paſſim ſunt minuſque emendatæ.

§. IX.

GENEALOGICA *ſcripta.*

A Scriptoribus Chorographicis progredimur ad GENEALOGICOS. Hos inter primum apparet *Ioh.* PISTORIUS, vel quicunque autor eſt Tabularum genealogicarum, quæ ad calcem Corporis Hiſt. Polonicæ Piſtoriani habentur hoc titulo: *Tredecim regni Polonici mutationes & familiarum, quæ regnum tenuerunt, genealogicæ explicationes, deſcriptæ ex optimis Auctoribus, & continua perpetuaque ſucceſsione propoſitæ in Tabula*: Item *Principum Sileſiæ pene omnium et Ducnm Maſſoviæ ac Lithuaniæ Genealogiæ, diligenter magnoque ſtudio collectæ, et ad illuſtrandam hiſtoriam Polon. appoſitæ a Ioanne* PISTORIO. Deinde *Iodoci Ludov.* DECII, Germani S. Lateran. & Imper. Comitis Regisq; Sigiſmundi Secretarii, Liber de Vetuſtatibus Polonorum, & alius de Jagellonum familia, qui *Tomo II.* f. 260. & 284. ap. *Piſtorium* habentur, antea quidem *Cracoviæ*, adjecto Libro tertio, de SIGISMUNDI Regis temporibus, 1521. f. editi, huc referri poſſent, ſed libri illi potius hiſtorici ſunt, quam genealogici, adeoque minus recte ab aliis in hanc claſſem referuntur, ut factum in *Catal. Bibl. Thuan.* p. 440. Majori quidem, ſed ſi verum dicere volumus, non uſque adeo curato opere, quod *Orbem Polonum* inſcripſit, genealogias Polonicas illuſtravit *Simon* OKOLSKI S. Theol. Prof. & Regens ſtudii generalis Leopolienſis Ordinis Prædicatorum Provinciæ Rusſiæ; de quo ſiniſtra judicia legi poſſunt in *Ioh. Markewicz Carcere Romano*, ejusque *præfat.* edit. 1666. 4to. Conſtat liber tribus Tomis in *fol.* ordine alphabetico digeſtis, in quibus omnibus antiqua Sarmatarum ſtemmata gentilitia & arma inſigniaque recenſentur. Primus Tomus à lit. A. uſque ad lit. K. ſe extendens, *Cracoviæ*, 1641, ſecundus à litera L. uſque ad lit. R. *ibidem* 1643; tertius à lit. S. uſque ad finem *Ibid.* 1645. prodiit. Habetur etiam ſcriptum Germanicum *Noribergæ*

*riberg*æ impressum in 4*to*. cui titulus: Polnischer Königs-Stam / oder Beschreibung des Hertzoglichen Litthauischen Geschlechts / aus welchem bey fast 100. Jahren her / zwölff daraus gebohrne oder demselben anverwante Fürsten zu Königen in Pohlen erwehlet worden / mit Einführung des neu-erwehlten Königes MICHAEL THOMAS KORYBUTT, gebohrnen Hertzogs von Wisniowicz, *etc.* Litthauischer und Polnischer Anverwandten / auch Stam-Verwandschafft mit allen jetzt-regierenden Potentaten / Käysern / Königen und Fürsten. Alias solent allegari *Bartholomæi* PAPROCII opus stemmatum, polonico idiomate sub tit. *Gniazdo Orla Polskiego*, h. e. *Nidi Aquilæ Polonicæ. Cracov*, 1584. f. editum; *Marci* AMBROSII Arma sive insignia regni Pol. *in* 8. vulgata, itemque *Mart.* SCHROTI & *Andreæ* VARGOTII similia scripta, de quibus tamen duobus nihil certi definire possumus, utut de ultimo in *Exercitatione ad Nicol. Chwalkovii Ius publicum Regni Polon.* A. 1685. 4. edita p. 18. seqq. notatum sit, *Andr. Vargotii* nomen ex *Andr. Dargotio*, vel *Dardotio* aut *Dardozki*, cujus extat Tractatus *de Titulata Nobilitate*, effictum esse. Equidem arborem genealogiarum Regum Poloniæ, Magnatum, Nobilium, Civium, Civitatumque præcipuarum *Erasmus* GLICZNERUS, Augustanæ Confessionis in Polonia Antistes, *Præf. Chronici sui*, aliquando edendam, promisit, sed hactenus quod sciam⁹, hæc nondum lucem adspexit. In hoc tamen argumento forte etiam *Simonis* STARAVOLSCII, Primicerii Tarnoviensis, Monumenta Sarmatarum, *Cracov.* A. 1655. *fol.* nitidissime edita, harum rerum curiosum non parum adjuvabunt. Novissime prodiisse Polonico idiomate Numerum stemmatum Polonicorum & Lithuanicorum, auctore POTOCKIO, 1696. f. à Nobiliss. Dn. *Valentino* SCHLIEFFIO, Patricio Gedanensi, accepimus, qui præterea varios Tractatus curiosissimos, ex Magnifici Dni PARENTIS Bibliotheca, nobis ad perlustrandum benevole porrexit.

§. X.

HISTORICI UNIVERSALES, *à* Pistorio *T. II. exhibiti.*

CIVILIS HISTORIÆ Polonicæ Scriptores, qui gentis origines, chronica, annales, res bello paceque præclare gestas ipsasque Regum & aliorum Virorum illustrium Vitas consignarunt, porro enarraturi, initium iterum ab illis facimus, quos

PISTO-

PISTORIUS *Corp. Hist. Pol. T.* 2. quorum aliqui etiam in Collectione *Francofurtana* habentur, inseruit, ubi occurrunt à f. 1. usque ad 258.

I. *Matthiæ de* MICHOVIA Chronica Polonorum à prima propagatione & ortu eorum, usque ad A. C. 1504. (rectius 1506.) quatuor Libris comprehensa. Quæ Chronica primum impressa sunt *Cracoviæ* per *Hieron. Vietorem* 1521. f. iconibus Regum ornata. In hac editione adjecti quoque sunt

II. *Iodoci Ludov.* DECII de Vetustatibus Polonorum, de Jagellonum familia, deque SIGISMUNDI Regis temporibus Libri tres, qui ap. *Pistorium* reperiuntur à fol 260. ad 340.

III. Tertium locum occupat *Alexandri* GUAGNINI, Itali, Compendium Chronicorum Polon. secundum seriem & successiones omnium Principum Regumque gentis, a LECHO, primo Duce autoreque Polonorum usque ad Regem HENRICUM VALESIUM, qui tum regno præerat, à f. 341. ad 397. quod in Collectione *Francofurtana* T. 1. p. 49 legitur. Hocce autem Chronicon primum typis *Matthiæ Wierzbietæ* in f. sine adjectione loci & temporis, cum iconibus Regum impressum esse, supra §. VI. n. III. jam notavimus; in qua editione quoque

IV. *Clementis* JANITII Carmina elegiaca de vitis & successionibus singulorum Principum Regumque Poloniæ, quæ ap. *Pistorium* à f. 398. ad 401. seorsim exhibentur, singulorum Regum vitis præmissa sunt, sine auctoris nomine, uti etiam factum est in Collectione *Francofurtana*. Alias hæc carmina seorsim prodiêre *Gedani*, 1611. 4. ex recensione *Iac.* GADEBUSCHII sub tit. *Chronici Dynastarum regni Poloniæ*, cui etiam accesserunt carmina in SIGISMUNDUM II. AUGUSTUM, HENRICUM, STEPHANUM & SIGISMUNDUM III, nec non JANITII dialogus in Polonici vestitus varietatem atque inconstantiam, quæ in memoratis operibus non comparent.

V. *Martini* CROMERI de Origine & rebus gestis Polonorum Chronicon Libr. XXX. (non X. ut est ap. *Lipen.* in *Biblioth. Real. Philos.* lit C. fol. 1221. a. & Dn. *Struv. Biblioth. Hist.* p. 749.) à f. 402. usque ad 833. Hoc opus insigne, quod à primis gentis incunabulis incipit, & ad A. C. 1506. vel

si Orationem in obitum SIGISMUNDI I. addideris, usque ad A. 1548. extenditur, primum in lucem prodiit *Basil.* 1555. f. post quam editionem duæ aliæ factæ sunt, ut ex quartæ editionis omnium optimæ & locupletissimæ, *Colon. Agripp.* ex officina *Birckmanniana* (post autoris obitum, qui A. 1586. accidit;) A. 1589. f. editæ, præfatione ac dedicatione A. 1586. ad Regem STEPHANUM à CROMERO exarata, apparet, ubi inter alia quoq; memorat Autor, degisse se tum temporis in aula Imperatoris FERDINANDI, legatione perpetua SIGISMUNDI AUGUSTI nomine, in septimum annum fungentem, maximamq; hujus laboris partem in itinere se confecisse. Quod hanc ultimam editionem attinet, in illa plurima recognita, nonnulla partim adjecta, partim dempta, partim mutata sunt. Præcipue vero huic editioni præter orationem funebr. in obitum SIGISMUNDI I. Regis, & duos libros de situ, populis, moribus, magistr. & Republ. Polon. accesserunt, quæ in prioribus editionibus non videbantur, ut sunt (1. *Bernh.* VAPOVII fragmentum SIGISMUNDI Senioris res gestas, Cromeri descriptione posteriores, continuans. (2. *Mart.* CROMERI Epistola ad Regem, Proceres, equitesque Polonos in Comitiis Varsaviensibus congregatos. (3. *Philippi* CALLIMACHI de rebus gestis à VLADISLAO III. Polon. atque Hung. Rege Libri tres. (4. *Stanislai* KARNCOVII ad M. Cromerum Epistola, de modo & ordine electionis novi Regis ap. Varsaviam habitæ 1573. (5. *Ejusdem ad Henricum* VALESIUM, Polon. Regem designatum Panegyricus. (6. in funere D. SIGISMUNDI AUGUSTI Oratio *Iohannis Demetrii* SOLICOVII. (7. Probi & Galliæ ac Poloniæ amantis Viri, ad Gallos & Sarmatas Oratio. 1575. (8. STEPHANI I. Pol. Regis imago, ære ad vivum expressa, cum ejusdem elogio & vita, capitalibus literis, unius folii pagina breviter comprehensa. (9. *Reinholdi* HEIDENSTEINII de bello Moscovitico à STEPHANO I. gesto Commentariorum Libri sex, qui præterea occurrunt inter *Scriptores rerum Moscovit. Frf.* 1600. *f.* (10. *Christophori* VARSEVICII in obitum STEPHANI I. R. P. Oratio. Accesserunt præterea chartæ geographicæ cùm Poloniæ, Prussiæ, Masoviæ, Russiæ, *&c.* tùm Lithuaniæ, Livoniæ & Moscoviæ,

æneis

æneis formis expressæ, cum Indice rerum memorabilium locupletissimo. Laudatum illud opus ex latino in germanicum sermonem quoq; transtulit *Henricus* PANTALEON, Philos. & Medic. D. Basileensis, & *Basileæ* ap. *Henr. Petri* & *Petrum Perna* edidit 1562. f. Atque hanc ipsam translationem credimus esse, quam, cum forte in manus CROMERI incidisset, ille sibi ad perficiendam recognitionem magis etiam calcar addidisse, fatetur, in *præf. A.* 1566. scripta.

§. XI.

Cromeri Epitomen adornavit *Salomon* NEUGEBAUER a CADANO, in Historia rerum Polonicarum X. Libris comprehensa, & usque ad SIGISMUNDI III. (exclusive) tempora deducta, quæ prodiit *Francof.* ap. *Vechel.* 1611, & *Hanoviæ* ap. *Aubrios*, 1618. 4. quæ editio posterior priori multum præstat, & in contextu historiæ Regum longius porrigitur, ut notavit Dn. *Schurzfleisch. in Diss.* quæ *Annotata ad res Prussorum* exhibet, & *Vitemb.* 1693. 4. excusa est, §. 7. *lit. g.* Similem Epitomen ex *Cromero* fecit *Ioachimus* PASTORIUS *ab* HIRTENBERG, in Floro Polonico, sive Epitome nova histor. Polonicæ, cujus prima editio *Lugduni Bat.* ap. *Hegerum* 1641. 16. altera *ibid.* 1642. 12. prodiit, quam secutæ sunt *Amstelodamensis*, 1664. & *Gedanensis*, 1679. 12. quæ plenissima est, & ad Pacem A. 1660. factam extenditur. Quamvis vero idem Autor deinceps quoque Historiæ Polonæ plenioris duas partes ediderit *Gedani* 1680. & 1685. 8 excusas, hæ tamen de bellis novissimis tantum sub VLADISLAO IV. & JOHANNE CASIMIRO gestis agunt, adeo ut ad particularis historiæ Polonicæ scripta referendæ sint. Hic ultimus liber vero ideo gratus merito Eruditis esse debet, quod postquam Cosacorum & Tartarorum infanda conjuratio, præcipuam istis bellis & calamitatibus ansam ac materiam dedisset, utrumque hunc populum curatius, quam ante à quoquam factum, Auctor eo depinxerit, ut sciret melior orbis, quam barbaro flagello plectere hominum peccata, irato Numini placuerit, ut loquitur ipse Auctor in *præf.* Ceterum Operi isti posthumo, sive parti posteriori potius, quam

Cromeriani *operis de Polonia Epitomatores.*

Georg.

Georg. Adamus ab HIRTENBERG, *Joachimi* filius, in lucem dedit, adjecta quoq; est ejusd. PATRIS Dissert. philologica de *Originibus Sarmaticis*, qua satis curiosa continentur. Iisdem Cromeri Epitomatoribus accensendus videtur *Jo* HERBURTUS *de* FULSTIN, S. R. M. Secretarius, post Castellanus Sanocensis & Capitaneus Premisliensis, ac Regni Polon. Senator, à *Chwalkovio in Syll. script.* valde laudatus, cujus Chronica sive Historiæ Polonicæ compendiosa ac per certa Librorum capita recens facta Descriptio, in SIGISMUNDI I. exitu desinens, prodiit *Basil.* 1571. & 1615. ac *Dantisci*, 1609 & 1647. 4*to.*

§. XII.

Scriptores similes, Cromero *antiquiores.*

CROMERUM tamen temporum serie præcesserunt alii, inter quos antiquissimus censetur *Vincentius* KADLUBECK, sive KADLUBKO, vel ut adhuc alii scribunt, *Cadlubcus de* KARWOW, Episcopus Cracoviensis, quo tamen Episcopatu se abdicavit, Monachus Ord. Cisterciens. in Cœnobio Andrzejoviensi, studio religionis factus, testante *Okolski* T. II. *Orb. Pol*, in quo post quinquennium obiit A. 1223. Scripsit historiam Polonicam sive Chronicon jussu CASIMIRI JUSTI, qui Seculo XII. Polonis præfuit, ut habet ipse Kadlubko *lib.* 4. *c.* 1. Editus est cum Commentatore suo (qui tempore VLADISLAI JAGELLONIDIS Commentaria illa composuit) *Dobromili*, 1612. 8. ex officina *Joh. Szeligæ.* Rudi illum ac imperito stylo res Polonorum annotasse verius, quam scripsisse indicat *Jo. Herburtus, præf. in Chronicon suum*, & ex eo Dn. *Becmanus in Historia Orb. Civil.* & *Geogr. c.* 17. *§.* 1. Multa etiam fabulosa habet, inprimis de antiquitate gentis Polonicæ, adeoque cum judicio probandus, notante *Hartknochio in Rep. Polon. p.* 26. *Cromerus*, eum concise admodum, nonnulla etiam fabulis, ut sibi videtur, quam historiæ propiora scripsisse, asserit in *Ep. Dedicat. ad Sigism. Aug.* ap. *Pistor.* T. II. *f.* 402. *Kadlubkonem* in ordine temporis excipit BASKO, Custos Posnaniensis, qui scripsisse fertur Historiam Polonicam A. 1370. tempore CASIMIRI M. regis, teste *Christoph. Varsevicio, in Catal. Scriptor. Polon.* quæ tamen Historia in MS. tantum habetur, quod ipse *Hartknochius* monet in *Catal.*

quorum

quorundamScript. Polon, qui non diffitetur, quoties in *Tr. de Rep. Pol.* à se citatur, hoc ex fide aliorum fieri. Post eum *Johannes* DLUGOSSUS (non ut *G. J. Vossius* hoc nomen scribit, DUGLOSSUS vel DLUGOSCHUS, nec ut alii vocant NUGLOSSUS, notante *Hartknochio, præf. descript. Prussiæ Antiquæ & Novæ*) LONGINUS cognomine gentilitio dictus, Canonicus Cracoviensis & postea designatus Archi-Episcopus Leopoliensis, Seculi XV. scriptor, (obiit enim Anno 1480) memorari debet, cujus Historiæ Polonicæ in tres Tomos digestæ Tomus primus, autoritate & sumtibus *Herbulti Dobromilski* editus, *Dobromili* in officina *Joannis Szeligæ* A. 1615. f. Reliqui duo Tomi adhuc MSS. variis in Bibliothecis asservantur, ut Romæ in Bibliotheca S. Mariæ in Valicella, in Poloniæ quibusdam locis, ac in Urbe hac apud Patres Dominicanos, teste *Hartknochio loc.* antea *alleg.* Mihi certe (quod grato animo hic profiteor) uti aliis in rebus, ita & in hoc argumento Tomos hos MSS. una cum aliis Libris elegantissimis, consulere manibusque terere licuit in Bibliotheca instructissima Magnifici Dn. JOACHIMI HOPPII, COS. & Cameræ hujus Civitatis Reiq; Bellicæ Præfecti longe merentissimi, Patrui omni filiali pietate ætatem prosequendi, quem diutissime salvum florentemque divina præstet Benignitas! Integrum horum Annalium corpus XII. Libris absolvitur, quorum sex priores constituunt Tomum I, qui in anno 1240. desinit. Reliqui duo Tomi, qui sex posteriores libros complexi, usque ad A. 1444. quo infelix VLADISLAI ad Varnam cæsi, vitæ exitus describitur, extenduntur. De his autem duobus Scriptoribus, ut & de *Matthia* MIECHOVIO, qui post Dlugossum scripsit, & cujus jam antea mentio facta est, judicat *Herburtus* „in *præf.* l. c. eos quidem diligentia ac fide, in perscribenda historia „singulari, ceterum non eo ordine ac verborum sententiarumq; „gravitate usos fuisse, ut ad exterorum optimis literis exculta „ingenia purgatasque & teretes aures, scripta illorum penetrare „possent. De DLUGOSSO in specie *Cromerus* judicium dedit in *Dedicator. Epist. ad Sigismund. Augustum*, ap. *Pistor.* T. 2. f. 402.

C Ubi

§. XIII.

Continuatores Historiæ Polonicæ post Cromerum

Ubi CROMERUS desiit, *Bernardum* VAPOVIUM *de Radochonice*, Canonicum Cracoviensem, Regisque Sigismundi I. Secretarium incepisse, adstruit *Chwalkovius*. Enimvero notat *Autor* Anonymus *Exerc. Chwalkovio opposita* p. 20. quod is non inceperit, ubi Cromerus desiit, sed quod Annales scripserit Regni Pol. ab ipso LECHO, h. e. à primis hujus gentis Principibus usque ad A. 1535. quo scribere simul & vivere desiit. Atque „hic politiore quidem eloquio & veritatis indagandæ summo stu„dio usus est, verum cum aut immatura mors, aut negotia reip. „à coepto opere eum revocassent, Fragmentum tantummodo „historiæ nobis reliquit, (notante *Herburto* l. c.) quod cura *Thomæ de* PLAZA, S. Stephani Cracoviæ Parochi & Canonici Visliciens. simul cum aliis historicis scriptis editum fuit. *Colon. Agrip.* A. 1589. f. in officina *Birckmanniana*; idemque plane est cum eo, cujus mentio à nobis facta, §. X. & XV. Minime etiam prætereundus est, ut ab aliis factum esse videmus, *Stanislaus* SARNITIUS, vel SARNECIUS, Nobili genere natus, *Joannis* filius, *Jacobi*, Aulici Regii & ad Scythas, quorum linguæ notitiam sibi comparaverat, Legati nepos, Minister V. D. in Ecclesia Niedzviedensi, notante *Regenvolscio Hist. Eccl. L. III. p.* 413. Hic Annales edidit, sive de Origine & rebus gestis Polonorum & Lithuanorum Libros VIII. *Cracov.* 1587. *fol.* impressos, quibus ab *Asarmoth*, conditore, ut putat, Sarmaticorum populorum, sive ab Orbis Conditi A. 1790. incipit, & in historia rerum post SIGISMUNDUM AUGUSTUM gestarum, h. e. A. 1586. desinit. Jam antea autem prodierat ejus Synopsis Annalium Polon. edendorum, *Cracov.* 1582. 4. Sic quoque *Erasmus* GLICZNERUS, Ecclesiarum Aug. Conf. in Majori Pol. Antistes, (qui obiit Brodniciæ, 1603, cujusque officia & scripta recenset *Regenvolscius, Loc. cit. p.* 405. qui etiam *Lib. I. c.* 13. *p.* 94. & 95. de eo egit) in animo habuit Chronicon Regum Pol. una cum Origine gentis regnique Polonici, provinciarum, districtuum, familiarumque præcipuarum, Civitatum, *&c.* à LECHO, gentis Rege, usque ad SIGISMUNDUM III. ea tempe-

tempestate regnantem, describere, ut ex titulo & præfatione apparet; Sed hujus Chronici pars tantum extat, quæ ab *Henetis*, Homero etiam memoratis, incipiens, ad ZEMOMISLAUM XVI. & ultimum inter gentiles & dæmonum cultui adhuc deditos, Polon. Regem extenditur, edita *Thorunii* 1597. *4to*. Recentissime *Matthæus* PRÆTORIUS, Præpositus Waiberopolitanus, Historiogr. & Secret. Regius, *Orbem Gothicum* scripsit IV. libris absolutum, & typis Monasterii *Olivensis* 1688. *fol.* editum, quo simul Gothiam, productis ultra Europæ Asiæque terminos in Africam armis, Gothiæ Sarmaticæ acceptam debere originem probare voluit, cujus *Mars Gothicus* postea seorsim quoque accessit, *ib.* 1691. f. exhibens veterum Gothorum, (præcipue Polonorum, sive Sarmatarum) militiam, potentiam, arma, machinas, exercitationes bellicas, acies, castrametationes, leges, stipendia, pœnasque militares &c.

§. XIV.

Generalibus Scriptoribus adjungendi sunt, qui succincte omnium vel plurimorum Regum, ut & Reginarum vitas, aut elogia delinearunt, ut fecerunt; (1. *Christoph.* WARSEVICIUS, de quo §. III, qui præterea publicavit Memorabilium rerum & hominum coævorum Descriptionem ab Orbe condito ad A. C. 1585. *Cracov.* 1585. 4, qua res Poloniæ quoque accurate consignatæ sunt: itemque Speculum Analogiæ & metamorphosis aliquot magnatum, seu Cæsarum, Regum & Principum ejusdem generis & nominis Vitarum Parallelarum libros duos, *Francof.* 1608. 8, ubi *lib.* 2. *à pag.* 123. *usque ad* 412. exhibentur vitæ JAGELLONIS Primi, & JAGELLONIS ultimi, nempe SIGISMUNDI AUGUSTI. Cæterum hos Vitarum paralelarum, quo sub titulo communiter allegari solent, libros duos, parum judiciose scriptos, & in regno Poloniæ, sub magna pœna prohibitos, asserit *Keckermannus de nat. & proprietat. Hist. pag* 184. (2. *Arnoldus* MYLIUS, cujus Effigies Principum & Regum Polon. cum Comment. editæ *Col.* 1594. f. (3. *Salom.* NEUGEBAUERUS, qui Icones & vitas Principum ac Regum Poloniæ elegantiss. figuris exornata publicavit *Francof.* 1620. 4to. (4. *Nic.* de

Libri, quibus Regum Reginarumque Poloniæ Icones vitæque in genere repræsentantur.

de CHWALKOWO CHWALKOWSKI, cujus habemus Effata Regum Poloniæ usque ad JOHANNEM CASIMIRUM, *Varsav.* 1694. 4, qui præterea Regum Reginarumque syllabum una cum figuris (forte ex NEUGEBAUERO desumptis) exhibuit in *Jure publico Regni Poloniæ lib.* 1, *c.* 5. (5. Anonymus, qui Vitas Regum Poloniæ cum figuris, germanice excudendas dedit, *Norimb.* 1684. 12*mo.* (6. *Vespasianus a* KOCHOV KOCHOWSKI, qui Hypomnema Reginarum Poloniæ, a suscepto fidei lumine, continua serie ad ELEONORAM, Regis MICHAELIS conjugem, inclusive regnantium, edidit *Cracov.* 1672. 4. (7. *Jac.* THOMASIUS, in cujus *Orationibus varii Argumenti*, oratio XI. agit de Regibus Poloniæ. (8. Series & Acta præcipua Ducum & Regum Poloniæ, in forma Tabulæ, *Varsav.* 1699. *fol.*

§. XV.

HISTORICI PARTICULARES *rerum sub* Vladislao III, Casimiro III, Sigismundo Augusto, & Sigismundo I. *gestarum.*

Præter hos Scriptores universales, nonnulli alii, in PARTICULARI Regum Poloniæ, rerumque sub illis gestarum HISTORIA describenda, fuerunt occupati. Hac ratione *Philippus* CALLIMACHUS, natione Thuscus, Orator & Poëta non inelegans, qui non ad CASIMIRUM M. ut scribit *Chwalkovius*, sed ad CASIMIRUM III. Jagellonidem ex Italia venit, ejusque filiis moderator datus fuit, tribus Libris consignavit historiam VLADISLAI III. Polon. atque Hung. Regis ad CASIMIRUM VLADISLAI fratrem & successorem, qui seorsim 1584. 4*to.* & cum CROMERI Polonia, *Colon. Agrip.* 1589. f. editâ f. 628. ut & inter *Scriptores rerum Hungar.* f. 284. *Francof.* 1600. f. extant. Ejusdem de Clade Varniensi Epist. cum Chronic Turcico LONICERI T. II. legitur. Qua occasione non possumus non mentionem injicere S. CASIMIRI, Poloniæ ac Lithuaniæ Patroni, A. 1458. Patre CASIMIRO III. Poloniarum Rege nati, cujus prosapia, vita, miracula & illustris pompa in solemni ejusdem apotheoseos instauratione *Vilnæ* A. 1604. instituta, descripta sunt à *Gregor.* SWIĘCICKI, editaque *ibidem eodem anno.* in 4, ubi præterea adjecta sunt *Quirini* CNOGLERI, Austrii, Pompa CASIMIRIANA, VILNENSIUM Eulogia CASIMIRIANA, & Genealogia S. CASIMIRI collecta à

à *Gregorio* SWIĘCICKIO, Canonico Vilnensi. Simliter *Joh. Ludov.* DECIUS de SIGISMUNDI I. (cui à secretis fuit) Regis Pol. temporibus *Cracov.* 1521. *fol.* fuit commentatus; sed hic Liber pertingit tantum ad A. usque 1517. extatque etiam in *Jo. Pistorii* Corp. H. P. Tomo II. f. 297. *Bernhardi* VAPOVII fragmentum, SIGISMUNDI I. res gestas, Mart. Cromeri descriptione posteriores, continuans, reperitur cum *Mart. Cromeri* Polonia f. 531, ut paragr. X. & XIII. diximus. Porro historiam SIGISMUNDI AUGUSTI, magna cum gravitate & judicio pragmatico, stylo item venusto, descripsit *Stanisl.* ORICHOVIUS, Vir celeberrimus, in Annalibus, impressis *Dobromili* 1611. & *Dantisci* ap. *G. Försterum* 1643. 12, cui editioni adjecta est PETRI KMITÆ, Palatini Cracoviensis, vita. Sed in hac posteriori editione nonnulla deprehenduntnr omissa ex iis, quæ in editione Dobromilensi inveniuntur, notante *Chwalcov. in Syll. script. Pol.* Verum nec in Dobromiliensi editione tam plena cuncta recensita reperiuntur, uti in MSto exemplari, quod ap. Magnif. Dn. JOH. ERN. v. d. Linde/ COS. & Syndic. hujus Civitatis dignissimum, latet, cui hanc aliasque præsentis Schediasmatis observationes plures grato animo debemus. Quod ipsos Annales *Orichovii* attinet, eos plane insignes & magna prudentia conscriptos, qui rarissime inveniantur, vocat *J. Henr. Boeclerus*, vel quicunque Autor est Libri, *Bibliograph. Curiosæ* titulo editi. Fragmentum quoque ex *Simonis* SCHARDII, J. U D. Historia de Vita & obitu SIGISMUNDI AUGUSTI extat in *Jo. Pistorii Corp. H. P.* Tomo III. f. 64. & in *Guagnini* Tomo III. R. P. in fine; quæ desumta sunt ex *Schardii Epitome rerum gestarum sub Imperatore* MAXIMILIANO II. & habentur Tomo IV. *Rer. German.* f. 181. edit. *Giess.* 1673.

§. XVI.

Sub Henrico Valesio, Stephano Batoreo, Sigismundo III. Polon.

Rerum Polonicarum à morte SIGISMUNDI AUGUSTI, quæ anno 1572. contigit, brevem Commentarium scripsit *Jo. Demetrius* SULICOVIUS, Archi-Episc. Leopoliensis, qui prodiit *Dantisci* sumtibus *G. Försteri* 1647. 4. Non minus extant *Reinholdi* HEIDENSTEINII, Secretarii Regii, Rerum

Polon. ab exceſſu SIGISMUNDI AUGUSTI Libri XII, quos filius *Joh.* HEIDENSTEINIUS SOLIESCIUS, Caſtellanus Gedanenſ. Regi MICHAELI inſcriptos, publico dedit *Francofurti ad Man.* 1672. f. quibus hiſtoriam HENRICI VALESII, STEPHANI BATOREI & SIGISMUNDI III. deſcribit. Optandum autem eſt, ut ipſius, de vita JOANNIS ZAMOSCII, Regni Poloniæ Cancellarii & Exercituum Ducis ſummi, libri tres, quos in MSto ſolum videre mihi licuit in inſtructiſſimo Bibliopolio WAESBERGIANO, in publicam tandem lucem protrudantur. Scripti ſunt illi *Solencii* M. DC. VI. *Kal. Mart.* ut ex dedicatione filio, *Thomæ a Zamoſcie Zamoyski* facta, videre eſt. Speciatim de rebus in electione, profectione & Coronatione HENRICI, R. P. in Gallia & Polonia geſtis egerunt *Stanislaus* RESCIUS, *Romæ* 1573. 4. & *Achilles* STATIUS, *ib.* 1574, citante *Lipenio*, uti quoque *Stanislaus* KARNCOVIUS, Epiſc. Vladislavienſis, de modo & ordine electionis *&c.* A. 1573. habitæ, Epiſtolam ad M. *Cromerum* ſcripſit, quæ extat cum *Cromeri Polonia*, f. 688. Præterea in *Piſtoriano Corp.* T. II. f. 570. & in *Collect. Francof.* T. I. p. 149. occurrit *Alex.* GUAGNINI Tr. de celeberrimo ingreſſu Cracoviam & Coronatione præclariſſima HENR. VALESII. Sic etiam habemus *Andreæ Maximil.* FREDRO *a* PLESZEVICE, Caſtellani Leopol. & tandem Palatini Podoliæ, Geſtorum populi Poloni ſub HENRICO VALESIO Librum, quem hic *Dantiſci* edidit *Georg. Förſterus*, S. R. M. Bibliopola, de factis heroicis Regum Pol. ab oblivione vindicandis, inſigniter meritus, A. 1652. 4, recuſum apud eum A. 1660. 12. Incipit vero ab A. 1572. & in A. 1576. deſinit. Quæ poſterioribus annis à STEPHANO BATOREO in Livonia contra Moſchos fortiter feliciterque geſta ſunt, eleganter deſcripſit *Reinh.* HEIDENSTEINIUS in libris VI. Commentariorum de Bello Moſcovitico STEPHANI Regis Pol. *Cracov.* 1584. f. & *Baſil.* 1588. 4 editus, qui & in *Cromeri* Polonia, f 733. & inter *Script. Rer. Moſc.* habentur, ac præterea germanice ſtudio *Henr.* RÆTEL redditi, prodiere *Gorlicii* 1590. 4. Sed ſex iſti Libri non differunt ab iis, quæ in majori opere Rerum Polon. ab exceſſu SIGISMUNDI AUG. lib. 3. 4. 5. & 6. continentur. Separatim prodiit Hiſtoria Rerum

à

à Poloniæ Rege in Moscovia superiori anno fortiter & feliciter gestarum, ut & Narratio de bello Persico, 1581. 4 ubi in fine libri appositum est nomen *Wenceslai* BUDOWITZ à BUDOVA. Cui addi potest Supplementum rerum inter Eum & Moschum Ao. 1579. gestarum ex historia *Alex.* GUAGNINI, quod extat in *Jo. Pistorii Corp. H. P.* Tomo III. f. 114. & ap. *Guagnin.* T. I. p. 212; nec non ipsius STEPHANI Epist. ad ordines regni Polonici de rebus a se in bello adv. Moschos A. 1579 gestis, ap. *Guagn.* T. I. p. 357. Nec negligi debent D. *Laurentii* MÜLLERI, Consiliarii Curlandici, Historiæ Polonicæ, Livonicæ, Moscowiticæ & aliæ, germanico sermone fideliter descriptæ, & primum *Francof.* A. 1585. 4. deinde *Lipf.* 1606. f. editæ, quibus bella STEPHANI imprimis in compendio recensentur.

§. XVII.

Sub Sigismundo III. & Vladislao IV.

Genealogiam SIGISMUNDI III. Polon. atque Sveciæ Regis, edidit *J.* MESSENIUS, Svecus, Regique dedicavit, *Dantisci*, 1608. 8. Sed magis Historiam hanc illustrant ea, quæ habentur in *Stanislai* LUBIENSKII, Episc. Plocensis, (qui obiit 8. Idus April. A. 1640. æt. 67.) Operibus posthumis, ab Exsecutoribus testamenti *Antverp.* ap. *Jo. Mevrsium*, 1643. f. editis, ubi inter alia habentur (α) Profectio Regis in Sveciam, cum post mortem JOANNIS, Sveciæ Regis, Parentis sui, hereditarium regnum capesseret, fol. 1. (β) De motu civili in Polonia, qui A. 1606. coeptus est, & ad A. usque 1608. perduravit, Libri IV. f. 22—153: quem notabilem motum (à Polonis *Rokosz* dictum) Italico etiam sermone descripsit *Alexand.* CILLI, in Historia motus civilis, A. 1606. 1607. 1608. in Polonia facti, *Pistoiæ* 1627. 4. ex quo verba quædam repetit ac illustrat *Bailius, in Respons. ad quæst. cujusd. Provinc.* T. I. p. 613. (γ) *Stanislai* ZOLKIEVII, Generalis Exercituum R. P. Ducis, de Bello Turcico Epistola, ab Auctore in latinum versa, ubi magnus ille Senex imminentem sibi exitum haud obscure præsagit, f. 185—87. (δ) Epistola nomine SIGISMUNDI III. ad GREGORIUM XV. scripta, continens narrationem belli Turcici ad Chocimum gesti

gesti, f. 187—90 (ε) Narratio de eodem bello Imperatori FERDINANDO II. facta, f. 190—93 (ζ) Querela & dissertatio de statu rerum Polonicarum ac militari confœderatione, quæ 1612. accidit, f. 193—202. De his *Stanislai* LUBIENSKI operibus posthumis obiter notamus, quod in nonnullis, & quidem rarioribus exemplaribus aliqua occurrant, quæ in aliis castratis exemplaribus non reperiuntur. Extat quoque Narratio de Polonica electione in Comitiis Varsaviensibus Anno 1587. acta, & quæ secuta sunt usque ad Coronationem SIGISMUNDI III. 1598. 4. Verum propius ad SIGISMUNDI hujus ejusq; successoris VLADISLAI IV. historiam faciet *Paulus* PIASECIUS, Episc. Premisliensis, cujus Chronica gestorum in Europa singularium, ab A. 1571 inchoata, & in A. 1645. desinentia, primum *Cracov.* 1645. f. deinde secunda editione auctiora, & ad A. 1648. continuata, ibidem *Cracoviæ* in officina *Franc. Cæsarii* A. 1648 f. impressa, & tandem in *Belgio* sine die & consule recusa sunt, ubi etiam observationes ad quædam loca hujus Chronici, in quibus Autor de rebus Gallicis & Belgicis tractans à veritate nonnihil aberravit, ad calcem operis in quibusdam Exemplarib⁹ postremæ editionis adjectas videre licet. In hoc Scriptore, alias satis judicioso, non solum eo statim tempore, quo opus in lucem ediderat, præsertim ex Polonis plurimi, in rebus Polonicis quædam desiderarunt, uti apparet ex variis judiciis, hinc inde obviis, & in MS. tantum extantibus, qualia benevole ad legendum nobiscum communicavit Magnificus Dn. FRIDER. GOTTLIEB ENGELCKE, Inclutæ hujus Reip. COS. Ærarii Provisor, Scholarumque Curator, de officiis singulis optime meritus, Patronus observantissime colendus; sed etiam postea nonnulli exterorum scriptorum, fabulis indulgens Auctoris ingenium, fidem non ubique integram, & de aliarum nationum ac religionum hominibus nimis sinistrum judicium reprehenderunt. vid. *Hartknoch. de Rep. Pol.* L. 1. c. 2. p. 33. Dn. *Beeman in Histor. Orb. Terr. Geograph. & Civil. Part.* 2. c. 8. §. 1. *pag.* 676. & Autor *Bibliogr. Curiosæ tit. Moscov. Rusf. Polon. &c.* Porro res auspiciis SIGISMUNDI gestas exponit atque illustrat *Stanislaus* KOBIERZYCKI, Castellanus Gedanensis, postea Palatinus

Pomera-

Pomeraniæ, in Hiſtoria VLADISLAI PRINCIPIS, Libris XI. nitidiſſime conſignata, ſive de ejus ante Regiam dignitatem rebus geſtis, *Dantiſci* apud *Georg. Förſterum* 1655. 4, quam *Conringius* in *Scholis Hiſtoric. MS.* Livianum candorem & ubertatem exprimere, rectiſſime judicat, notante B. Dn. GRYPHIO, in *Colleg. Hiſtorico MS.* ſupra laudato, c. 10 §. 5. Optandum modo foret, ut Vir illuſtris eodem habitu VLADISLAUM REGEM (uti quidem recepit in *Epiſtola dedicat. ad Leonem* SAPIEHAM, *M. D. L. Cancell.*) nobis dediſſet, ſed fato, ut opinor, præventus hanc laboris partem non abſolvit. Ceterum à *Chwalkovio* adhuc laudantur *Staniſl.* ZOLKIEVII Comment. belli Moſcovitici ſub SIGISMUNDO Rege; Item *Joh.* TARNOVII, & *Car.* CHODKIEWICII Rerum cum Sveco, Moſco & Turca geſtarum libri, lingua ipſis vernacula ſcripti, qui tamen typis non ſunt editi. Speciatim famoſam illam SIGISMUNDI III. contra Turcas expeditionem, cui VLADISLAUS quoque interfuit, expoſuit *Joh. Innocentius* PETRICIUS, Medicinæ D. & Profeſſor ac Hiſtoriographus in Academia Cracovienſi, cujus Rerum in Polonia ac præcipue belli cum Oſmanno, Turcarum Imperatore, geſti finitique A. 1620. & 1621. Hiſtoria, prodiit primum *Cracov.* 1620. in *4to*, geſta primi tantum Anni 1620. exhibens, deinde plenius *ibid.* 1637. f. Eandem Expeditionem ſtylo plane lacteo ac florente deſcripſit *Jacobus* SOBIESKIUS, olim ad Chotinenſem expeditionem ab Equeſtri Ordine deſignatus belli pacisve Arbiter, (Commiſſarium dicimus) poſt autem Caſtellanus Cracovienſis, primus regni inter profanos Proceres Senator, & quod his titulis longe majus eſt, Divi JOANNIS III. Pater, Libris tribus Commentariorum Belli Chotinenſis, quos à tineis & blattis vindicatos, primus in ſcenam literariam produxit *Georg. Förſterus*, & *Dantiſci* typis, ut conſvevit, venuſtiſſimis tantoque ſcriptore digniſſimis, A. 1646. 4. publicavit. Nominanda hic quoque erit *Samuelis* KUSZEWICZ Legatio Zbaraviana & rerum apud Ottomanos 1622. geſtarum ſeries, *Dantiſci* ap. *Georg. Förſter.* 1645. 12. excuſa. Quod VLADISLAUM IV. (qui A. 1632. imperii ſummam capeſſivit) attinet, de ejus Geſtis opus in duas par-

tes diſtinctum conſcripſit, eidemque viventi nuncupavit *Everhardus* WASSENBERGIUS, *Embricenſis*, Hiſtoriographus Regius, qui in prima parte, III. Libris conſtante, VLADISLAUM PRINCIPEM; in altera, totidem Libris, REGEM panegyrice repræſentat. Opus hoc prima vice *Gedani* typis *Hüneſeldianis*, A. 1641. 4, deinde iterum *ibid.* 1643. in 4. prodiit, quæ editio licet in titulo dicatur auctior atque correctior, nihil tamen præter adjectam tabulam obſidionis Smolenſcenſis, in ea mutatum deprehendas, paginas quoq; in utraq; editione ſibi mutuo correſpondere animadvertes. De VLADISLAI IV. Extremis, libellum *Joach.* PASTORII mox plenius allegabimus.

§. XVIII.

Sub Joanne Caſimiro.

JOHANNIS CASIMIRI Vita gallice primum edita, mox in germanicum ſermonem verſa prodiit *Noribergæ* 1680. 12. Illius *Carcerem Gallicum* conſcripſit memoratus WASSENBERGIUS, qui liber prodiit 1645. 4*to*. De Conſanguineis ejus proximisque Agnatis extat plenaria informatio, ſtylo germ. contexta in *Append. Diar. Europ.* P. XIX. p. 69. ſeqq. Sed majori agmine infelix illud & calamitoſum regimen, quod XXI. anni componunt, literis mandavit *Veſpaſianus* à KOCHOW KOCHOWSKI, Tribunus terræ Cracov. generalis & Hiſtoriographus, Phœnix literatorum noſtræ ætatis, ut eum appellat B. D. SCHULTZIUS, *Tr. de Polon. nunquam Tributar.* Ejus tres Annalium Poloniæ Climacteres (à *Viro militari ſtylo quidem ſatis aſpero, ſententiis tamen eximiæ prudentiæ plenis commendabili, ſcripti*, quæ verba ſunt Dn. GRYPHII in *Coll. MS.* c. 10. §. 5.) *Cracov.* 1683. 1688. & 1698. *fol.* editi ſunt, quorum primus Ukraynenſe cum Coſacis bellum ab A. 1648. uſque ad 1655, ſive res primo ſeptennio geſtas, totidem Libris complectitur; alter bella cum Svecis, Moſchis, Tranſylvanis, aliiſque ab A. 1655 ad 1661. geſta, aliis ſeptem Libris exhibet; Tertius ab A. 1662. civiles motus & interna Reip. diſſidia, uſque ad punctum Abdicationis JOH. CASIMIRI Regis, A. 1668. factæ, enarrat, ſeptemque itidem Libris abſolvitur. Ejuſdem regiminis hiſtoriam, bellaque varia, præter Autorem NOVI FLORI POLONICI, germanice editi *Norimbergæ*, 1666. 12, illuſtrat *Joachimus* PASTORIUS in Bello

Scythi-

Scythico Cosacico, qui liber *Dantisci* 1652. 4. ap. *G. Försterum* prodiit, & in Histor. Polona pleniori, sive de VLADISLAI IV. Regis extremis, secutoque inde Interregno, & JOHANNIS CASIMIRI Electione ac Coronatione, interserta Cosacorum & Tartaricæ simul gentis descriptione, quæ *ib.* 1680. & cum Parte posteriore de Regis hujus Expeditione Zboroviana & Beresteciana, profligatoq; ibid. Chano Tartarico, ac Chmelnicio Cosaco, 1685. 8. procurante dicti *Pastorii Filio*, (ut supra §. XI. jam notavimus) in lucem emissa est. Eundem etiam Autorem fuisse putamus Relationis gloriosissimæ Expeditionis, victoriosissimi progressus & faustissimæ pacificationis cum hostibus Seren. JOANNIS CASIMIRI, sine Autoris nomine editæ 1649. 4: quo tempore etiam prodiit Obsidio Zamoscana à Cosacis facta, & a *Jo.* BYTOMSKI, Prof. exhibita *Zamoscii* 1649. 4. Ad notitiam hujus belli faciet quoq; *Alb.* VIMINÆ, *Bellunensis*, Hist. bellorum civilium Poloniæ, sermone hetrusco exarata, & *Venet.* 1671. ac cum Annotat. *Jo. Bapt.* CASOTTI *ib.* 1678. 4. excusa, ubi Polonorum vitia liberrime carpuntur, multaque leguntur, quæ alibi non invenies. Eodem sermone descripsit has turbas *Majolinus* BISACCIONI in Hist. bellorum civilium, *Venet.* 1655. 4. quarta vice edita, a pag. 272. ad 597, qui tamen interdum veritati non satis litasse videtur, monente Dn. GRYPHIO, *loc. cit.* §. 5. Similiter huc pertinet Relatio gloriosiss. Victoriæ JOHANNIS CASIMIRI, R. P. de HANO CRIMENSI, rebellibusque Cosacis ei fœderatis, die 30. Junii 1651. apud Beresteczho obtentæ, impressa *Varsaviæ* dicto anno in 4; nec non Autor Tractatus, qui inscribitur: RES IN LITHUANIA GESTÆ per tempus rebellionis Russicæ, impr. *Regiom.* 1653. 12mo: Item *Johannis* ZIELENIEVICII memorabilis victoria de SZEREMETHO, armis JOHANNIS CASIMIRI, P. R ad Cudnoviam reportata. *Cracov.* 1668. 12. Juvabunt etiam hanc historiam duo Autores Anonymi Galli, quorum unus Historiam belli Cosacici, *Paris.* 1663. 12, alter, qui forte est LINAGE de VAUCIENNES, ut eum vocat *Bailius*, *in Resp. ad Quæst. cujusdam Provinc.* T. 1. p. 614, Causas tumultus Cosacici edidit *Paris.* 1674. 12. Quibus Polonicæ linguæ usus est, non sine voluptate legent Maronis Poloni,

(hoc enim nomen promeruit) *Samuelis* SKRZYPNO TWARDOWSKI Carmen, trochaicis versibus decantatum, & in IV. Libros divisum, de Bello domestico Kosaco-Tartarico-Moscowitico, dein Sveco-Hungarico seu Transylvanico per duodecim annos, regnante Seren. JOH. CASIMIRO, Pol. Rege, gesto, *Calissii*, 1681. f. de quo *Acta Erud.* A. 84. p. 53.

§. XIX.

Sub Michaele, Johanne III. & Friderico Augusto.

Breve MICHAELIS regnum stylo satis perplexo describit *Casim* ZAWADZKI, Castellanus Culmensis & Capitaneus Lipinensis, in Historiæ Arcanæ sive Annalium Polonic. Libr. VII. primum *Dantisci* 1693. 4. publicatis, (etsi postmodum bibliopola quidam, rationibus forte politicis motus, annum mutaverit, & *Cosmopoli* 1699 posuerit:) postquam antea jam ediderat Diarium electionis Regis Michaelis, sub tit: *Gloria orbi, Sarmatico consensu monstrata, a DEO data, & Seren. Princ.* MICHAELI KORYBUT, *&c. Regi Orthodoxo. cum prima imperii spatia feliciter ingressus fuisset, exhibita Varsav.* 1670. 4*to*. Actum Coronationis ejusdem Seren. Regis idiomate Polonico descriptum exhibet *Johannes Albertus a Janic* JANICKI, *Cracov.* 1670. f. de ejus Genealogia, vid. supra § IX. JOANNIS III. Regimen concernunt DALERACI *Anecdota Poloniæ*, seu Memoriæ secretæ Regiminis JOHANNIS III. *Paris.* & *Amst.* 1699. duobus Tomis in 8. gallico idiomate publicatæ; ubi tamen observandum, primum Tomum eundem plane esse cum *Memoriis* BEUJEUSII, eodem sermone seorsim editis *Paris.* 1698 & *Amst.* recusis 1700. 12. ut notavit *Jac. Bernardus in Nov. Reip. Liter. A.* 1699. *T.* 2. *p.* 633. Quanquam alii αὐτόπται hic (quod obiter addimus) cum *Bernardo*, scriptore secus accuratissimo, non faciant. Majori apparatu Vitam & res gestas JOHANNIS SOBIESKI III. belgico sermone descripsit van der Linde/ adjectisque monumentis aliis, publicavit tribus partibus, cum figuris. *Amst.* 1685. 4. Bellum JOANNIS Cosacicum delineavit Dn. *de la* CROIX, olim Legationis Gallicæ, in Aula Turcica, Secretarius, in libro, cui tit. *Guerres des Turcs avec la Pologne, la Moscovie & la Hongrie, Hagæ* C. 1689. 12. De Expeditione ejusdem Regis Viennensi extat

extat Relatio *Michaelis Ernesti* Dlugossi, sub tit. *Magni* JOANNIS III. *Augustum Viennense*, Veni, Vidi, Vici, *assertum* A. 1683. impr. typis monasterii *Olivensis*. A 1684. 4to Quæ post obitum JOANNIS, durante interregno, acta fuere, explicantur in Bisardierii Historia Comitiorum Regalium apud Polonos (*Histoire des dietes de Pologne*) *Lutet.* 1697. *in* 12mo. ejusdemque Historia scissionis seu divisionis in Polonia factæ d. 27. Jun. 1697. (*Histoire de la Scisson ou division arrivee en Pologne, au sujet de l' election d' ou Roy*) *ibidem* 1699. 8. edita.

§. XX.

Particularis historiæ scriptoribus jungimus nonnullos alios, qui singularia quorundam Regum facta breviter memoriæ mandarunt: In qua classe etiam locum teneant illi, qui Panegyricos sermones, lætitia & mœrore facundos, utroque stylo consignarunt. Initium à SIGISMUNDO I. Rege facimus, (nam de prioribus Ducibus Regibusque pauca particularia monumenta occurrunt, inter quæ tamen locum merentur duæ M. *Georgii* Wendii, Rectoris in Gymnas. Thorun. Dissertationes, in quarum una, Trium antiquissimorum Poloniæ Ducum LECHI II, LESCI II, & POPIELI II. fata finalia, partim historicis, partim moralibus discursibus interpolata, *Thorun.* 1699. 4; altera VENDÆ antiquissimæ Poloniæ Ducis fatum finale iisdem discursibus interpolatum A. M. DCIC. 4to; sunt exhibita; itemque BOLESLAUS CHROBRI, Rex Polonorum primus, carmine publice laudatus à *Dan.* SCHRADERO. *Gedan.* 1662. 4. SIGISMUNDI autem peculiaria quædam facta referuntur in *Pistoriano Corpore*, ejusque Tomo III, ubi præter alia occurrunt, quæ passim etiam in Collectione, quæ *Guagnini* nomen fert, Tomo III. leguntur, nimirum.

Scriptores, a Pistorio *T III. exhibiti, aliique, qui specialia tantum Regum facta descripserunt, ut* Sigismundi I.

(1. Pisonis, Legati Pontif. Epistola ad *Joannem Coritium*, de Conflictu Polonorum & Lithuanorum cum Moschovitis, *fol* 1 & ap. *Guagn.* pag. 515. (2. Epistola SIGISMUNDI R. P. ad Leonem X. P. M. de victoria, contra Schismaticos Moschovios apud aras Alexandri M. parta A. 1514. *d.* 8. Sept. *fol.* 5. & apud *Guagnin.* p 527. (3. Erasmi Vitellii,

Episcopi Plocensis, Oratio, in Conventu August. ad Cæsarem MAXIMILIANUM I. nomine SIGISMUNDI, habita coram omnibus S. R. I. Proceribus, A. 1518. f. 7. & ap. *Guagnin. p.* 515. quam orationem primum edidit, & *Erasmo Roterodamo* inscripsit *Jacobus* Spiegel, Selestadiensis, Imperialis Secretarius, *August. Vind.* 1518. 8. postea eam *Volumini I. Select. Oration. de Bello Turcico p.* 65. inseruit *Nicol.* Reusnerus, Consiliar. Saxonicus. (4. Victoria SIGISMUNDI contra Vayvodam Muldaviæ, Turcæ tributarium & subditum, *&c.* quæ à DEO data fuit mense Augusto 1531, excerpta ex ipsis Regis literis per *Joh.* Dantiscum, Episc. Culmensem, Regisque Oratorem, f. 11. & ap. *Guagn.* p. 545. itemque apud *Schard.* T. *II. Rerum German. p.* 279. (5. Fragmentum ex *Sigism. de* Herberstein de bello Poloni & Moschi, f. 13. quod extat in ejus *Comment. Rerum Moscovit,* p. 10—14. *edit. Basil.* 1571. f. (6. *Mart.* Cromeri Oratio in funere SIGISMUNDI, f. 15. & ap. *Guagn.* p. 557, quæ præterea reperitur in *Cromeri Polonia,* f. 460. itemque *in Orat funebr. Pontif. Regum &c.* p. 286; in quo funere eo tempore aliæ quoque Orationes habitæ fuerunt, ex quibus saltem allegare licet Orationem *Stanislai* Orichovii, *Rutheni*, quæ septimum locum tenet ap. *Pistor.* f. 33. & insuper ap. *Guagn.* p. 613. & in *Orat. funebr. Pontif. Reg.* pag. 30. reperitur; & aliam *Samuelis* Maciejowski, Episc. Cracov. & Regni Pol. Vice-Cancellarii, quæ per *Stanisl.* Hosium, Secretarium illo tempore Regium conscripta, extat in *hujus Operibus*, studio *Stanisl.* Rescii editis *Colon.* 1584. f. T. II f. 462. Addimus vero memoratis scriptis, Relationem germanicam de ingressu SIGISMUNDI, Regis, in civitatem Gedanensem, & homagio ipsi præstito, *Cracov.* per *Hieron. Vietorem*, editam 1526. 4; nec non Hodœporicon seu itinerarium Matthæi Cardinalis Gurcensis, Coadjutoris Salzburg. generalisque imperii locum tenentis, quæque in conventu MAXIMILIANI Imp. & Regum VLADISLAI, SIGISMUNDI ac LUDOVICI memoratu digna gesta sunt, per *Ricardum* Bartholinum, Perusinum, quæ *Viennæ* primum *Hieron. Vietor.* impressit 1515. 4, deinde T. II. *Script. Rerum Germ.* f. 321. seqq. inseruit *Marqv.* Frekerus, ubi inter Orationes,

Episto-

Epiſtolas, Carminaque ibi inſerta, etiam leguntur: *Ricardi* BARTHOLINI Carmen heroicum ad SIGISMUNDUM Sarmatiæ Regem, f. 334; *Jo.* DANTISCI Sylva, ſeu poëma deprofectione ejusdem Regis, poſt victoriam contra Moſchos, in Ungariam, f. 336; *Gaſparis Urſini* VELII Epiſtola ad *Johannem Thurzo*, Epiſcopum Vratislav. de Conventu Poſonienſi, eodem ſtylo, f. 345; & Oratio BARTHOLINI, in eodem Conv. habita, f. 361

§. XXI.

SIGISMUNDUM I. in regimine excepit SIGISMUNDUS AUGUSTUS, SIGISMUNDI I. filius, & Jagellonicæ ſtirpis Rex ultimus, de quo multa notatu digna refert *Antonius Maria* GRATIANUS à Burgo S. Sepulchri, Epiſc. Amerinus, qui ſcripſit de Vita *Joannis Franciſci* COMMENDONI, Cardin. & Pontif. Legati, tempore SIGISMUNDI AUGUSTI & electionis HENRICI VALESII, Libros IV, *Pariſiis* 1669 4, poſt obitum Autoris editos, ubi Libr. 2. c. 15. agit de Ruſſia, c. 16. de Podolia, deque ejus frequentandæ conſilio Regi allato, c. 17. de Rege cupiente divortium cum uxore facere, & per *Commendonum* disſvaſo; Lib. III. de actione cum Rege & Polonis de fœdere; L. 4. c. 1. de SIGISMUNDI AUGUSTI morte, c. 3. de Conſiliis ejus, Regnum uni è Cæſaris filiis conciliandi, c. 6. de Competitoribus regni, c. 9. de comitiis habitis & HENRICO Rege creato, c. 12. de adventu Regis & de coronatione & fuga ejus. Vitam illam COMMENDONI ex latino in gallicum ſermonem nitide quoq; translatam debemus FLECHERIO, Epiſcopo Nemauſenſi, *Pariſ.* 1695. 12*mo* excuſam. Alias ſingularia SIGISMUNDI AUGUSTI exhibebunt ipſius SIGISMUNDI AUGUSTI Epiſtolæ, Legationes & Reſponſa, nuper e Muſeo *H. de Huyſen* edita à *Joh. Burchardo* MENCKENIO *Lipſ.* 1703. 8, quibus etiam acceſſerunt STEPHANI BATORII, Polon. Regis, Epiſtolarum Decas & oratio ad Ordines Poloniæ, ut & opuſcula duo alia ad electionem Regis SIGISMUNDI III. ſpectantia. Elegans eſt Panegyricus nuptialis Regis Pol. SIGISMUNDI AUGUSTI à *Stanislao* ORICHOVIO, *Roxalano*, olim conſcriptus, quem cum

Sigiſmundi Auguſti.

cum alio ejus Panegyrico, *Jo. Christophoro*, Comiti TARNOVIO dicto, e tenebris in lucem produxit *Gabriel* JOANNITIUS, Regius Prof. *Cracov.* 1605. 4. Nec ſicco prætereunda eſt pede oratio XII, *M. A.* MURETI, X. Kalend. Febr. A. 1567. pro SIGISM. AUG, R. P. ad *Pium V*, Pontif. M. habita, in qua non pauca de Regni Pol. antiquitate atque amplitudine, & de rebus, quas multis abhinc ſeculis, Polonorum Reges, ſine ulla propemodum intermiſſione geſſerunt, ut & de ipſius SIG. AUG. pietate, animi magnitudine, fortitudine ac præſtantia dicuntur. Extat in *Oratt. gratulator. in Electione Coron. &c. Pontificum &c. habitis à Legatis Viriſve ſua ætat. doctiſſimis p.* 419. ſeqq. & inter *Oratt.* MURETI à *Jac. Thomaſio* editas *vol.* 1. *orat.* 14. *p.* 127, cujus orationis mentio reperitur *L. II. Epiſt. Pauli Sacrati p.* 84. Fragmentum de vita & obitu SIGISMUNDI AUGUSTI extat apud *Piſtor.* T. III. f. 64. & *Guagnin.* T. III. p. 712, quod ex *Schardio* deſumtum, reperitur *Germ. Rerum Script. T. IV. p.* 181. In *Piſtoriano* Corpore ſequitur *Jo.* LASICII Hiſtoria de ingreſſu Polonorum in Valachiam, Ao. 1572. f. 67, & apud *Guagn.* p. 429. itemque *Leonh.* GORECII deſcriptio belli Ivoniæ, Palatini Valachiæ, quod is cum SELYMO, Turcarum Imperatore, geſſit f. 75. & ap. *Guagn.* p. 451. quæ ſtatim poſt SIGISMUNDI AUGUSTI obitum acciderunt. *Utrumque* illud ſcriptum germanice tranſtulit *Nicol.* Höniger von Tauber-Königshofen. & *Baſil.* 1578. 4. publicavit. In exſequiis ejus non prætermitti debent duæ Orationes, quarum prima *Stanislai* HOSII, à *Stanislao Reſcio* recitata, extat in Opp. HOSII T. II. f. 479, altera *Jo. Demetrii* SULICOVII, Archi-Ep. Leopol. t. t. Secretarii Regii, in *Cromeri Polonia* f. 701. habetur.

§. XXII.

Henrici Valeſii. De ANDIUM DUCE in regnum Poloniæ allegendo, habetur Epiſtola *Jo.* MONLUCII, Epiſc. Valentini, Regis Gall. Legati, ad Polon. Ordines, quæ una cum *ejusdem* Defenſione pro Andium Duce adverſus quorundam calumnias, & cum alia, adverſus hujus ipſius defenſionis calumnias *Zachariæ* FURNESTERI Defenſione, pro juſto & innocente tot millium anima-

rum

animarum sanguine in Gallia effuso, prodiit *Lusiniani Pictonum*, excudente *Juo Dorerio*, A. 1574. 8. Sequenti autem anno nempe 1575. pro Joh. Monlucio, Episc. & Comite Diensi, iterum exiit *Anonymi* Præscriptio adversus libellum Zach. Furnesteri, quod scriptum in *Cat. Bibl. Thuan.* T. 1. p. 437. *Jacobo* CUJACIO tribuitur; Sed Furnesterus adversus hanc Præscriptionem eodem adhuc anno novam defensionem edidit. Ceterum orationes variæ, quæ tum temporis à *Jo. Franc.* COMMENDONO, Cardinali, Apost. sedis per Germaniam & Poloniam de latere Legato, item ab Imperatoris & Electorum Legatis, & a *Jo.* MONLUCIO, Episc. Valentiæ, in Comitiis Varsaviens. pro electione novi Regis habitæ fuere, excusæ sunt *Cracov.* 1573. 4. Epistola ad Stanisl. Hosium Card. una cum Actis Legationis de Regno, ad Henricum Pol. R. prodiit *Paris.* 1574. 4. *Caroli* CRASSI, Lingonum Episcopi, ad Legatos Polonorum oratio *Metis* habita, edita est 1573. 4to. ZAMOSCII, Legati, oratio ad Henricum Valesium, item *Stanislai* KARNCOVII ad Henricum P. R. Panegyricus, cum *Vidi* FABRI, Domini a PIBRAC, Responsione ad eundem, ut & HERBORTI, Legati Pol. Oratio, cum aliis Tractatibus *Paris.* 1573. & 1574. 4. prodierunt. Gallice hoc tempore in lucem emissi sunt Tract. seqq: *Discours de l' entrê du Roy de Pologne à Orleans en Iuillet*, 1573. 8; *Les honneurs faits au Roy de Pologne en Allemagne & en Pologne*, *Paris* 1574. 8; *Harangue publique de bienvenue au Roy Henry de Valois elu Roy de Pologne*, *prononceé par Stanisl.* CARNCOVIEN, *Evesque de Vladislavie*; *Reponse a ladite Harangue par Monf. de* PIBRAC; *Discours de Jean* CHOISNYN *de tout ce qui s' est passé en la negotiation de l' election du Roy de Pologne*, *Paris.* 1574. 8; *Declaration des Polonois sur le retour du Roy en France*, *Paris.* 1574. 8: quæ scripta passim notantur in *Catal. Bibl. Thuan.* T. 1. p. 437. CARNCOVII ille Panegyricus, ut & *Anonymi* cujusdam, qui se *Probum Galliæ ac Poloniæ amantem virum* vocat, Oratio, extant etiam in *Cromeri Polon.* f. 694. & 721. *Steph.* quoque FORCATULUS *Poloniam felicem*, *regnante Henr. Valesio*, edidit *Parisiis* in 4.; quo tit. Autor Panegyricum, quo Henricum, Calend. Januar. 1574. salutaverat Regem, insignivit, qui & *Oratt. Gratulator. in Elect. Coronatione*, *Nativit. Nupt. Triumphis*

phis &c. Pontificum, Impp. Regum, Principum, *Hanov.* 1613. 8. editis, *p.* 447. insertus reperitur. De Comitiis 1573. habitis & Henrico Rege creato, itemque de adventu Regis, & de coronatione, & fuga ejus, egit supra laudatus *Ant. Mar.* GRATIANUS *L. IV. de vita Commendoni c. IX. & c. XII.* E Tomo I *Guagnini* & Tomo III. *Pistorii* huc referendum est Exemplar quarundam literarum super discessum HENRICI III. itemque Senatus Polon. ad eundem Regem, incerto auctore. Continentur vero isto fasciculo. (1. Oratio DANTZÆ ad Senatum R. P. Cracoviæ congregatum habita, de Discessu Regis Henrici, apud *Guagn. pag.* 160. & ap. *Pistor.* fol. 95. (2. Literæ Senatus R. P. ad Imper. Roman. ob discessum Henrici, ap. *Guagn.* p. 164. & ap. *Pistor.* f. 96. (3. HENRICI III. ad Senatores, Nobiles & Equites R. P. Epistola, ap. *Guagn* p. 166 & ap. *Pistor.* f. 97. (4. EJUSD. Epist. ad Episc. Cujaviensem, ap. *Guagn.* p. 169. & ap. *Pistor. fol.* 98. (5. EJUSD. Ep. ad Palatinum Cracoviens. & Zberovium, Maresch. Curiæ, itemque ad Rev. D. Wolki, Vice-Cancell. ap. *Guagn.* p. 171. ap. *Pistor.* f. 98. (6. EJUSD. ad Dn. à Tienszin, Castell. Weinicens. ap. *Guagn.* p. 172. ap. *Pistor.* fol. 99. (7. EJUSD. ad D. Radl *Wiel*, Ducem in Olira, Maresch. Curiæ Litv. ap. *Guagn.* p. 173. ap. *Pist.* f. 99. (8. Senatorum R. P. literæ ad S. M. R. cum quibus Cubicularius Maj. suæ Viennam, d. 20. Junii 1574. missus, ap. *Guagn.* p. 174. ap. *Pist. fol.* 99. (9. Literarum exemplum à S. Cæs. M. Maximil. II. ad Senatores R. P. ap. *Guagn.* p. 176. ap. *Pist.* f. 100 (10. Literarum Exemplar ad Henricum Andegavens. à Senatu & Ordinibus R. P. ap. *Guagn.* p. 177. *Pist.* f. 101. Quæ scripta omnia, uti illo tempore seorsim primo edita sunt, ita præter illa, multo plura adhuc, partim in Gallia, partim alibi tunc comparuerunt. Illius generis sunt *Joh.* BONEFONII, Arverni Claromontani, ad Erricum Valesium, Lutetiam celebri pompa ingredientem, Panegyricus, carmine heroico, *Paris.* 1573. 4; *Steph.* THEVENETI de felici Regni Pol. successu Congratulatio, ad eundem Regem, stylo eodem *Paris.* 1573. 4; & *Roberti* de CHANOLLET Carmen, cui titulus: *Henrici P. R. nuper electi Triumphus, quo Lutetiæ exceptus est, ibid. eod.* Alia hujus generis scripta habentur

bentur in Collectione diversorum Tractatuum ad historiam Henrici III. R. Franc. & Polon. pertinentium, quæ gallice edita est *Colon.* i. e. *Amsteld.* 1693. 12. Vid. etiam quæ supra § XXI. ex Gratiani Vita Commendoni iam notavimus.

§. XXIII.

Ad STEPHANUM BATOREUM progredientibus nobis obveniunt primum Carmina in Regis Stephani in *Vilnam* ingressum, A. 1576. edita, quæ extant ap. *Chytræum* in *Saxonia f.* 984. seqq, ubi etiam *Eques Cathaphractus*, (M. D. Litv. stemma,) & *Aquila Polonica*, versibus artificiosis ornata, exhibentur. Clades Dantiscanorum, A. 1577. d. 17. April. à *Jo.* Lasicio, Polono, descripta, in qua causæ belli à Seren. Rege contra Gedanenses suscepti referuntur, antea seorsim latine, *Posnan.* 1577. 4, deinde etiam germanice ex translatione *Leonhardi* Thurneisseri, 1578. 4. edita, extat latine ap. *Guagn.* T. I. p. 186. & ap. *Pist.* T. III. f. 104; ubi præterea reperitur Excusatio erga Germanos, ne offendantur, quod toties in clade Dantisc. mentio illorum fiat, *f.* 111; item *Joachimi* Bielscii Satyra in quendam Dantiscanum, qui levibus ac ineptis suis germanicis rhythmis, multa nefaria de Rege & Regno Pol. scribere, & per Germaniam ubique spargere impudenter ausus est, A. 1577. f. 112: quo tempore etiam exierunt Commentarii de Tumultu Gedanensi, *Mariæburgi* 1577. 4. Cum his tamen omnino jungenda sunt, quæ separatim prodierunt: *Declaratio vera, quibus de causis* Ordines Civitatis Gedanensis *cum Seren. Principe ac Dn. D. Stephano R. P. &c. adversariorum suorum impulsu, jam pridem, in eam, quæ nunc etiam durat, controversiam pertracti sint; pro innocentiæ suæ rationibus & ipsius negotii circumstantiis palam demonstrandis, in lucem edita Gedani* 1577. 4, & eod. ann. germanice etiam translata, *ibid.* in 4; ut &, quæ illam mox insecuta est, *Appendix declarationis* Ordinum Civit. Gedan. *de præsenti rerum statu, mense Aprili vulgatæ, Gedani M. Julio* 1577. itidem in 4. excusa; Item Summarische Schrifft in welcher die Unschuld der Stadt Dantzig angezeiget wird / Dantzig / 1577. 4; nec non Eigentliche Beschreibung der

Stephani Batorei.

Stadt Dantzig/ samt dem zugehörenden Block-Hause die Weichselmünde genannt / und dessen Belägerung. 1577. 4. Exempla Literarum a Seren. Stephano P. R Civitati Gedanensi datarum, post receptionem in gratiam, una cum Jurejurando ejusd. Civitatis, edita *Varsav.* 1578. 4. De bello adversus Moschos ad Equites Polonos oratio *Francisci* GOSLAV de NADARICE prodiit *Posnan.* 1578. 4. Ejusdem Expeditionem adv. Magn. Moscoviæ Ducem, carmine elegiaco descripsit M. *Samuel* WOLFIUS, Silesius, Scholæ Levartoviensis Rector, 1582. 4. Moscovitici hujus belli confectum negotium pacemque A. 1582. d. 15. Januar. ad *Zapolsciam* factam, Regi quoque gratulati sunt: *Jac.* GORSCIUS in quatuor orationibus, quæ cum adjecta oratione quinta ad *Joh.* ZAMOSCIUM, Cancellarium regni, *Cracov.* 1582. editæ sunt, de quibus vid. *Aut. Exerc. Chwalkovio* oppos. p. 16; Item *Georgius* LATALSKI, oratione panegyrica *Tigur.* A. 1582. *4to*; nec non *Christoph.* WARSEWICIUS, R. P. Orator seu Legatus, in Panegyrico, qui primum locum tenet ap *Guagn.* T. 1. p. 1, & antea seorsim excusus est *Magd.* 1582. 4. Idem WARSEVICIUS, postea quoque orationem funebrem edidit in obitu Regis, *Basil.* 1588. 4. impressam, & *Cromeri Poloniæ f.* 838. ut & *Oratt. Funebr. Pontif. Imp. Regum, Principum &c. Hanov.* 1613. in 8. editis, insertam, p. 425, addito Regis Epitaphio, *Joan. de* SAMOSCIO auctore. Ceterum de subita & inopinata hujus Regis fortissimi morte, (quæ contigit *Grodnæ* Litv. mens. Decemb. 1586) varia variorum extitere judicia, plerisque in Medicos culpam transferentibus. Hinc factum, ut jussu & voluntate Dn. *Alberti* RADZIVILI, Ducis in Olika & Niescewicz, *M*agnique Duc. Litv. supremi Maresch. *&c*, D. *Stephani I. Pol. Reg. Sanitas, Vita medica, Ægritudo, Mors, a Simone* SIMONIO, Lucensi, M. D. atque intimo Maj. illius Medico, exposita scriptoque comprehensa prodierit *Nysſæ*, typis *Andr. Reinbeckelii* A. 1587. 4. Hunc libellum insecuta est in Comitiis general. Varsaviæ proxime celebratis, Epistola cujusdam *Georgii* CHIAKOR, Ungari, Scribæ; vel potius ut se ipsum vocat, Secretarii Regii, de Obitu & Morbo Stephani, adjecto ejusd. Epist. Examine, Auctore *Anonymo*, quo utroque scripto longe alia ægritudinis Regiæ idea & curationis ratio exponitur,

ponitur, ac quidem a Simonio fuit descripta. Mox quoque *Nicolaus* BUCCELLA, *Patavinus*, olim Stephani, postea Sigism. III. Archiater, ediderat Refutationem scripti *Simonis* SIMONII, cui tit: *D. Stephani I. P. R. &c. Sanitas, vita medica, ægritudo, mors, Cracov.* typis *Alexii Rodecii* (Sociniani) 1588. 4. ad quam *Simon* SIMONIUS iterum Responsum edidit. BUCCELLA vero Confutationem etiam illius responsi publicavit *ib.* 1588. 4. Præterea ad memoratam Epistolam *Georgii* CHIAKOR, ejusque Examen, Responsum pro Simonio vulgavit *Amadeus* CURTIUS, Italus, Medicus Ticinensis, Anno 1587. 4, ubi Lectorem à Simonio sperare jubet Censuram curationum Medicarum duo detriginta, à *Nicol.* BUCCELLA, in Polonia empirice institutarum; itemque Dialogos duos, quibus & Buccellæ Conscientiam; & F. V. V. i. e. *Francisci Veselini Vngari*, (qui *Ferenz* vulgo nominabatur, atque cum Buccella Chirurgo, assidue morituro Regi adfuerat) Magnificentiam, Simonius sit ostensurus. Quæ tamen scripta, an lucem unquam adspexerint publicam, nobis non liquet.

§. XXIV.

De electione SIGISMUNDI III. extant *Ordinum Regni Pol. nonnullorumque ejus Magistratuum ad diversos Principes Christianos, Legationes, Epistolæ, Responsa, eorundem Ordinum mandato edita Cracov. ex officina Lazari* 1587. 4; itemque *Scripta inter Archi-Duc. Maximilianum & Ordines regni Cracov. congregatos posteriora, ibid.* eod. in 4*to.* evulgata; quo referri etiam debent: Relatio Germanica eorum, quæ inter Magnum Cancellarium, Regemque Maximilianum gesta sunt, ex *Abrahami* SCHALBII, Regii Archiatri, literis excerpta, & *Magdeb.* edita 1588. in 4*to*; item, *Henr.* RÆTELN Narratio germanica eorum, quæ ab A. 1584. in regnis septentrionalibus, Polonia, Livonia, Moscovia & Svecia acciderunt, *Gorlicii* 1591. 4; nec non memorabiles aliquot eventus anni 1595, quibus accesserunt Epistolæ duæ ad Sigism. III, una CLEMENTIS VIII. Pont. Rom, altera *Cham* KALIKIEREY, Tartarorum Czarii, excus. A. 1596. 8. Habentur etiam orationes variorum Autorum, quæ in Comitiis general. 1595. d. 22. Februar. celebratis, ad Sigismundum III, cum ab exteris, Sigismundi III.

 tum

tum ab indigenis, dictæ fuere, quæ reperiuntur ap. *Reusnerum* Vol. III. *Select. Oratt. de Bello Turc. ed. Lipf.* 1596. 4. *Part. alter. p.* 1. *seqq*; post quas statim sequitur *a p. 79. usque ad p.* 88. de Transitu Tartarorum, per Pocutiam, A. 1594, Epistola *Joannis de* ZAMOSCIO, ad D. Cynthium, Cardin. Aldebrandinum missa. Pro felici Ejus ex Svecia reditu, singularem orationem edidit *Petrus* LILIAS, S. Theol. D. & Canonicus Posnaniensis, *Posnan.* 1597. 4. Ingressum Ejus in Civitatem Gedanensem A. 1623. d. 1. Julii factum, descripsit germanice *Petrus* WITZKE, *Dantisci* 1623. 4. Uti in adventum Ejus in urbem *Thorunienſem*, oratio quoque prodiit *Thorun.* 1587. 4. Vitam & obitum ANNÆ AUSTRIACÆ, prioris Sigismundi III. Conjugis, exposuit *Fabianus* QUADRANTINUS, Prutenus, in Speculo pietatis, *Brunsberg.* 1605. 4; quemadmodum, cum eidem Monarchæ Seren. Princeps CONSTANTIA, Archid. Austriæ, matrimonio jungeretur, panegyricam orationem ad MARIAM, Serenisf. Matrem, scripsit *Laurent.* SUSLYGA, *Cracov.* 1605. 4: In quibus sponsalibus præterea oratio Græcii habita, à *Joh.* DECKERIO S. J. Universitatis Cancellario, prodiit *Cracov.* 1605. 4. Augustæ Heroidi, ANNÆ, JOHANNIS III. Svecorum Regis, filiæ, SIGISMUNDI III, R. P. Sorori, ad littus Dantiscanum, IV. Id. Oct. ex Svecia appellenti, Carmine applaudit *Jo.* RYBINIUS, Polonus, *Dant.* 1591. 4*to*. Ad media regiminis Ejus tempora spectat Salutatio gratulatoria, nomine *Capituli* VARSAVIENSIS facta, cum capto Smolensko, Varsaviam rediret A. 1611, auctore LUBIENSKIO, quæ in ejus *Opp. fol.* 465. legitur. Extant quoque *Collegii* DUACENSIS Encomia Sigismundi III. *Duaci* 1628. 4. In memoratis LUBIENSKII Opp. habentur duæ laudationes funebres, quarum *prima* scripta, f. 469; *altera* recitata, f. 488. reperitur. Similiter in obitu Sigismundi, (qui *quadragesimus quartus* Rex 44. annos regno impendit) extant: 1) *Simonis* STARAVOLSCII Oratio, *Antverp.* ex officina *Plant. Balth. Moreti*, 1632. *fol.* 2) *Joh.* HEIDENSTEINII SOLLESCII Oratio excusa *Lovanii*, 1633. f. 3) *Jo.* MOCHINGERI, Pastor. ad D. Cathar. & Professoris quondam de Athenæo hoc optime meriti, Luctus seu Planctus Senatus Populique GEDANENSIS, oratione in Gymnasii pa-

patrii Auditorio maximo A. 1632. d. 25. Maji habita, descriptus, & cum alia *ejusd.* orat. panegyrica, super Electione VLADISLAI SIGISMUNDI, A. 1632. d. 10 *Dec.* dicta, simul excusus *Dantisci* 1633. f. 4) Collegii CRACOVIENSIS S. J. Lachrymæ vectigales, magnis manibus Magni Sigismundi III. inter parentalia sacra persolutæ, *Cracoviæ* 1633. fol.

§. XXV.

Ad Inaugurationem VLADISLAI IV. spectant: (1. *Simonis* STARAVOLSCII Panegyricus Serenisf. Principi Vladisl. omnium votis acclamato Polonorum Regi *&c.* consecratus, *Antv.* 1633. f. (2. Collegii CRACOV. S. J. Tropæum regale, Regi Vladislao, inaugurationis die dicatum, *ibid.* 1633. f. (3. *Bart.* PAPROCII, Poloni, Pharus Sarmatica Europæo Trioni Augustis ignibus radians 1633. f. (4. *Petri* POTOCII ad invictisf. Princ. Vladislaum Pol. & Svec. Regem orat. gratulatoria, *Antv* 1633. f. (5 *Henrici* à BÖMELN sacrum devotæ mentis, Honori Vladislai Sigismundi *&c*, peractum Athenis *Bregelanis*, mense Febr. 1633. impr. *Dantisci* fol. (6. Gratulatio *Joh.* BEHM, Aulæ Elector. Brand. in Prussia à Concionibus, *Regiom.* f. (7. Descriptio germanica inaugurationis & homagii *Gedani* facti A. 1634. f. (8. SENATUS DANTISC. Oratio ad ingressum Regis in Civitatem, circa solstitium hybernum Ao. 1634, ab HENRICO FREDERO, tum temp. Synd. postea Præ-COS. habita, atq; ab eod. edita, & *Iacobo Zadzik*, Episcopo Culmensi & Pomesan. Supremo R. P. Cancell. inscripta 1634. f. Ejusd. Magn. Senatus nomine, Orat. Panegyricam habuit *Jo.* MOCHINGERUS, ut præced. paragrapho dictum. (9 Carmen Panegyricum Vladislao IV. Pol. ac Svec. R. sub auspicat. ad Civitatem Dantisc. ingressum, consecratum à *Georgio* PREUTTEN, Patritio Dantisc. f. (10. *Rotgeri* zum Bergen/ Regis Secretarii, Carmen de Ejus in urbem Regiomontanam ingressu, Anno 1636. in 4to. Victoriam de Turcis elogio functi sunt: (1 Collegium CRACOVIENSE, cujus immortales gratiæ Seren. Vladislao IV. redditæ, quod in Amurathem, Turcam moveret, 1634; itemque Arcus pacis novo sine sanguine triumphatori Vladisl. IV, ab expeditione bellica in Amura- Vladislai IV.

Amurathem Turcam susceptа, auspicato & feliciter reduci, 1635. (2. SENATUS GEDANENSIS, cujus auspiciis prodiit Supplicatio Urbis Gedanensis, in honorem DEI O. M. & memoriam Vladislai IV. pro conservata Borussia & pace restituta, in panegyri, Oratione explicata d. 27. Sept. 1635, a *Jo.* MOCHINGERO, Gymnasii Rhetore, *Dantisci*, 1635. f., qui eodem A. etiam edidit Gratiarum Actionem pro conservata Borussia. f. (3. Academia REGIOMONTANA, cujus nomine Panegyricus publice dictus est à *Valent.* THILONE, Eloqu. P. P. *Regiom.* A 1635. f. (4. *Henr.* à BÖMELN, Borussus, qui *Franek.* 1636. f. edidit Borussiam liberatam lenitate inclyti indomitarum gentium Victoris Vladislai IV. Sarmatis creati, Svecis nati Regis. Habetur *Ejusdem* Panegyricus, in laudem Magni Polonorum ac Svecorum Regis, Vladislai IV. Victoris ac Triumphatoris semper Augusti, scriptus sub initium anni 1635. *fol.* Alias extant *Io.* RYWOCKI, *Pruteni*, *S.* J. Panegyrici XI. in Vladisl. IV. *Vilnæ*. 1636. *fol*, & *Andreæ* SCATO Porta honoris, quam Seren. Vladislao IV. *&c*, Magno in sua Prussia hospiti, erexit & obtulit *Gedani*, 1646. f. Ad famam semper prosperam Vladislai IV. orationem A. 1648. d. 7. Julii dixit *Ioh.* MOCHINGERUS *Gedani*, editam *ibidem* in *fol.* Ante dictus *Io.* RYWOCKI, in nuptiis VLADISLAI IV. & CÆCIL. RENATÆ Austriacæ, Ferdinandi II. Imp filiæ, *Varsaviæ d.* 6. *Sept.* 1637. celebratis, Iconem votorum vulgavit *Vilnæ* 1637. f; quarum nuptiarum felicitati eodem tempore Panegyricum dicavit *Mart.* OPITIUS *Gedani* 4; ut & *Rotg.* zum Bergen / *Livonus*, *S.* R. M. Secret. cujus Debita Gratulatio prodiit *Dant.* 1637. f. In hujus prioris Conjugis funere Oratio habita est ab Illustr. & Rev. D. *Andr.* LESCZINSKI, Episc. Caminiecensi, & R. P. M. Cancellario, *Cracov.* 1644. 20. Junii; qualis oratio etiam Polonice legitur in *Oratore Politico*, a *Casimiro Ioh.* WOYSZNAROWITIO, lingua Polonica *Cracov.* 1648. *fol.* edito, *part.* 3. *fol.* 1. Sic quoque interitum Seren. Principis filii, SIGISMUNDI CASIMIRI, ex CÆCILIA RENATA prognati, Oratione parentali deploravit *Sim. Stanisl.* MAKOWSKI, Acad. Cracov. Prof. *Cracov.* 1647. f. In idem funus extant *Jo.* KWIATKIEWICZ, Poloni, *Umbræ minores*, Carmine

Calisj.

Calisſ. f. expreſſæ. Expeditio Legatorum in Gallias ad deſponſandam LUDOVICAM MARIAM GONZAGAM Vladislao IV, auctore *Andr.* KANONE, *Roxolano*, è Pol. S. J. prodiit *Cracov.* 1646. f. Hujus Reginæ, adhuc ſponſæ, Iter ex Gallia in Poloniam ſuſceptum, itemque Reditum Dominæ de GUEBRIAN, deſcripſit *Jo.* LABOUREUR, Gallice *Pariſ.* 1648. 4. editum, ubi adjectus eſt prolixus Tractatus de Regno & Regimine Poloniæ. Ejusd. ingreſſum in Dantiſcanam urbem, reditumque in Varſaviam, Germanice delineavit *Ad. Jac.* MARTINI, *Ged.* 1646. 4, cui inſertum eſt Nuptiale Hoſianna, ore *Juventutis Dantiſcanæ*, die Conſtantiæ ſacro, prolatum, auctore *Jac.* ZETZKIO, t.t. Conrect. Schol. Marianæ, ex latino ſermone in germ. translatum. Eundem ingreſſum, præcipue vero magnificum Portæ Arcuumque Triumphalium Theama, Carmine delineavit *Daniel* ASCHENBORN, L. S. *Dant.* 1646. f. Diſceſſum vero Seren. Reginæ ex hac Civitate, ſimili carminis genere decoravit *And.* BYTHNERUS, P. L. Cæſ. & Rector. *fol.* Sic quoque Ingreſſus hujus Reginæ in Baſilicam Olivenſem, excipiente Reginalem Majeſt. D. *Alexandro a* BAUTZENDORF KESOWSKI, ejus loci Abbate, adjectus eſt *Alexandris XII.* memorato Alexandro Abbati oblatis à *Gerh.* NEDATSIO, Benedictino, *Dant.* 1646. 4. Eaſdem nuptias celebravit eleganti Carmine, *Jo. Pet.* TITIUS, Vir celeberr. cujus Gratulatio *Gedani* in 4to prodiit. Has nuptias præterea, Oratione, cui tit. *Seculum Aureum*, *Joh.* JANSSONIUS, Parochus Sobkovienſis, *Dantiſci* 1646. *fol.* itemque Collegium VILNENSE, ſub tit. *Poloniæ pacificæ*, *Vilnæ* 1646. f. honorarunt. In Coronationem Sereniſſimæ Reginæ Sermo habitus in Cathedr. Eccleſ. Cracovienſi, editus eſt *Varſ.* 1646. 4. In glorioſiſſimæ Reginæ hujus obitum Panegyricus *Adr.* PIKARSKI, S. J. polonice prodiit *Cracov.* 1667. f. Memoriam Regis defuncti Orationibus proſecuti ſunt: (1. Collegium CRACOVIENSE, S. J, *Cracoviæ* 1648. in *fol.* (2. SENATUS DANTISCANUS, qui *Jo.* MOCHINGERO munus parentandi commiſit, cujus Oratio prodiit *Ged.* 1648. f. (3 Academia REGIOMONTANA, interprete *Valentino* THILONE, memoratæ Univerſitatis Oratore, *Regiom.* 1648. f. (4 *Joh.*

F *Alex.*

Alex. GORCZYN, cujus Memoria de Virtutibus, Fortuna, & Fato Vladislai, patrio idiomate, *Cracov.* 1648. 4. expressa est. (5 Illustr. & Rev. D. *Andr. de* SZOLDRY SZOLDRSKI, Episc. Posnan. à quo oratio *Cracov.* 1649. 15. *Ian.* habita, lat. *ibid.* in f. excusa est. (6 *Stanisl.* DOMANIEWSKI, Canon. Chyoviens. qui edidit Solem Sarmaticum obscuratum, *Cracov.* 1649. f. (7 *Thom.* KIESZKOWSKI, Nobilis, quæ oratio scripta, *Cracov.* 1649. *fol.* (8 *Sebastianus Fabianus* STRYIEWICZ, in Acad. Cracov. L. Gr. Prof. cujus Imago Regis Vladislai IV. implacabili fatorum lege extincti, *Cracov.* 1649. 4. prodiit. (9 *Casimirus Jo.* WOYSNAROWICZ, Sedis Apostol. Protonotarius, ejusdemque & Regis Polon. Secretarius, in Triumphali Feretro, seu Oratione, Romæ dicta & *Cracoviæ* recusa, 1648. 4. (10 *Alb.* NOWAKOWSKI in Cracov. Acad. Gramm. Professor, qui Laudationem funebrem edidit *Cracov.* 1649. 4to. (11 *Stanislaus* TEMBERSKI, Philos. Doct. in Academia Cracov. Collega minor, cujus *Nomen Magnum* Serenisſ. Vladislai IV, Pol. Reg. dum Pii Manes parentali officio Varsaviâ Cracoviam deducerentur, declaratum A. 1649. die 2. *Ianuar.* impr. *Varsav.* 4. (12 *Simon Dominicus* WACHOCKI, qui vulgavit Planctum Poloniæ super suorum clade, à Kozacis rebellibus illata, *Cracov.* 1649. 4.

§. XXVI.

Joannis Casimiri

Quæ Electionem JOH. CASIMIRI concernunt, de iis notatu non indigna habent *les Memoirs* de Mr. CHANUT, *T. I.* Præterea JOANNI CASIMIRO Diadema Regium gratulati sunt (1. Collegium CRACOVIENSE, S. J. in primo, quod vocat Tributo rei literariæ, *Cracov.* 1649. f. (2. SENATUS DANTISCANUS, qui Panegyrin solennem instituit, Rhetoris officio fungente *Jo.* MOCHINGERO, cujus Oratio Panegyrica edita *Dant.* 1649. f. 18. *Ian.* dicta. (3. SENATUS THORUNIENSIS, cujus Compellatio una cum professione subjectionis & fidei coram S. R. M. Legato, Dn. *Andr.* COMITE de LESNO, impressa est *Thorun.* 1649. f. (4 Rector, Senatusque Acad. REGIOMONTANÆ, ore *Valent.* THILONIS, cujus Applausus gratulatorius prodiit

diit *Regiom.* 1649. f. Idem Orator Regiomontanus A. *eod.* Vota publica pro felici Joh. Casimiri, adversus seditiosos cives profecti, expeditione, a Nobiliss. quibusdam Juvenibus facta, *ibid.* 1649. f. edidit. (5. *Stanisl.* DOMANIEWSKI, Canonicus Chioviensis, qui edidit Faustum ingressum in sedem avitam, Regalem Seren. Jo. Casimiri, *Cracov.* 1649. 4to. (6. *Andr.* BYTHNERUS, P. L. Cæs. in Acclamatione solenni, eaque gratulatoria, vario anagrammatis genere carmine expressa. *Dant.* 1649. f. (7. *M. Balth.* VOIDIUS, in Concione Gratulat. german. super coronat. Jo. Casimiri. *Elbing.* 1648. 4. Ad Eundem Regem, Prodromus Virtutum Laudumque Heroicarum Augustissimi Monarchæ, Johannis Casimiri, post devictum ac fugatum Tartarum & suppressos rebelles, scriptus ab *Andr.* KNOCHIO, & excus. *Gedan.* 1652. f. Nuptias tanti Regis cum LUDOVICA MARIA GONZAGA, Thorunii oratione solenni celebravit *Conr.* THAMNITIUS, Gymnasii patrii Prof; qui etiam aliam Orationem in panegyri solenni habitam A. 1650. d. XI. *Augusti*, edidit, ob natam Augustorum Parentum prolem, cujus Orationis tit: *Peplus Minervæ Sarmaticus, ex augustissimo Jagellonum & Gonzagarum flore contextus, Thorunii,* 1651. f; & ob alium recens natum Filium, sub tit. *Fasciæ, ibid.* Anno 1652. f.: cujus Viri doctissimi præterea solennis oratio ob reditum Regis Victoris, Thorunium ineuntis, sub tit. *Genethliaci* prodiit *ibid.* 1651. *fol.* Ingressus *Ioh. Casimiri, Regis* Pol. (*Iehova Coronam Regni Protegente*) in Poloniam & Borussiam, Gedanum suum fidelissimum, A. 1656. XV. *Novembr.* revisentis, Carmine anagrammatico & heroico, decantatus est a *Iucundis Musis Dantiscanis*, h. e. a *Iohanne* MAUCKISCHIO, *Doct.* qui loco juventutis suæ verba fecit, *Gedani* in *fol.*; ac insuper proprio nomine de hoc ingressu carmen scripsit ad *Dn. Adrianum a Linden*, Protoscholarcham, in f. De eodem ingressu extat brevis Relatio germanica, hic *Gedani* publicata, 1656. 4, cui adjecta est Compellatio Senatus per *Vinc.* FABRICIUM, hujus Civit. t. t. Syndicum, & Responsum *Stephani de* PILCA KORICZINSKI, supremi Regni Cancell. ex latino idiomate translata, *Gedani*, 1656. in 4*to*. quæ latine prodierunt *ibid.* 1656. f. & præterea in

Vinc. FABRICII *Oratt. Civil. p.* 19. *& p.* 2., ut & germanice in *Londorpii Act. Publ. T.* 7. *p.* 1186. reperiuntur. Hoc tempore *Jo. Pet.* TITIUS quoque Carmine gratulatorio eum ingressum veneratus est in *fol.* Nec reticeri debet Gratulatio poëtica, a *Joach.* PASTORIO, eodem tempore Regi oblata, quæ *Elbingæ* in f. & in 4. A. 1656. edita, & *Sylvarum lib.* 4. legitur adjecta; Ut & alia stylo soluto Regi *ibidem* exhibita. Eundem ingressum Pentade Epigrammatica celebravit *Daniel* ASCHENBORN, *Dant.* 1656. f; itemque *Jacobus* ZETZKIUS, Scholæ Mar. Rector, qui Aquilam Poloniæ reducem, IV. Annagrammatum Decuriis exhibuit *Gedani* 1657. f. In victoriam Jo. Casimiri R. de Moschis relatam, extat *Jo. Laurent.* LUCHESINI, *Itali,* Carmen *Romæ* 1662. 4. In aliam Victoriam à Tartaris & Cosacis mense *Jul.* 1651. deportatam, invictum Sarmatiæ Leonem, sive carmen lat. & germ. edidit *Jo. Georg.* MOERESIUS, Scholæ Petro Paul. Rector, *Ged. fol.* Actum memorandarum solennitatum Abdicationis & Resignationis Serenisf. Jo. Casimiri, d. 16. *Sept.* 1668. celebratum Varsaviæ in Comitiis Regni Generalibus, *Elias Constantinus* a *Trewen* SCHRÖDERUS, *Dantiscanus*, JC. & Secret. Regius, latine & germ. 1668. in *4to.* edidit, ubi orationes, quæ ab ipso Rege & Pro-Cancellario in Comitiis prolatæ sunt, ex Pol. conversæ, habentur. Memoratam quoque Orationem Regis, totiusque abdicationis processum, *Hartknoch. L. II. de Republ. Pol.* c. 1. p. 255. è *Nicolao Chwalkovio*, teste oculato, exhibet; de quo etiam Acta *Londorpii* legi possunt T. 9. p. 644. seqq. itemque *Theatrum Europ. Part. X.* f. 815—822. *&c.* Orationes autem Polonicæ reperiuntur *Part. II. Oratoris Polonici*, (*Mowka Polski*) *Calisiæ* A. 1676. typis exscripti, p. 11. seqq. Cinerés Augusti Jo. Casimiri, P. & Sv. Reg. *&c* avito, Regum Pol. Mausoleo, in Basilica cathedrali Cracoviensi, justorum sepulcralium regali magnificentia illatos, gratæ in Seren. Domum Jagellonicam, Regiæ Universit. Cracov. nomine, funebris encomii parentali cultu excepit M. *Stanisl. Josephus* BIEZANOWSKI, *Leopol.* in Academia Cracoviensi Philos. D. & Poës. Prof. *Cracov.* 1676. d. 30. *Januar.* Extat quoque *Andr.* OLSZOWSKI, Episc. Culmensis, Poloniæ Pro-Cancellarii, Sermo parentalis, in Exequiis Seren. Johannis Casimi-

Casimiri Regis, dictus, sub tempus Comitiorum regni, Varsaviæ in Ecclesia collegiata S. Iohannis Baptistæ, die 18. *Febr.* 1673. & Seren. *Christinæ Alexandræ*, Reginæ Sveciæ, dicatus in 4*to*.

§. XXVII.

In MICHAELIS KORIBUT, Ducis in Wisniowiec, Inaugurationem, A. 1669. factam, sequentia ingenii monumenta ad manus meas pervenerunt: (1. Palmes Coributeus per *Stanislaum* à STERNBERG TEMBERSKI, Canon. Premisl. d. 20. *Sept.* porrectus, *Cracov.* 1669 f. (2. Chronologia Synoptica Palmitis Coributei ad augustissimum Coronationis diem Michaëlis I Reg. Pol. *&c.* historico sensu producta, d. 6. *Octobr.* per eundem, *ib.* f. (3 Gratulatio Panegyrica Seren. Michaëli sub felicibus coronationis auspiciis per *Steph.* RADVAN LODZINSKI, Præpos. Scekocinens. oblata, *ib.* f. (4. Solennes gratiæ DEO immortali Divisque cœlitibus, pro felici Electione Michaëlis Koribut, à *Theod.* & *Alexandr.* COMITIBUS a BUTHLER, Succamer. Regni Polon. consecratæ, d. 22. Julii, *ib.* f. (5 Gratulatio sermone gentilitio scripta à *Cypriano* ZOCHOWSKI, S. Theol. D. *ibid.* f. (6. Corona novæ regni felicitatis, ex boni ominis nomine Michaëlis, & ex aliis auspiciis, à *Colleg. Varsav.* S. *J.* contexta, eidem Serenissimo, ipso inaugurationis ejus ac nominali die, dedicata per D. *Steph.* BRANICKI, Maresch. Cur. Reg. & Capitaneum Stobnicens. *Varsav.* f. typis *Elertianis*. (7. Vaticinium Regale, sub auspicatissima Coronatæ Majestatis primordia Seren. Michaëlis, heroica poësi celebratum, & à *Polona Societ. Iesu* fausti ominis ergo oblatum, autore *Alex.* LOPENCOVIC, *S. I. Cracov.* f. (8. Sarmatia cive patriæ coronata, inter publicos Regiæ Inaugurationis plausus sub adspectum regnis imperiisq; data, è voto S. J. *inf.*; quæ Oratio etiam extat in *Io.* KWIATKIEWICZ, *Oratore Peripatet. Calisfii* 1680. in 12. publicato. (9. Septizonium triumphale, à M. *Stanislao Iosepho* BIEZANOWSKI, Phil. in Acad. Cracov. D. & Ord. Poës. Prof, opere literato erectum die 29. Septembr. *Cracov. fol.* (10. Diadema gloriæ felicibus auspiciis Seren. Michaëlis, favente cœlo, triumphante Rep. Cracoviæ in æde S. Stanislai, die Principi Ange- Michaëlis Koribut.

 lorum

lorum dicata, Coronam suscipientis, consecratum à *Ioach.* PASTORIO, *Cracov.* 1659. f. & cum ejus *Floro Polon.* edit. *Gedan.* 1679. 12. p. 765. (11. Carmen acrostichum Coronationi Regis applaudens *Sophiannæ Bernard. a* BERNICZ, Natæ CORBINIANÆ, in *fol.* (12. Munus Civile Regi suo à fideli subdito oblatum, autore *Vesp.* KOCHOWSKI, *Cracov.* in 4. (13. Carmen elegiacum *Io. Pet.* TITII, *Gedani* edit. 1669. f; & aliud, quo inter gaudia solennissima publica, Musarum Gedanensium lætitiam exprimere voluit, *ib.* in f. (14. Solennitas Coronationis Regiæ, quam Jubilis patriæ accinebat *Andr.* JASKI à JASKINDORF, *Ged.* in *fol.* Conciones eo tempore gratulatoriæ variæ editæ sunt, ut *Gedani* duæ *Nath.* DILGERI, & una *Mich.* FALCKII; *Elbingæ*, *Christoph.* FEIERABEND; *Thorunii*, *Ioh.* NEUNACHBAHR. Sub initium statim regiminis *Andr.* OLSZOWSKI, Episc. Culm. Procancellarius Regni ac Legatus Regius, ad Ordines Civit Gedanensis, antequam S. R. Maj. fidelitatis & submissionis juramentum præstarent, A. 1670. d. 9. *Junii*, Sermonem habuit, qui cum Responso, nomine Senatus & Ordinum, per (Dn. *Barth.* FRANCK,) Civitatis t. t. Syndicum, typis excusus est in 4. Ejusdem, Illustrissimi Legati Sermo pro desponsanda Michaeli, Regi Pol. MARIA ELEONORA, Imperatoris filia, d. 13. *Decembr.* 1669. habitus, legitur latine & germ. in *Append. Diar. Europ.* P. XX. p. 309, seorsim antea in 4. latine publicata. Ibidem quoque P. XXVII habetur Regis Mich. Testamentum scriptum *Lubl.* 1673. stylo germ.; it. Epitaphia, mausoleum, tumulique inscriptio, latino stylo, cum *Ioach.* PASTORII & *Adriani a* LINDA, distichis. Tædis Regiis, Poloniarum orbem serenissimo augustissimoque jubare collustrantibus, Ao. 1670. *Gedani* etiam applaudit *Ioh. Pet.* TITIUS, *f*; a quo insuper *Cyneas Polonicus*, cum Jusjurandum Serenissimo Poloniarum Regi, A. 1670. d. 9. *Jun.* à Civitate Gedanensi præstitum suscepisset, Epigrammate festinantissimo celebratus est *in* f. In eundem nexum nuptialem Carmen edidit *Ioach. de* HIRTENBERG PASTORIUS, *Ged.* 1670. f, qui præterea Augustum Diadema Seren. Reginæ. d. XIX. *Oct.* 1670. Varsav. solenniter impositum, quibusd. Anagrammatibus celebravit *Ged.* in f. Cupressum Serenissimo Poloniæ Regi *Leopoli*, A. 1673. d. X. *Nov.*

Novembr. defuncto, posuit *Io. Pet.* TITIUS, f. Eandem Victoriam Regis posthumam, Carmine heroico, *Gedani* 1674. f. excuso, descripsit *Andr.* JASKI. Sic etiam Dîs (*Regis*) Manibus, de immanissimis hostibus Ottomanigenis ad Chocimum disjectis obtritisque, die post emortualem primo, gloriosissime triumphantibus, victrices Coronas suspendit sacravitque B. *Godofr. a* PESCHWITZ, (*Cos. Gedan.*) in f. Splendor Corybutæi Sideris, inextinctus, in funere Michaelis, P. R, æternæ optimi Principis memoriæ, *a Matthia* BROCKI, Ph. D. & Prof. Cracov. lugubri carmine consecratus est, *Ibid.* A. 1676. d. 31. *Januar.*

§. XXVIII.

JOANNI SOBIESKIO Coronam fascesque Regios 1676. capessenti, applauderunt: (1. *M. Martin.* WINKLER, Crac. Prof. Eloq. in Panegyrico, in primo ad Regni metropolin ingressu eidem e voto publicæ lætitiæ consecrato. f. (2. M. *Stanislaus Josephus* BIEZANOWSKI, Prof. Cracov. in Hecatombæa scuto Regali sacra, binas Panegyres complexa, quarum prima exponit augusta ad electionem Regiam opera, stylo soluto; altera augusta ab electione Regia opera, stylo ligato exhibet. f. (3 Illustris Juventutis nomine *M. Alex. Petrus* REMBERT, Prof. Poës. Novodvorscianus, in Parnasso Novodvorsciano, Joanni III. cum Apollinis & Musarum festivo concentu, dedicato. f. (4. *Georg. de* SIECIN in KRASICZYN KRASICKI, Castellanides Premisl. in Scutata Sarmatiæ Aquila, sub Regali Clypeo Joannis III. repræsentata. f. (5. *Alexander* MORSTIN *de* RACIBORSKO, Capitaneides Kovaliensis, qui Carmine heroico eidem applaudit. f. (6. *Ioh.* SZEMIOTH, Succamer. Vend. in Regali Sarmatiæ clypeo, ostenso in Joanne III. f. (7. CONVENTUS RUPELLANUS, Fratrum Ord. S. Pauli I. Eremitæ, in Armamentis gloriæ Invictissimi, Victoriosissimi, Gloriosissimique Principis, Joannis III. erectis, & in titulos distributis. f. (8. *Ioh.* KWIATKIEWICZ in Marte Polon. coronato, qui etiam extat in *Orat. Perip. Calisf.* 1680, 12. edito. (9. B. D. *Ægid.* STRAUCH, qui insignia Ianinorum, è quorum familia Sobiescii oriundi, Carmine exposuit f; ac præterea Conc. gratulat. germ. edidit, quæ legitur in

Johannis Sobieskii.

in *Ejus* Starck- und Milch-Speise/ p. 909. (10. *Io. Pet.* TITIUS, qui Carmen scripsit in Electione Joannis III. A. 1674. mense Majo, *Gedani* celebrata, in *fol*; item aliud in coronatione Regis A. 1676. f; & adhuc aliud, cum fidei scaramentum à Civitate Gedan. præstitum, suscepisset: cui jungi & illud debet, quo MARIÆ CASIMIRÆ, Reginæ Pol. auspicatissimum in urbem Gedanensem ingressum, A. 1676. d. 20. *Augusti* celebravit, f; & aliud ad ingressum Serenissimi Regis Joannis III. in eandem Civitatem, A. 1677. Kal. Aug. *Ibid. in folio.* (11 *Ioach.* PASTORIUS, cujus Ægis Palladia in Johannis III. R. P. clypeo gentilitio, A. 1676. 11. *Febr.* sub ipsam inaugurationis Regiæ solennitatem adumbrata, seorsim 1676. f. & deinde cum ejus *Floro Pol.* 1679. 12. p. 822. prodiit. (12. B. *Christoph.* BEHR, infra repetend⁹, cujus Exultans Flammula, quam in Serenissimi Johannis III. coronatione accendit, exiit *Gedani* 1676. f. (13. *Georg.* WACHSCHLAGER, Legationis Svecicæ Secretarius, qui Carmen gratulatorium, Serenissimo Johanni III. sacrum, edidit in f. (14. Dn. *Johannes* KRIEG, Sch. Mar. R. qui in coronationem Elegiam edidit. f. *Ged.* 1676. (15. *Io. Nic.* WEBER, ejusd. Sch. olim Con-R. qui eand. solennitatem Carmine celebravit. *ib.* f; & insuper Laurum Sarmaticam, lætissimo Sarmaticæ pacis nuncio, accepto, A. 1676. alio carmine exhibuit *Ged.* in f. (16. *Car. Fried.* SCHMIEDEN, qui aliquot distichis Serenissimo Regi Thronum Regium conscendenti gratulatus est *fol.* Eidem Regi à KWIATKIEVICIO dedicata est Laurus prodroma, seu Carmen triumphale de Victoriis Turcicis *loc. c.* Pariter ob Viennam ab obsidione Turcarum liberatam, Romæ ab *Antonio* MALAGONNELLIO, *Florentino*, habita fuit oratio panegyrica, quæ reperitur inter *Oratt.* ejus, cum *Epistolis, nomine Cardinalium S. R. E. ex Comitiis Vaticanis scriptis*, (*Romæ* 1697. 12.) *Orat. II.* itemque seorsim ad exemplar *Florentiæ* recusum *Gedani* 1684. 4*to.* Ob eandem victoriam, cum Rex divino munere ac beneficio, Victor ac Triumphator prægloriosissimus, Regiam suam Cracoviam ingressus esset, Palmæ ejus celebratæ sunt in Athenæo nostro Gedanensi, à sæpe nominato b. m. *Ioh. Petro* TITIO, Eloq. & Poes. Prof. 1684. die 13. *Jan*, jubente Magnifico Patrum Ordine

dine: de qua victoria etiam *Thorunii* verba fecerat Excell. Dn. *Jo.* SARTORIUS, Gymn. Thor. eo tempore Prof. dignissimus, A. 1683. *M. Oct.* f. In Belgio *Petrus* FRANCIUS, Poëtarum sui seculi facile Princeps, A. 1687. *Laurum* dedit *Europæam*, qua, *ode II*, Joannis III. Victorias facunde celebravit. Add. quæ in *Novis Reip. litter.* A. 1684. p. 178. sqq. habentur. Alias honor Serenissimi Johannis III. R. P. duodecim inscriptionibus coronatus, autore KOLCZYCKI, prodiit *Cracov.* 1675, f. Sic etiam *Christophori* MARQUARDI Oratio extat in Diem nominalem JOANNIS III. *Francf. Od.* 1683, f. Pariter commendavit Serenissimum illum Regem D. *Mich. Anton.* HACKI, Abbas quondam Olivensis, Carmine Heroico doctissimo, quod extat in ejus *Apolline Heroico* & *Lyrico*, *Olivæ* 1691. f. excuso. Quo pertinent EJUSD. Carmen Acrostichon, in Regem Joannem III. singulari artificio contextum, & *Matth.* PRÆTORII *Marti Gothico*, *Olivæ* 1691. f. excuso, una cum alio succincto & nervoso ejusdem HACKII poëmate, adjectum; Item, Hilaria Augusta, Nuptiis *Sobiescianis* & *Palatinis* dedicata, f; Applausus item anagrammaticus JOANN. III; & alia quædam, in Regem & Regiam Domum carmina. *Matthæus* ille PRÆTORIUS, Stargardiens. Præpositus *&c.* Regium Scutum Monarchæ Poloniarum Perennatura gloriæ fama posteris consignatum, sive Carmen germanicum ob Serenissimi Regis Joannis III. victoriam, d. 12. *Sept.* 1683. a Turcis & Tartaris in obsidione Viennensi obtentam, publicavit *Olivæ* 1684. f; qui præterea Applausum Sarmatiæ, sive Acclamationem in nuptiis Illustrissimi Poloniæ Principis JACOBI LUDOVICI cum HEDWIGE ELIZAB. AMALIA, Comite Palatina Rheni, A. 1691 d. 25 *Martii*, *Varsaviæ* celebratis, versibus Germanicis edidit *Dant.* eod. anno *fol.* Ejusdem Regiæ prolis JACOBI SOBIESCII nuptiis cum memorata Principe in panegyri solenni Thorunii applaudit antea laudatus Clarissimus Dn. SARTORIUS, hodie Athenæi nostri Decus, cujus *Scutum Sobiescianum* hac occasione impressum fuit *Thorunii* 1691. f. Horundem Serenissimorum Sponsorum Magnificentiam, Regio eximiarum virtutum opere excitatam, & ad auspicatum hymenæum, e voto lætitiæ publicæ celebratam, prædicavit M. *Mart.* OSLINS-

 KI,

KI, Prof. & Canon. Cracov. Similiter Solennia nuptiarum MAXIMILIANI EMANUELIS, Bavar. Electoris, *&c*, & THERESIÆ CUNIGUNDÆ, Filiæ Regiæ, Polon. Principis, A. 1694. *Gedani* D. *Io.* SCHULTZIUS, Jur. & Hist. t. t. ib. Prof. Sermone gratulatorio; *Thorunii* vero, auſpiciis inclyti Senat. Thorun. Excell. Dn. *Io.* SARTORIUS, modo laudatus, Connubiali Leonis Bavarici cum Aquila Sarmatica Fœdere; & *Halæ*, *Ioach. Henr.* SCHRADER, Nuptiali Panegyrico (cujus autor eſt Dn. *Chriſtoph.* CELLARIUS,) coluerunt: quibus *Matthæi* PRÆTORII, Parochi Stargard. S. R. M. Polon. Hiſtorici & Secretarii, carmen germanicum jungi debet, in iisdem nuptiis decantatum, & *Gedani* editum 1694. *fol.* Alii adhuc alio in argumento fuere occupati: Ut, cum Rex valetudini reſtitueretur, idem laudatus Dn. *Ioh.* SCHULTZIUS, A. 1694. d. XIII. *Maji*, ejus laudes ſolenniter hic loci prædicavit. Ingreſſum quoque in Regiam hanc Civitatem, 1677. *Kalend. Auguſti*, inter gaudia & plauſus publicos, Vir optimæ recordationis, *I. P.* TITIUS, Carmine heroico proſecutus eſt. Et cum æterna memoria dignisſimus Rex, A. 1696 d. XVII. *Iunii*, ſtatione mortali decederet, *Magnas ejus Exuvias ferali Cupreſſo*, h. e. Oratione funebri, ex inclyti Magiſtratus *Thorunenſis* Conſulto, coluit *Io.* REZIK, Gymnaſii Prof. & Viſitat. qua merita fortisſimi Regis in genus humanum, phænomenis etiam cœleſtibus nobilitata, pariter & tropæa illius à genere humano emerita, explicantur. Præterea in funere Regis, jubente Magnifico Patrum Ordine, Orationem *Gedani* d. XIX. *Iulii* habuit Vir Cl. νῦν ἐν ἁγίοις, *Chriſtoph.* BEHR, Eloqu. & Poëſ. Prof. Præter hanc adhuc aliam videre mihi contigit apud Cl. Dn. PRAESIDEM, Præceptorem ea, qua par eſt, devotione proſequendum, quæ eo præſente atque audiente, d. 5. *Decembr. Romæ* in Sacello Pontificio Quirinali ad INNOCENTIUM XII. P. M. à *Carolo de* AQUINO, S. J. habita, & ſeq. anno *in folio*, ibi publicata eſt. Leſſum ad Illuſtrisſim. atque Excellentisſ. D. *Ioh. Bonav. Corvin Kraſinski*, Palatinum Plocenſem, Auguſto hoc Principe rebus humanis exemto, miſit D. *Iohann.* SCHULTZIUS, *Gedani* 1696. f. Lublini deduxit Triumphale Regis Funus SOCIETAS J. Polona, Panegyrico, *ib.* 1697. in *fol.* excuſo.

FRIDE-

§. XXIX.

FRIDERICO AUGUSTO, Polon. Regi solennia gratulationis exhibuit, nomine *Academiæ Vitenbergensis*, A. 1697, Vir meritis suis in rem literariam illustris, Dn. *C. S.* SCHURZFLEISCHIUS. Eodem A. prodiit Panegyricus *Acad. Lipsiensis*, & *Halensis Magdeburgicæ* f. Peroravit quoque de his Regiis fascibus nobilis Juvenis, *Jo. Siegfr.* von Beichlingen/ Equ. Misnicus in Acad. Fridericiana, d. 29. *Octobr.* 1697, quæ Oratio rursus Auctorem habet celeberr. Dn. CELLARIUM, ut ex *Catalogo Script. a Professoribus Halensibus editorum*, apparet. Ex Cathedra Ecclesiastica Coronationem regiam celebrarunt in hac Civitate præcipue, B. D. *Andreas* KÜHN, Dn. D. *Samuel* SCHELGUIGIUS, & Dn. *Constantin.* SCHÜTZIUS, quorum Sermones germanice typis vulgati sunt, in 4. Relatio de ingressu Serenissimi Regis in *Urbem Cracoviensem*, d. 12. *Sept.* 1697. germanice recusa est *Dantisci* 4, ex Polonico translata: Alia relatio de ingressu in *eandem* Civitatem, germanice in 4. exiit. Ejusdem Regiæ Maj. in *hanc urbem* ingressum, die 18. *Martii*, Anno 1698. omniaque ejus solennia, ut & Orationes elegantissimas, a Magnif. Dn. JOH. ERN von der Linde/ Reip. COS. & Syndico, hac occasione diversis vicibus ad S. R. M. habitas, exhibet accurateque describit Dn. *Georg. Reinh.* CURICKE, quæ Descriptio figuris etiam ornata, prodiit *Gedani*, 1698. f: præter quam descriptionem adhuc alia extat, ab Autore, cujus Symbolum *Bonis Legibus*, i. e. *Balth.* LANGE, consignata, quæ german. *ibid.* exiit 1698. 4. Sub eundem ingressum, *Aquilam Poloniæ feliciter gladiis armatam*, Carmine heroico veneratus est antea laudatus *Christoph.* BEHR, Eloqv. & Poët. Prof; Præceptor post fata quoque colendus. Nec reticendus Vir Nobilisſ. Consultissimusq; Dn. *J. Gotofr. a* DIESSELDORF, Dicasterii huj. Civit. primar. Senior gravissimus, qui elegantissimum Carmen sermone vernaculo, eodem tempore Regi obtulit f, insertum Poëmatibus germ. von Hoffmanns-Waldau T. 5. p. 287; quali devotione alii etiam Serenissimum Regem tunc venerati sunt, ut Plur. Rev. Dn. *Samuel* VERCH, *Jo. Valent.* MEDER, Capellæ Musicæ Præfectus, *Jo. Andr.* THUMMEL. J. U. Stud. & *J. Jac.* SCHLAKOW, quorum Carmina germ. edita, prostant f.

Friderici Augusti.

Thorunii urbem cum Sua S. R. M. prima vice ingrederetur, *Syllogen Observ. aliquot Hist. politic.* è *Ser. R.* AUGUSTI II. *Nomine, Persona, Famil. Elect. &c. petitarum*, Regi obtulit *G.* WEND. Gym. R. *Thor.* 1698. *f.* Alias extat quoque Exitus & Exortus, Casus & Cursus in Regno Pol. uterque Regalis, uterque Fatalis, anno, alter 1696, alter 1697. contentus & luculentus, literis consignatus ac typis publicatus ab *Andr.* CARÆO, privato Pol. incola, *Berol.* 1698. f.

§. XXX.

Aliorum Magnatum Poloniæ.

Memoravimus præcipuas Regum Panegyres, aliaque similis generis scripta, facta Regum singularia spectantia. Sed procul dubio plura similia extant, à nobis prætermissa: quis enim omnes Panegyristas, scriptaque alia minora cuncta recensere valeat? imo vero longe major numerus illorum est, qui Poloniæ Heroas alios eodem studio collaudarunt, quos omnes accurate recensere nec possumus, nec usui illud esse credimus, cum ab eo Scriptorum genere minima tantum Historiæ Polonicæ notitia hauriri queat. Interim quia in hac classe Scriptorum aliqui occurrunt, qui Viros præ aliis illustres, aliaque argumenta egregia, Commentatione illustrarunt, hos quidem prioribus merito jungemus. Primum vero locum teneant *Simonis* STARAVOLSCII Sarmatiæ Bellatores centum & triginta, Elogiis historicis comprehensi, *Colon.* 1631. 4*to.* Ejusdem Ἑκατοντὰς sive Centum Illustrium Poloniæ Scriptorum Elogia & Vitæ, impr. *Francof.* 1625. 4*to.* & *Venet.* 1627. 4. Idem de claris Oratoribus Sarmatiæ Tr. edidit *Florent.* 1628. 4*to.* Ejusd. Vita & miracula *Vinc.* KADLUBKONIS, exc. *Cracov.* 1542. 4. Hunc sequatur *Johannes* RYWOCKI, S. J. qui Ideam magni Herois, sive Illustrissimum Dn. *Leonem* SAPIEHA, Palatinum Vilnensem, Exercituum M. D. L. supremum Ducem, tredecim orationibus panegyrice descripsit, quæ prodierunt *Antwerpiæ* 1645. 4. Imprimis vero commemorandæ veniunt Orationes *Georgii Ducis in* OSSOLIN OSSOLINSKI, supremi Regni Pol. Cancellarii, quas nitidiori descriptas typo, nobis exhibuit *Georg. Försterus*, *Dantisci* 1647. 4, inter quas (1*ma* habita fuit Anno 1633. d. VI. *Decemb.* cùm nomine VLADISLAI IV, electi Magni Moschorum Ducis, URBANO IIX. P. M. obedientiam, ut loqui amant, præstaret, (2*da* d. XXVI. *Septemb.* 1637, ad FERDINANDUM

DUM III. Septemvirosque S. R. I. Principes, Ratisbonæ congregatos. (3*tia* ultimo *Mart.* 1621. Londini ad JACOBUM I. M. Britann. R, nomine SIGISMUNDI III. auxilium adversus barbaros poscentis (4*ta* ad Reginam Pol. LUDOVICAM MARIAM, d. X. *Martii* 1646, in qua Orator eam VLADISLAI IV. Sponsi nomine, salutat. (5*ta* d. XIV. *Januar.* 1633. ad Serenisf. *Venetiarum* Principem & Senatum. (6*ta* d. XXIIX. *Aug.* 1645, cum VLADISLAI IV. nomine, publica in *Colloquio*, quod *Caritativum* vocant, legatione fungeretur. Porro ex *Joachimi* PASTORII Panegyricis scriptis quædam supersunt, qualia sunt, quæ ejus *Palæstræ Nobilium, Francof. ad Mœn.* 1678. 12. editæ, adjuncta conspiciuntur, ex quibus huc pertinent: Gratulatio ad *Andr.* LESCZINSKIUM, Comitem de LESNO, Episc. Culmensem, cum anno 1650. Magni Cancellarii munus adiret, quæ seorsim prodierat *Elbing.* 1650, 4; item Panegyricus SIBYLLÆ MARGARETHÆ, Comiti DENHOFIÆ, Duci Silesiæ, Anno 1657. scriptus. Ejusdem Sylvis, *Gedani* 1656. 12. editis, (in quibus Poëmata, variorum illustrium Poloniæ Virorum laudibus dicata, continentur) adjecta est *Stella Aurea*, seu Panegyricus, SIGISMUNDI GÜLDENSTERNII honori dicatus, qualem etiam eidem illustri Viro consecravit *Conr.* THAMNITIUS, *Thorun.* 1649. f. Nec reticeri debet ejusdem PASTORII *Peplum*, quod vocat *Sarmaticum*, seu de præcipuis quibusdam Poloniæ Principibus & Proceribus liber, *Dantisci* sumtibus *Georg. Försteri*, 1653. 12. Ejusdem Calendæ Regiæ, qua Thorunium expugnatum JOANNI CASIMIRO gratulatur; itemque de præcipuis Beneficiis & successibus, quibus Divina Gratia S. R. M. & Remp. Polon. universam, nec non Principes Populosque fœderatos A. MDCLIX. decoravit, Oratio, in celeberr. Panegyri, præsentibus Cæsareis, Regiis, Electoral. Legatis, Gedani, d. 13. *Jan.* Anno 1660. ineunte, habita, ibidemq; in 4. impressa; nec non Oliva Pacis seu Oratio ob pacem Olivæ prope Gedanum sancitam, 1661. habita, hic loci seorsim in 4. prodierunt. Egregium ejusdem est Poëma, *Plausus Castalii* titulum gerens, ob auspicatum adventum Illustrissimi D. *Andreæ* OLSZOVII, Homagium fidelitatis, Serenissimi Poloniæ Regis nomine, à majoribus Civitatibus Prussiæ, & inter alias *Gedan.* anno

anno 1670. d. 9. *Iunii* ſuſcepturi, *Ged.* 1670. f. Denuo quoq; memorandus venit B. *Vincent.* FABRICIUS, *Hamb.* COS. quondam hujus Reip. ejusdemq́, per XXIII. annos Syndicus meritisſimus, *Varſaviæ*, 1667. in functione publica denatus, cujus extant Orationes Civiles ad Sereniſſimos Potentiſſimosque Poloniæ Reges, nomine Civitatis Gedanenſ. habitæ, quæ una cum Diſſertat. varii argumenti, Epiſtolis ad illuſtres Viros, Poëmatumque duabus Partibus,(quarum poſterior in edit.*Batava* non comparet,) accurante *Dn. Fried.* FABRICIO, Fil. nunc Magnifico hujus Urbis COS. iterum prodiere, *Francof.* & *Lipſiæ*, 1685. 8. Non minus *Io.* KWIATKIEWICZ, S. J. in Oratore Peripatet. *Caliſſ.* 1680. 8. vulgato, publica ut plurimum argumenta perſecutus eſt. Nempe præter illa, quæ jam circa inaugurationem MICHAELIS & JOHANNIS, Polon. Regum, adducta ſunt, conſecravit *Caſimiro Floriano* CZARTORYCKI, Archi-Ep. Gneſnen. Infulam Principem, Ducali Tiaræ annexam; *Andr.* OLSZOWSKIO quoque, Archi-Ep. Gneſn. Honorum non plus ultra, ſtylo maximam partem lapidari, exaravit. In obitum *Caſimiri Leonh.* SAPIEHA, compoſita fuit ab eodem, Meta ſagittæ Sapiehanæ, inſcriptionibus XIV. conſtans; præterea *Io.* WIELOPOLSCII, R. Pro-Cancell.& MARIANNÆ, Marchionis D'ARQUINIÆ, Reginæ Sororis, nuptias inſcriptione honeſtavit, cui tit. *Gemma Annuli.* Idem *Io. Stanisl. a* SBASZIN SBASKI, Epiſcopo Premisl. in primo cathedræ aditu, obtulit Zodiacum Polon. ſeu Faſciam infulatam; *Stanislao* autem de LUBRANIECZ DOMBSKI, Luceorienſi & Bertenſi Epiſc. ſecundas infulas exhibuit. Forte etiam ejus *Svada Civilis*, ut & *Phœnix Rhetorum*, *Vratisl.* 1679. 12. edit. in hunc cenſum venire poſſent, ubi habentur exempla variarum allocutionum & inſcriptionum, quæ Poloniæ ſtatum tangunt. Præterea extant Panegyrici Regales, Potentiſſimi Regis, celeberrimi Ducis, inclyti Regni & Nobilium Polonorum laudibus contexti, per *Thomam* VITALEM, Ord. Prædicat. *Romæ* 1645. 12. qui libellus tres Panegyricos continet. Titulus *primi*, Schola Jagellona; *ſecundi*, Pius Æneas & Fidus Achates; *tertii*, Polonia Inclita regno. In *primo* LADISLAI IV. & Principum Regalis familiæ Jagellonæ; in *ſecundo*

STA-

STANISLAI KONIECPOLSKI & *Nicolai* OSTROROG, in *tertio* Poloniæ, & Nobilium Polonorum laudes insinuantur. Seorsim quoque prodierunt Septem CHODKIEWICII. Heroes, Exercitus Lithuanici Duces, Illustrissimum Dn. *Christophorum* CHODKIEWICZ, Palatinum Vilnensem *&c.* Vilnam ingredientem, gratulatione excipientes, quam Gratulationem *Petrus Casimirus* LACKI, Orator Acad. Vilnensis S. J. nomine Academiæ calamo complexus, Illustrissimo Palatino Vilnensi obtulit, A. 1642. f. Ejusdem Societatis *Vilnensis* nomine *Via Augusta* ad Serenissimum Pol. & Svec. Principem *Carolum Ferdinandum*, Episcop. Plocensem, domus suæ Fundatorem, scripta prodiit A. 1644. in *folio*. Non minus extat: Salutatio Celsiss. Principis, Dn. *Janussii* RADZIVILII, D. G. Birzarum & Dubincorum Ducis, *&c.* cum hostibus cæsis, pace restituta, Victor pius, felix ad suos rediret, gratulationis ergo scripta à *Val.* THILONE, *Regiom.* 1651. f. Item Ingressus illustriss. Dn. *Stephani in* CZARNCA CZARNIECKI in Leopolim, metropolitanam Russiæ urbem, post Hungaros, Cosacos, Valachos ac Moldavos, insignibus aliquot cladibus affectos, 1657. ab *Anonymo* descriptus, & *Dant.* sumtibus *Georg. Försteri* editus 1659. 4. Item Adlocutio gratulatoria ad Celsiss. S. R. I. Princ. Dn. *Georg.* LUBOMIRSKIUM, supremum R. P. Maresch. *&c*, super triumphatis, ductu ejus, in Borussia hostibus, autore *Godofr.* de PESCHWITZ, (COS. olim Gedan.) *Gedani* 1659. f. Denique Triumphalis Soleatæ Virtutis Appia, qua illustr. Dn. *Vladislaus* LOS, Palatinus Pomeraniæ &c, ad trabeati Honoris Capitolium in frequentissimo meritorum Comitatu, nobilibus desideriis & affectibus deductus est, inter festivos Pomeraniæ applausus, gratulatorio *Gedanens. Rozrazeviani Collegii Societ. J.* obsequio salutatus A. 1685. f. Ab eodem *Collegio* habemus præterea Splendorem Olivæ in imagine virtutum Reverendiss. Dn. *Mich. Anton.* HACKI, Abbat. Olivens. *&c.*, inter genethliacas D. Tutelaris *Michaelis* Arch-Angeli apprecationes, Confundatori & Benefactori suo præsentatum 1690. *in folio*. Orationes alias tam gratulatorias, quam funebres, vario tempore Proceribus Pol. dicatas, hac quidem vice, studio prætermittimus, nisi quod ex prioribus saltem hoc, ubi vivimus,

vivimus, loco indicanda nobis videatur D. *Jacobi* DZIALINSKI Sagitta Dzialynia, famæ prodigiis pronubisque coronis armata in *Paulo Dzialinski*, Palat. Calisf. & *Magdal. Lesczinska*, Palatinid. Podlach, *Posnaniæ* 1687. f. Ex posterioribus autem nominanda præ aliis venit M. *Andreæ* ABREK, *Leopol.* Eloqu. in Academ. Zamosc. Prof. Mulier Virtutis in *Cath.* ZAMOSCIA, Ducissa Ostrog. *&c.* suprema Regni Pol. Cancellaria, anniversario obitus ejusdem die (qui fuit VI *Octobr.* 1643) in Exequiis Academicis ad imitandum Orbi exhibita, d. *ann. f.* Dum hæc jam typis describuntur, forte in manus nostras, beneficio Fautoris cujusdam, venit *Manipulus Orationum ab Eruditis Viris Polonicæ Nationis, diversis temporibus & occasionibus scriptarum*, *Romæ* ex typographia Heredum *Franc. Corbelletti*, 1639. *in* 4. cujus collectionis Autor est *Andreas* TRZEBICKI, Scholast. Plocensis F, ut ex dedicatione ad Eminent. *Guidonem Card. Bentivolo*, apparet, qui præterea singulis Orationibus breve aliquod præloquium præmisit. Occurrunt autem in hoc Manipulo *pag.* 1. Laudatio funebris SIGISMUNDI III. à *Stanisl.* LUBIENSKI, Episcopo Plocensi, scripta: *pag.* 31. Oratio in eodem funere a memorato Autore dicta, p. 41. Oratio funebris SIGISMUNDI III. & CONSTANTIÆ, Reginæ, scripta a *Joan.* LIPSKI, Referendario Regni: p. 69. *Georgii* OSSOLINSKI, Regni Poloniæ Curiæ Thesaurarii *&c.* Oratio habita Romæ A. 1633, cum Seren. ac Potentiss. VLADISLAI IV. Regis Poloniæ & Sveciæ, electi magni Moscorum Ducis nomine, URBANO VIII. Pont. Max. obedientiam præstaret: p. 79. *Ejusdem*, ad Seren. Remp. Venetam Legati Oratio habita coram Venetiarum Principe, aliisque Proceribus d. XIV. *Jan.* 1633: p. 85. Panegyricus VLADISLAO IV. Moscovitico Vilnam Urbem, debellatis hostibus, recuperatis provinciis, pace constituta, ingredienti, VILNENSIS Societatis JEsu Academiæ nomine dedicatus: p. 113. Arcus pacis novo sine sanguine Triumphatori VLADISLAO IV. Potentissimo Sarmatiæ Monarchæ, ab Expeditione bellica in Amurathem, Turcarum Imp. suscepta, feliciter & auspicato reduci, laureatisque Regni Ordinibus, triumphalem hanc portam una subeuntibus, inter publicos Europæ acclamantis plausus, e voto *Soc. J.* religiose

gioſe conſecratus: p. 133. Elogium funebre Seren. ALEXANDRO CAROLO, Polon. & Svec. Principi, a *Joan.* LIPSKI, ſcriptum: p. 145. Laureæ Academicæ, Seren. Polon. Regi, VLADISLAO IV. Vilnam ingredienti, dicatæ: p. 187. Theatrum gloriæ, Regi VLADISLAO IV. ab Academia VILNENSI, S. J. extructum & conſecratum A. 1636: p. 211. Triumphus, quem Divo CASIMIRO Principi, Seren. VLADISLAUS IV. Rex, magnifica ac pia in auguſtum Paternæ liberalitatis Mauſoleum deductione, A. 1636. 14. Auguſti *Vilnæ* exhibuit, Panegyrico repræſentatus: p. 247. *Georgii* OSSOLINSKI, ad S. Cæſ. ac Regiam Hungariæ & Bohemiæ Majeſtates, Septemvirosque Romani Imperii Principes, Ratisbonæ congregatos, Legati extraordinarii, Oratio, habita *Ratisbonæ* in Collegio Electorali, A. 1636. d. 26. *Sept*: p. 255. *Joann* LIPSKI, Epiſc. Culm. & Pomeſ. ad Ferdinandum Imp. Legati, oratio habita in Aula Cæſaris, coram ſua Cæſarea Majeſtate, d. ult. *Julii*: p. 261. Icon votorum Seren. ſponſis, VLADISLAO IV. & CÆCILIÆ RENATÆ Auſtriacæ, in auguſtas fortunatasque nuptias oblata ac dedicata ab Acad. VILNENSI, S. J. A. 1637: p. 305. Æternitas Seren. *Stirpis Jagellonicæ* Regum in VLADISLAO IV. orbi expreſſa, & eidem Seren. Regi, cum Vilnam, Lithuaniæ Metropolin, cum Seren. Regina CÆCILIA RENATA ingrederetur, ab Acad. VILNENSI, S. J. dedicata, qua ſeorſim ſinguli ſtirpis Jagellonicæ Reges tam ſtylo, quem vocant, lapidario, quam carmine ſapphico eleganter depinguntur.

§. XXXI.

EPISTOLÆ ad hanc notitiam facientes.

Digniſſimæ præterea recenſione, ſunt nonnullæ EPISTOLÆ, quales ſunt: *Joh. Mich.* BRUTI, *Veneti*, Regis Stephani Hiſtoriographi, Selectæ Epiſtolæ, quæ cum libro de Hiſtoriæ Laudibus, & alio Præceptorum Conjugalium, prodiere *Cracov.* 1593. 8*vo*, recuſæ cum aliis quibusdam opuſculis *Berolini* 1697. 8; in quibus epiſtolæ aliquot ad Regem, plures aliæ ad Poloniæ Magnates leguntur, quæ Lectoribus non ingratæ eſſe poſſunt. Reperio etiam ſeorſim *Francof.* 1590. 4. editam *ejusd.* Autoris, qui *S.* Cæſar. Majeſt. Hiſtoriographum ſe ibi appellat, Orationem

ad Polonorum & Lithuanorum Senatum de ERNESTI Archi-Ducis Austriæ, & de universæ Familiæ Austriacæ laudibus, una cum Censura in orationem *Lucæ* CHWALKOWSKI, qua Sveci Principis petitio in Comitiis Varsaviensibus de novo Rege creando commendatur. Porro Epistolæ illustrium Virorum in III. Libr. digestæ, opera Rev. Dn. *Stanisl.* CARNCOVII Episc. Vladisl. & Pomeraniæ, in lucem editæ sunt *Cracov*, 1578. 4. ex quo rarissimo libro multa singularia cognosci possunt, quæ ab Anno 1564. usque ad 1577. in Poloniæ regno acciderunt. Reperiuntur etiam in *Stanisl* LUBIENSKI operibus posthumis part. 2. p. 435. tres Epistolarum decades, quæ ab Anno 1622. usque ad 1638. exaratæ sunt. Similiter ex *Martin.* RUARI Epistolarum Selectarum Centuria altera, *Amst.* 1681. 8. edita; nec non ex *Stanisl.* HOSII Epistolis per *Stanisl. Rescium* in ordinem redactis, & operum ejus Tomo secundo p. 145. seqq. insertis, multa memorabilia de Regibus Poloniæ aliisque hujus regni personis Illustribus intelligi poterunt.

§. XXXII.

Itemque POETÆ.

EX POETIS præter *Clementem* JANITIUM, *Laur.* CORVINUM, *Conr.* CELTEM, *Sam.* SKRZYPNO TWARDOWSKI, *Rich.* BARTHOLINUM, *Jo.* MOCHINGERUM, *Joach.* PASTORIUM, *J. P.* TITIUM, *Jo* KVIATKIEVICIUM, aliosque passim ferme memoratos, rerum Polonicarum notitiam adhuc juvare poterunt. (1. *Matthias Casimirus* SARBIEVIUS S. J. Sacerdos, incomparabilis Vates, ut audit *Lucæ Opalenio Polon. Defens.* p. 92, de quo vid. etiam *Lubienskii* (qui plures literas ad eum scripsit) *Epistolarum Decad. I. Part. II Opp. f.* 442. Ejus in Lyricorum Libris IV, aliisque Epigrammatum, Ao. 1660. *in* 12*mo* editis, Variorum Poloniæ Illustrium virorum laudes decantatæ reperiuntur. (2. *Albert.* INES S. J, qui præter Lyricorum Libros, & Epigrammatum Centurias VI. (non VII, ut est ap. *Ferd. Neoburgum* Ephori curiosi, *Part.* 2. *c.* 1. *p.* 182,) *Cracoviæ* primum editas, & *Vratisl.* 1686. 12. recusas, quibus celebria Poloniæ magnatum facta, svavissimo cantu exornantur, seorsim publicavit *Lechiadem*, sive Ducum, Principum ac Regum Pol. ab usque LECHO deductorum Elogia historico politica,

tica, & Panegyres Lyricas, in quibus compendiosa totius historiæ Polonæ Epitome exhibetur: quæ primum cum figuris æneis *Cracov.* 1655. *4to*, deinde sine illis *Francof. ad Viadr.* 1680. *in 4to* prodiere. (3. *Frider.* ZAMELIUS Patricius & COS. Elbingens. qui Otiorum Delectum seu Horas Poëticas, *Elbingæ*, 1646. uno Vol. in *4to* publicavit, inque eo varia, sparsim antea à se in lucem emissa poëmata, collegit; e quibus præcipua sunt, quæ nostrum argumentum illustrant: Laus Drusidos seu ELBINGÆ patriæ descriptio Carm. elegiaco; Manipulus Epigrammatum Regiorum, quibus cum amplissimi Poloniæ Regni Decus & gloria, tum Augustissimi Principis ac Regis VLADISLAI IV. clarissimi triumphi ac veræ Regiæ virtutes, partim ante Svecorum irruptionem, partim ipso induciarum tempore, asseruntur; Oleæ præconium seu Pacis assertio; Hymenæus VLADISLAI IV. nec non RENATÆ CÆCILIÆ, celebratus centum Epigrammatis hexastichis; Epigrammatum Regiorum Manipulus alter; Deorum Heroumque Lusus, in quo Regina LUDOV. MARIA GONZAGA, utramque (quod dicitur) paginam implet; De GALINDIS ac SUDINIS vetustissimis Borussiæ incolis, ad *Rob. Cruquium*, Virum Nobiliss. Carmen hexametrum, in quo multa habet de veterum Prussorum lingua, unde etiam HARTKNOCHIUS illud suis de *Variis Rebus Prussiæ Dissert.* inseruit p. 104. seqq. (4. *Rotgerus* zum Bergen/ Regius Secretarius, Hereditarius in Braßnecken/ cujus in Apolline acerbo-dulci ad SS. Mundi capita *&c. Regiomonti* 1651. 4. denuo publicato, extant seqq. Epigrammata: Ad VLADISLAUM IV. de ejus in Urbem Regiom. ingressu, script. 1636. de quo supra; Plausus Melicus, quo Auctor Polonorum victoriam & pacis federa inter JOH. CASIMIRUM R. P. ac Tartaros Cosacosque percussa, persequitur; Planctus Melicus in obitum VLADISLAI IV; Plausus Melicus ad JOH. CASIMIRUM 1648, d. 17. *Nov.* electum, ac Cracoviæ d. 17. *Januar.* 1649. coronatum Regem Pol. (5. *Mich. Ant.* HACKI, Abbas quondam Olivensis, cujus præter alia venustissima, quibus subinde delectatus fuit, poemata, ex parte jam supra memorata, adhuc extant in *Apolline Heroico & Lyrico*:

JACOBI Principis Tyrocinium triumphale; *Mich.* RADZIEJOWSKI, Card. & Archi-Episc. Gnesnens. Honor Fortunatus; *Jo. Cas.* DÖNHOFII, Card. Eminentia summis proxima; DANTISCUM, *Pandora urbium Sarmatiæ*, *&c.* (6. *Danielis* HERMANNI, *Borussi*, "Regi Stephano à secretis, ut "Viri eruditi & vena poëtica pol-"lentis, Regisque STEPHANI gesta, eleganti poëmate ca-"nentis," meminit D. *Jo. Demetrius* SOLIKOWSKI, in *Paræneſi ad Livones*, *Samoſcii* 1600. 4. edita, p. 45. Longum illud poëma, quod deinceps in manus nostras incidit, inscribitur *Stephaneis Moſcovitica*, seu de occasione, caussis, initiis & progressibus belli, a STEPHANO I. contra JO. BASILIUM, Magnum Moschorum Ducem, gesti, & hoste represso fractoque, ad æquas pacis conditiones feliciter deducti, libri duo priores, cum tertii initio excusi *Gedani*, à *Jac. Rhodo* 1582. *in* 4to. (7. A Polonis multum æstimatur *Jo.* KOCHANOWSKI, cujus Varia Poëmata, Polonico stylo, sub finem seculi XVI. exarata, prodierunt *Cracov.* 1639. 4. Plura forte similis generis poëmata occurrunt, quæ tamen nunc præterimus. Nec tamen sine piaculo omitti poterant, quæ nobis memoranda primo statim loco fuissent, Illustr. Viri, D. JO. ERN. SCHMIEDEN, Reip. Gedan. PRÆCOS. Senioris, & h. t. Præsidis splendidissimi, elegantissima Poëmata, variis occasionibus *inf.* in lucem edita, qualia sunt: Abdicatio CASIMIRIANA; it. Gratulatio ad Seren. MICHAELEM publica felicitate coronatum; Umbra illustris, Sol ex nube, Opt. Max. Princeps JOHANNES III. Rex Poloniarum, inter maximarum familiarum JOHANNIS CASIMIRI, Regis, & GEORGII WILHELMI, Ducis Lignicensis, Piastidarum ac Jagellonidum ultima funera, supremasque inferias, Cracoviæ *postrid. Kl. Febr*, A. 1676. coronatus; Polonia Respirans, Opt. Max. Principe JOANNE III. *&c.* quietem rerum A. 1676. 16. *Oct.* stipulato; Opt. Max. Principes, JOHANNES III. *&c.* & MARIA CASIMIRA Regina, *&c.* meta pulchri, justitia lætitiaque publica coronati; A sa Majesté la Reine de Pologne, pour le jour de son Entreé dans sa ville de Dancig, *le* 20 *d Aoust*, 1676; A la gloire de la Reine sur le depart de sa Majeste de sa ville de Dancig le 7. de *Sept.* 1676; Opt. Max. Prin-

cipi

cipi JOANNI III. Regi Heroi Strena; Fortunæ Regiæ Domus Augustæ Poloniæ, recens nato Principe *Kl. Maji.* A. 168 o auctæ; Ad Regem, cum Seren. Principi filio JACOBO, & Seren. ELISABETHÆ, Principi Neoburgicæ, sponsis, genialia festa, pompa Regia lætitiaque Europæ, apparaverat; Ad Opt. Max. Princip. JOANNEM III. Regem Heroëm, ex Serenissimis Principibus, JACOBO LUDOVICO, & HEDWIGE ELISABETHA AMALIA, Neob. Avum; Ad Solem, pro Seren. JOANNE III. *&c.* diem Majestatis suæ nominalem, felicitate lætitiaque publica, apud Prussos celebrante, Votum; De Valetudine Regia ad Apollinem; Opt. Max. Principi, AUGUSTO II. Regi Heroi, *&c.* de quorum venustate tamen cum satis dicere non valeamus, ea hic nominasse sufficiat.

§. XXXIII.

Sequuntur ACTA PUBLICA, quæ occasione Electionum, Bellorum cum exteris, Motuum Civilium, aliarumque Litium, tum publica tum privata negotia concernentium, variis temporibus edita fuere, quorum aliqua præcipue ad Seculum XVI. pertinentia, ferme antea, partim ex *Cromero*, *Pistorio*, *Guagninoque*, partim seorsim notavimus, qualia etiam infra circa res Lithuaniæ, *Livoniæ* & Prussiæ afferentur, quæ hic iterum repetere nolumus. Missis itaque illis, Actisque anteriorum temporum, illorum quæ Seculo XVII. agitata fuerunt, narrationem instituemus, in quorum recensione iterum Regum seriem sequemur. In hoc ordine cum primum locum teneat SIGISMUNDUS III, ad ejus Regimen sequentia scripta referri debent, (1. *Phil.* HONORII, Diss. de Novo in Polonia Rege eligendo, quæ extat in *Rep. Polon. Elzevir.* p. 422. (2. Causæ quare SIGISMUNDUS bellum Moschis intulerit, ad Rom. Imp. MATTHIAM missæ, in LUBIENSKII *Opp. posth.* f. 153. (3. Oratio Legatorum Hungariæ ad SIGISMUNDUM III. R. P. & Regni Ordines habita Cracov. 1595. exc. *Dantisci*, in offic. *Jac. Rhodi*, 1595. 4. & inter *Oratt. & Consult. de bello Turcico*, per REUSNERUM edit. *Vol III.* p. 24. (4. Acta & Decreta Comissionum S. R M Pol. & Sv. Regiomonti in Annis 1609. & 1612. habitarum; Itemque Responsa, Cautiones, Transactiones & Diplomata circa Feudum

ACTA PUBLICA *ad* Sigismundũ III. *pertinentia.*

dum Ducale Prusficum, à S. R. *M*, Electori Brand. JO. SIGISMUNDO & Ordinibus Ducat. Prussiæ, concessa, &c. edita *Cracov.* 1615. f, & recusa *ibid.* in officina *Andr. Petricovii* 1633. f. Regniq; Constit. inserta. (5. Mandata Sernmi D. SIGISMUNDI, Sv. & Pol. Regis nec non Senatorum, Procerum & Ordinum Poloniæ ad D. CAROLUM, Sudermanniæ Ducem, exposita per Ill. Dnn. *Ericum* BRAHE, *Arvidum* GUSTAVI, *Stanisl.* DZIALINSKI, *Stanisl.* CZYCHOWSKI & *Nicol.* SAPIEHA, &c. latinè & Svecicè, Anno 1596. 4. (6. Ausa CAROLI SUDERMANNIÆ Ducis (Regis patrui) adversus SIGISM. III. suscepta, mandato Regis edita, *Dantisci* 1598. 4. (7. *Dav.* (non *Jac.* ut est in Tomo I. *Catal. Thuan.* p. 438.) HILCHEN Clypeus Innocentiæ & veritatis pro SIGISMUNDO III. contra Luneburgensium & Rigensium calumnias, *Zamoscii* 1604. 4. (8. *Georg.* TRISAROLI Urbinatis (sive *Petri* BORASTI, ut est in Catal. Bibl. *Thuan.* T. I. p. 438.) Discussio calumniæ, quam adversus SIGISM. III. P. R. pro *Caroli* SUDERMANNIÆ Ducis perduellione, Legatus ejus *Jo.* SKYTTE ad M. Britanniæ Regem habuit Anno 1610. *in 4to.* (9. *Laur.* BOJERI, Sveci, Carolomachia seu Victoria SIGISMUNDI III. R. P. de *Carolo* SUDERMANNIÆ Duce A. 1605. in Livonia relata, *Vilnæ* 1606. 4. (10. Descriptio germanica rerum inter regnum Poloniæ & Sveciæ, occasione Livonicæ invasionis a CAROLO factæ gestarum, cum narratione de Tartaris, & descriptione eorum, quæ inter Poloniam & Domum Brandenburgicam Varsaviæ 1601 suscepta sunt, per magni nominis Jureconsultum. 1602. 4. *Item* Proceß / des gantzen Handels zwischen Schweden und Pohlen / Ao. 1605. 8. (11. Rigensium Apologia ad SIGISMUNDUM, cur GUSTAVO ADOLPHO Sveciæ Regi se subjecerint, unà cum Investitura *Christoph.* RADZIVILI Ducis, german. 1622. 4. (12. Mercurius Sarmaticus, seu rerum in septentrionalibus regnis in decursu 1605. anni gestarum relatio, una cum descriptione germanica regiarum nuptiarum, ex Polon. lingua translat. *Mogunt.* 1606. 4. (13. Apologia *Mariæburgensium*, postquam Regi Sveciæ se subjecerant A. 1626. d. 18. Julii, germ. 1627. *in 4to.* (14. Septuaginta graves & arduæ rationes, ob quas

Regem

Regem Poloniæ, nec non Senatores & Nobilitatem regni, defensioni in Hungaria, Bohemia & alibi susceptæ, non adversari decet, *Posonii* per D. R. 1619. 4. Quibus deinde Responsio opposita fuit, quæ ab initio quidem sine Auctoris nomine prodiit, sed deinde auctorem ejus se professus est *Stanisl.* LUBIENSKI, Episc. Ploc. in cujus Opp. f. 163. legitur. (15. Panegyricus in laudem GUSTAVI ADOLPHI, Svec. Reg. autore *Elia* de NUKROIS (i. e. *Daniele* KRUSIO,) *Augustæ Trinobantum* 1628. 4, quem examinavit eo tempore *Amotus* KRUSIUS, *Syrenatæ*, A. 1628. 4; ut & alius Autor Anonymus in Censura ad panegyr. Senatui Gedanensi dicata, *Aug. Trinob.* 1628. 4. Secuta est *Eliæ* NUCKROIS Palinodia ad Panegyricum in laude GUST. ADOLPHI *Ibid.* 1629. 4, quam excepit SIGISMUNDI III Pol. & Svec. Reg. de bello Svetico Panegyricus apologeticus ad El. de NUKROIS scriptus à *Jacobo* ROY, Gallo, *Viennæ* 1629. 4. (16. SIGISMUNDI variæ Epistolæ ad Bohemos, Ungaros & Silesios, ut & illorum Responsa, tempore motuum Bohemicorum A. 1619. exarata, extant germanice in Act. Publ. *Mich. Casp.* LONDORPII T. I. f 846—851. (17. Ex ejusdem Collect. T. 3. f. 952—963. *Ludovici* CAMERARII & aliorum Epistolæ variæ, à Polonis post obtentam victoriam navalem *A.* 1626. in navi quadam Svecica interceptæ, quæ seorsim prodiere germanice 1627 4. (18. Articuli pacis inter Polonos & Svecos *A.* 1627 propositi, *Ibid.* T. 3. f. 997. germanice. (19. Responsum Regis Pol. ad propositiones pacis, à Legatis Illustr. Ordin. Belgii factas, *A.* 1627. latine *Ibid.* f. 998. (20. Causæ, ob quas Regnum Pol. & Dantiscana Civitas inducias annuas cum Svecis pacisci non possint, germ. *Ibid.* fol. 1011. (21 Puncta, quæ Regni Svec. Cancellarius OXENSTIERNA Polonis pro induciis proposuit, germ. *Ibid.* f. 1043. (22. Conditiones pacis inter Reges Pol. & Svec. ad 6. annos, Varsav. 8 Oct. 1629. initæ, lat. *Ibid.* f. 1104. quæ germanice seorsim prostant 1629. in 4*to.* (23. *Jacobi* RUSSELII Legati Svec. Propositiones de Regni successore, Statibus Polon. exhibitæ, cum Sigismundus lethaliter decumberet, 1632. germ. *Ibid.* T. 4 f. 271.

Sub

§. XXXIV.

Ad Vladislaum *IV.*

*S*ub pacato VLADISLAI IV. regimine, hæc inter alia Acta præcipue memoranda veniunt: (1. Propoſitio *D*ucis RADZIVILII ad Belgii Ordines Generales, de Electione VLA*D*IS*L*AI IV. exhibita 1633, quæ cum Ordinum Reſponſo latine extat ap. *Londorp.* T. 4. f. 347. ſeqq. (2. Legati Polon. ZAWADZKII Propoſitio ad eosdem Ordd. de telonio *S*vecorum Pruſſis aggravato, cum Legati *S*vec. *Lud.* CAMERARII, Reſponſo, 1634. german. *Ibid.* f. 349. ſeqq. (3. Literæ interceſſionales Regis Pol. ad *C*æſar. Maj. pro *S*ileſiis, germ. *Ib.* f. 472. (4. Induciæ 26. annorum inter Reges Pol. & *S*vec. ſeu PACTA STUMDORFFIANA, ab oppido Pruſſiæ, in quo die $\frac{1}{12}$ *Sept.* A. 1635. coaluerunt, nomen ſortita, germ. *ibid.* f 478—482. quæ latine leguntur ap. *Chwalkow.* de *Jur. publ. Regni Polon.* p. 239. & ſeparatim *Gedani* ap. *Georg. Rhet* 1635. 4. cum adjecta Specificatione Commiſſariorum, & Ratificatione S. R. M. Pol, ex originali vernacule edita ſunt. (5. Bericht von dem Frieden zwiſchen Pohlen un̄ Moſcau/1634. 4. (6 Frölliche Zeitung von dem Türcken-Frieden/ 1634. 4. (7. Der Obrigkeit in Dantzig Ermahnung an die Gemeine/ wie ſich dieſelbe itzo/ da der Friede mit dem Türcken geſchloſſen/zu verhalten/ 1634. 4. *C*opia IV. Literarum Pacis, inter Reg. Pol. & Imp. Turc. confectæ, germ. *Dant.* 1635. 4.

§. XXXV.

Ad Johannem Caſimirum.

JOHANNIS CASIMIRI negotia concernunt ſcripta, tempore belli Svecici maximam partem in lucem emiſſa, qualia ſunt: (1 Oratio ſvaſoria pro pace vel induciis impetrandis, A. 1655. ad Regem Svec. nomine Regis Pol. habita à *Chriſtoph.* PRZIEMSKI, R. P. Cubicul. & Legato, quæ una cum Reſponſ. per Epiſt. *Ern.* PACIANI, & cum Regis Svec. Literis Univerſalibus, *Lipſiæ* 1655. 4. prodiit, & ſeorſim in *A*ctis *Londorpii* T. 7. f. 1015. latine legitur. Hæc oratio quoque juncta eſt Epiſtolæ, quam H. CONRINGIUS (ille enim ſub *Cyriaci* THRASYMACHI nomine latitat) de Juſtitia armorum Svecicorum in Polonos, perque ea liberata à magno periculo Germania, ad *Andr.* NICANOREM ſcriptæ, & 1655. 4. latine, ſequentique anno germanice variis in locis editæ, vulgavit. *D*e quo ſcripto

pto judicium *Vinc. Fabricii* legi poteſt in *Epiſt.* ad *Iſm. Bulialdum*, quæ reperitur in ejus *Oratt. p.* 356. THRASYMACHO perſonato ſe oppoſuerunt tum is, qui *Lucæ de* GABRIIS nomen aſſumſit, in Injuſtitia armorum Svecicorum in Polonos, A. 1656 4; tum alii. Extant enim A. O. (*Andr.* OLSZOWSKI) Vindiciæ Polonæ, ſeu Reſponſio ad Literas Univerſales CAROLI GUSTAVI, d. 28. *Jul. ſt. veter.* 1656. *Varſaviæ* publicatas, ap. *Förſterum* (ut apparet) edita. Hanc ſecuta eſt *Nicephori* NICOYMII (è Grecia, ut ſe vocat, oriundi) Reſponſio ad Enumerationem Cauſarum, ob quas Rex Svec. Polonos bello adoriri quaſi coactus ſit, latine; quæ editio reperitur ap. *Londorp. T.* 7. *f.* 1119. & deinde etiam germanice 1656. 4; quo anno CONRINGIUS Apologiam Svecorum luci publicæ expoſuit. Eodem tempore edebatur *Andr.* NICANOR. Reſponſum ad *Cyr.* THRASYMACHI Epiſt. cum præmiſſa Diſſ. de Manifeſto Svecico, cui titulus: *Brevis & præliminaris Enumeratio cauſarum, ob quas* CAROLUS GUSTAVUS, *Svec. R.* JOH. CASIMIRUM, *R. P. bello adoriri coactus eſt, Helmſt. & Gedani* 1656. 4. quod Manifeſtum latine quoque exhibet *Londorp. T.* 7. *f.* 1001. Germanice prodiit illud *Stetini* 1655. & 56. 4. In ſpecie huic Manifeſto hoc tempore oppoſitum eſt Anonymi ſcriptum, cui tit. *Cauſæ, ob quas Rex Sv. &c. breves & præliminares, breviter limatæ & eliminatæ,* 1656. 4. auſpiciis, (ut conjicimus) *Förſterianis* editæ. Sed idem illud propugnatur ab Auctore *Anonymo* in der Behauptung des Königl. Schwedischen *Præliminar-Manifeſts* und der darüber durch *Cyr. Thraſymachum* auffgeſetzten Schrifft / *Andreæ* NICANORI entgegen geſtellet. 1656. 4. itemque in *Elucidatione* germanice edita 4. Adverſus quam tamen rurſus ſe defendit *Nicanor*, in *Eclypſi Elucidationis*, eodem ſtylo edita, *Ged.* 1656. 4. Separatim quoqꝫ extant Literæ R. M. Sveciæ ad Imp. Rom. de Bello Polonico, *Stetini* 1655. *in 4to*, ut & Nothwendige Anmerckung über das Königl. Schw. Manifeſt &c. Augsburg 1655. 4.

§. XXXVI.

Continuatio Actorum Jo. Caſimiri.

De hoc bello Polono-Svecico, præter ea, quæ in *Diar. Europ.* paſſim, inprimis vero *Append. Part. VIII.* (ubi p. 225. *Pacta Bydgoſtienſia* quoque conſpicies, infra a nobis cum aliis pa-

cis Tractatibus commemoranda,) & ap. *Londorp.* in *Act. Publ T. VII.* & *IIX.* habentur, quæque in *Indice generali* horum *Actorum* 1702. f. edito, copiose satis recensentur, & a nobis h. l sigillatim propter eorum amplitudinem, & quod facili negotio in memorato *Indice generali Actorum Lundorpianorum* inveniri possint, non commemorabuntur; seorsim insuper extant: (1. *H. I. M.* i. e. *Hector. Joann.* MITHOBII Tr. de Controversiis Sveco-Polonicis, seu de Jure, quod in Sveciam Regi, ad Livoniam Regno Pol. nullum competit, A. 1652. 4. edita & eadem forma *Helmstadii* cum præfat. Præceptoris *Conringii*, 1656. 4. recusa. (2. Moriens Polonia, quod scriptum etiam germanice in 4. editum est. (3. Zwey Tractätlein / das eine genandt Rossomalza, oder Schwedischer Vielfraß / das andere / der Lappländische Doctor, 1658. 4. (4. Anatomia ambarum literarum Universalium Svecicarum ad Polonos ac Lithuanos, *Mariæburgi*, d. 1. & 8. *Maji* 1656. emissarum, latine primum, deinde etiam germanice edita, 1656. 4. (5. *Ambrosii* MELLILAMBII (sub quo nomine latet B. D. *Jo. Balth.* SCHUPPIUS) Epistola germ. concernens Arma Polono-Svecica, de A. 1654. *&c.* quæ reperitur in *Schuppii Opp. german.* p. 399. *ed. Francof.* 1684. 8. Ibidem *p.* 413. eodem quoque stylo habetur Hollandica Confabulatio de bello duorum Septentrionis Magnatum, de A. 1657. (6. *Jo.* FRISCHMANNI, Regis Christianissimi Legati, Argentorati quondam residentis, Viri, ob stylum lapidarium quem vocant, plane noti (cui expeditum ad satyras scribendas ingenium fuisse, ex vero alicubi judicat Dn. SCHURZFLEISCH in *Epistolis*, notante *B. Gryphio* in *Coll. MS. c.* 2. § 15.) Animorum in Europa & vicina Asia Motus de Svecici belli motu in Polonia, recusi & aucti. *Upsal.* 1656. 4. sequentiq; A. germ. translati, 4. (7. *Lucii* APRONII Observationes Magnatum Europæ, 1656. 4. (8. Regni Sveciæ Senatorum ad Senatores Regni Pol. *&c.* Literæ declaratoriæ super missione MORSTENII, Internuncii Polonici, 1657. *in* 4. Eorund. Senat. Pol. Responsoriæ, *Lovicii* 1656. 4. (9. Rationes, ob quas Elector Brandenb. cum Rege Pol. iterum unire se debeat, germanicè *Ged.* ap. *Phil. Christ. Rhet*, 1657. 4. Quibus mox successit fidelis Patriotæ Prusli, festinata

Respon-

Responsio *XIII.* rationum illarum, eodem stylo exarata. (10. Copiæ literarum FRIDERICI WILHELMI, Elect. Brand. ad JO CASIMIRUM, R. P. una cum *hujus* & *Andr. de* LESNO, Archi-Ep. Gnesn. Responsoriis, ratione secessionis ad partes Svecicas, latine & germanice. 1656. 4. (11. *Sigism. Frider.* WARTMANNI Polonia suspirans, Apollini in Parnasso per querulam Reginam Poloniam proposita, germanice, *Francof. ad M.* 1656. 4. (12. Ejusdem Poloniæ suspirantis continuatio *impr.* A. 1657. 4. (13. Causæ Regum heri & hodie inter se belligerantium, Gall. & Hisp. *Sveciæ* & *Poloniæ*, expositæ & expensæ ad juris & status rationem, Christiano orbi cum figuris æneis inscriptæ, à CR. *Munerario Guilhelmo* SERLINO, 1657. *in* 4*to.* (14. *Andreæ* OLSZOWSKI, Legati Polon. Propositiones ad Electorem Mogunt. ob debellatum à Svecis Poloniæ Regnum, factæ d. 18. *Maji.* 1658. germ. *Francof.* 4. (15. *J.* GILENII, Consiliarii Palatino-Simmerani, Triumphus Svecicus de Polonia & Borussia subjugata, 1656. 8. (16. Europæ itziger Zustand/ abgebildet per *Justum* Knüpphelhardt/ 1658. 4. Nec reticeri debet *Samuel.* HARTLIEBII, i. e. *Jo. Am.* COMENII Panegyricus, CAROLO GUSTAVO, Poloniam aggredienti, scriptus, *Lugd. Bat.* 1657. 4*to*, qui postea creditur Lesnensis excidii causa fuisse. Hic Panegyricus quoque in fine *Epist.* THRASYMACHI *de Justitia arm. Svec. in Pol.* conspicitur, ubi literis *W. T. L. B. de B.* Auctor signatur. Sed extat quoque Refutatio illius Panegyrici, sub nomine *Apologetici contra Panegyr.* CAROLO GUSTAVO *&c. dedicatum*, *ad Religionis, Regis, Legisque Polonæ defensionem producti*, sine die & Cos. typis tamen nitidissimis in 4. edita, in quo Au-"ctor, præterquam quod acerbe notetur, "Palponis etiam, non "Encomiastæ; alienæ laudis Decoctoris, non Oratoris; Men-"dacis, non Veridici; Placentini, non Veronensis nomen promeruisse asseritur, ipseque CAROLUS GUSTAVUS acriter perstringitur. Illud Lesnæ excidium, cujus *Comenius* causa fuerat, ipse COMENIUS descripsit, sermone latino, 1656. 4. & LAGNERIUS, *Francof. ad Viadr.* 1657. 4. Memorabilem Obsidionem *Clari Montis Czestochoviensis*, Deiparæ imagine à D. Luca depictæ, in Regno Polon. celeberrimi, ab exercitu Svecorum,

Duce *Burch. Mellero*, Generali Legato, sub finem 1655. factam, stylo nitidissimo exposuit *Stanisl. a* KOBIERZYCKO KOBIERZYCKI, Palatin. Pomer. *&c*, eamque imagine B. M. V. & ectypo obsidionis ornatam edidit *Dantisci*, sumtibus *Georg. Försteri*, 1659. 4. Quo pertinet etiam *Nova Gigantomachia* contra S. Imaginem Deiparæ Virginis, in *monte claro Czestochoviensi* collocatam, per Sve. & alios hæreticos excitata, conscripta ab *Augustin.* KORDECKI, Ord. S. Pauli in Claromonte, Priore, *Cracov.* 1655. f.

§. XXXVII

Acta particularia, & inspecie quoad Civitates Borussicas & Ducatum Curlandiæ.

Inter vicinas Regnoq; Poloniæ unitas regiones bellum hoc funestum, per aliquot annos etiam Prussiam, eheu! Curoniamq; adflixit. Ad illam generatim pertinent interceptæ binæ Literæ, quæ de *adversa Svecorum in Prussia fortuna*, stylo germ. in 4to exaratæ fuerunt, itemque scriptum, cui titulus: Preußisches Haanen-Geschrey / 1656. 4. vulgatum. Speciatim vero in hac belli tempestate ad *Civitatem* GEDANENSEM spectant: Literæ *Regis Svec.* & Illustr. Ducis CROYENSIS, ac Comitis STERNBOCKII ad Gedanenses, & ad easdem *Gedanensium* Responsa, Mensibus *Martio*, *Aprili*, & *Majo*, A. 1656. scripta; quæ Literæ in gratiam eorum, qui germanica non intelligunt, latine conversæ, eodem anno in 4. prodierunt. In hac latina editione typographo visum fuit seriem temporum observare, & singulis literis singula responsa Gedanensium subnectere, secus ac in Germanicis edd. factum fuisse videmus. Eædem habentur etjam ap. *Londorp. T.* 7. *f.* 1144—1147. Porro Oratio quæ ap. *Londorp. l. c. f.* 1140 legitur, & à Comite OSTROROGO ad *Senatum Dantisc.* in Curia, Mense *April.* 1656. publice dicta fuit, è latino in germ. versa, & cum Judicio seu Animadversionibus quibusd. typis commissa est, 1656. 4to. Has vero refutavit Auctor *Examinis stulti*, ut vocat, *judicii* (Examen Närrischer Gedancken /) à quodam Elbingensi, Svecis nimium favente, profecti, de Propositione OSTROROGI, ad Magistr. Gedanens. facta, A. 1656. *in 4to.* Quo similiter spectat die Beantwortung des Elbingischen Pasquills *in 4to.* De *Gedano* præterea extant Traur-Reden über die Zerstörung der Vorstädte in Dantzig/ 4. Item Der Stadt Dantzig sehnliche Thränen nach ihrem Könige JO-

CASI-

CASIMIRO, 4. *It.* Immota Gedanensium fides erga Seren. JOH. CASIMIR. & Remp. Polon. quam pro Concione sacra, *Dom.* 24. *p. Trin.* in æde D. Brigitt. habita, germ. prædicavit *Severinus* KARWAT, S. J. Theol. ac Regi à Conc. aulic. *Ged.* 1657. *4to.* Facit huc Copia literarum de quæst: an status Evangelici, A. C. addicti, speciatim *Gedanenses*, spe promovendæ religionis, à JOH. CASIMIRO, Rege suo legitimo, ad Reg. Svec. deficere debeant? quæ una cum Universalibus JO. CASIMIRI de tolerandis, nec ullo modo violandis Dissidentibus in religione, stylo germ. edita est A. 1657. 4. (Autore *Nath.* DILGERO, Pastore Mariano.) Eodem tempore emittebatur in publicum Dialogus germanicus, inter *Nicol.* Einfalt/Wahrem Erenberg. &c. habitus de statu Dantisci *ibid.* 1658. 4; itemque Memoriale [Gedenck-Zettel.] acerbi prælii *Dirsaviensis*, inter Civit. Dantiscanam, militemque Svecicum & Brandeburg. commissi d. 2. *Sept.* 1657 in *4to.* Qua ratione hujusdem belli tempore, *Cornelius* TROMPIUS, Hollandiæ Archithalassus, cum classe instructa Belgica, *Dantisco* in subsidium venerit, eandemque servaverit, refertur in *Vita Cornelii Trompii*, gallice edita *Hagæ C.* 1694. 12. Bello quasi jam confecto prodiere Articuli Pacificationis (Accords-Puncta) quorum tenore *Hauptum* Gedanense, huic Civitati d. 22. *Dec.* 1659. iterum cedebatur. Famosi hujus Propugnaculi *Nehringensis*, a Svecis A. 1656. muniti, & a Gedanensibus A. 1659. oppugnati, uberiorem Narrationem germanice edidit *Petrus* VOGETIUS, *Pastor* in Gottswalde / *Gedani* 1661. 4. ubi *Joach.* PASTORII, & J. P. TITII, de Haupto expugnato, carmina quædam adjecta sunt, seorsim antea publicata. Ejusd. Delineationem ichnographicam exhibuit *Georg.* à STRACKWITZ, Civit. t. t. Centurio & Archi-tectus germ. 1661 *f. maj.* Spectat huc quoque B. *Nathan.* DILGERI, Past. ad D. Mar. Christl. Heers- und Kriegs-Predigt / aus dem 60. Psalm &c. gehalten / quæ homilia *Gedani* 1659. 4. excusa, Collegioq; huj. Civ. Sagato inscripta est. Occasione Urbis *Thorunensis*, a Rege Jo. Casimiro recuperatæ, sequentia tum edebantur scripta: (*a.* Puncta des Vergleichs/ zwischen Polnischen und Schwedischen Deputirten/ wegen Ubergabe der Stadt Thorn / d. 30. *Dec.* 1658. 4. (*b.* Calendæ Regiæ de auspicato Jo. Casimiri in

obſeſſum a ſe, & feliciter recuperatum Thorunium ingreſſu, *Dant.* per *Georg. Förſter.* 1659. 4. qui & *eod. ann.* Obſidionem Thorunienſem, ab *Iſidoro Affaita*, Archit. militari Regio, ichnographice delineatam in forma patenti excudit. (c. *Relation* von dem Abzuge der *Guarniſon* aus Thorn/ 1659. 4. (d. *Diarium* von derſelben Ubergabe/ *&c.* 4. (e. Freuden-Zeichen von derſelben Ubergabe/ 4. Reliquas Pruſſiæ civitates concernunt Tractatus ſequentes: Der Stadt Thorn und Elbing Warnung an Dantzig/ 4; Elbings Treuloſigkeit/ 1659. 4; Bericht von Eroberung der Stadt Graudentz/ 4; Recuperirung des groſſen Werders/ 1659. 4. Quibus addi poſſunt, quæ ap. *Londorpium* T. VII. & VIII. habentur, in Indice horum Actorum, peculiaribus titulis, accurate enumerata. CURLANDIAM quod attinet, de Rebus Svecorum ibi geſtis, deque JACOBI, Ducis Curland. ac Semigall. in cuſtodiam abductione, varia cum germanico, tum latino ſermone ſcripta, eo tempore in lucem emiſſa fuerunt, quorum præcipua ſunt: (1. Außführlicher und warhafftiger Bericht von Eroberung des Schloſſes Mietau/ und gefangen-Nehmung des Hertzogs. 1658. 4. (2. Warhaffter Bericht von des Hertzogs von Curl. gefängl. Wegführung nach Riga. 1658. 4. (3. Copie zweyer Schreiben/ das eine des Hertzogs aus Curland/ das andere aus Mietau den 10. Nov. 1658. (4. *Relation* der Schwediſchen *procedu*ren in Curland. 1658. 4. (5. Schwediſche in Schrifften verfaßete/ und mit Hand und Siegel bekräfftigte *Parole*, woraus J. K. M. von Schweden ſchlieſſen können/ was Unrecht dem Hertzog von Curl. geſchehen. 1659. 4. (6. Fides Svecica ſeu Plenaria Deductio, *&c.* 1660. 4. (7. Schwediſche Treu und Glauben/ darin die unverantwortl. *procedu*ren der Schweden durch den Feld-M. DUGLAS an den Hertzog in Curland verübet/ vorgeſtellt werden/ 4. (8. Appendix des Schwediſchen Spiegels. 1658. 4. (9. Defenſio Ducis Curlandiæ, Svecorum calumniis oppoſita, *&c.* Pro defenſione Svecorum ext. Tr. germ. exhibens cauſas, quibus Rex Sveciæ inductus præcipue fuit, Ducem Curl. è ducatu ſuo in cuſtodiam abducendi, 1658. 4. & ap. *Londorp.* T. 8. f. 482. Sed contra hunc Tr. mox vulgata eſt Refutatio emiſſarum pro parte Svecica Cauſarum, quibus prætendunt, Reg. Maj. Svec.

addu-

adductam fuisse &c. cum oppositione verarum impulsionum, quibus Rex Sv. se passus est seduci, stylo germ. 1658. 4. & ap: *Londorp*. T. 8. f. 492. Idem scriptum quoque lat. prodiit 1660. 4. cui *Roberti* DUGLAS Universale ad Provinciæ Curland. incolas adjectum est. Alia refutatio germ. stylo excusa est 1660. 4.

§. XXXVIII.

Pax Olivensis, *aliique* TRACTATUS, *tempore* JO. CASIMIRI *initi*.

Postquam fatale illud bellum perpetua tandem Pax insecuta esset, inter S. R. M. & Remp. Pol. ejusque Confœderatos ex una, & inter S. R. M. Regnumque Svec. ex altera parte ad Gedanum in Monasterio *Olivensi*, III. Maji 1660. inita & conclusa, illius Pacis Instrumentum, separatim mox *Gedani* 1660. 4. sumtibus *Jac. Weis*, R. M. Bibliopol. german. itemque lat. vulgatum est, deinde vero sub tit. *Pactorum Olivensium Anni* 1660. cum Ratificationibus articuli separati ratione Traditionis Elbingæ, insertum *Constitut. Regni* A. 1661. *Cracoviæ per Andr. Petricovium* impressis, *f.* 41. *seqq.* quod præterea cum Actis pacificationis extat ap. *Londorp*, *T.* 8. *f.* 651. seqq. *It.* in *Diar. Europ. P. IV. p.* 292. latine, & *p.* 331. germ. *collat.* cum *App. P. IIX.* à *p.* 1. usque ad 106. ubi (quod ὡς ἐν παρόδῳ notamus) exhibetur quasi Prolegomenωn loco ad Deiparam Votum, quod JO. CASIMIRUS cum Proceribus Regni in Æde Leopoliensi solenniter vovit pro felici contra Svecos armorum successu. Add. *Chwalkov.* de *Jure publ. R. P. L.* 2. *c.* 7. *p.* 281. seqq. (ubi annectuntur *p.* 327. Ratificationes articuli separati ratione traditionis Elbingæ,) aliique Circa initia Tractatuum Olivensium Orationem præsentibus Legatis Cæsar. Regis Pol. & Brand. *Gedani* in maxima frequentia habuit *Joach.* PASTORIUS, quæ sub tit. *Auroræ pacis* prodiit tum seorsim, tum cum ejus *Floro Polon.* edit. *Ged.* 1679. 12. p. 705. Laudatus Autor præterea *Olivam Pacis* seu Orationem ob pacem Olivens. 1661. habuit, & in hac urbe in 4. edidit, ut alibi diximus. Præterea sub hoc titulo eodem tempore Carmen publicavit *Jo. Pet.* TITIUS. *f.* Uti non minus Collegium OLIVENSE, eundem titulum retinens, edidit Gratiarum actionem ad S. Cæs. Maj. reliquosque Seren. Reg. & Princip. Christianos, quorum Illustr. & Excellentissimi Legati, d. 3. *Maji* 1660. Pacem orbi restituerunt, *Gedani* 1660. 4.

Præ-

Præterea Tractatus conclusæ pacis cum *Moschis* d. 30. *Jan.* 1667 latine ap. *Chwalkov. l. c. p.* 154. & germ. ap. *Londorp.* T. 9. f. 489 habetur: cum jam antea de Armistitio inter Jo. Casim. & Moschum, nempe an. 1656. 3. *Nov.* conventum esset, de quo *Jo. Augustin.* PASTORIUS, Cæsar. & Elect. Saxon. Historicus ac Protonotar. Apostolic. in *Laur. Act. publ. Francof.* 1658. 4. edita, p. 44. consuli potest. Sic etiam Fœdus defensivum inter Seren. Regem Sveciæ, Electorem Brandenb. & Remp. Polon. 1667. 22. *Jun.* initum, latine legi potest ap. *Londorp. T. IX. pag.* 494. PACTA VELAVIENSIA inter Remp. Polon. & Seren. Electorem FRIEDERICUM WILHELMUM, d. 19. *Sept.* 1657. *Velaviæ* inita, & *Brombergæ* confirmata, quibus absolutum huic in Prussiam dominium concessum est, tum in *Collectione Tractatuum Pacis*; tum ap. *Londorp. Part.* 8. *f.* 170. & *Pufendorf. Rerum Brandeb. lib.* 6. §. 78. *seqq.* alibique obvia sunt. Qua occasione etiam tum varia scripta publicata fuere.

§. XXXIX.

Scripta ad motus intestinos faciientia.

Ad JOH. CASIMIRI regimen adhuc pertinet Manifestatio Innocentiæ D. *Hieronymi* RADZIEIOWSKI, Pro-Cancell. R. P. A. 1652. 4. in *Svecia*, ut opinor, edita, & Gallice etiam recusa; ad quem Varsavia Elbingam 1656 abeuntem Epist. scripsit *Matth.* BIÖRENCLOU, Secret. Sv. latine eod. Ao. in 4to. Apologia pro Illustr. Principe JANUSSIO Duce RADIVILIO, exercit. in D. L. Supremo Generali, circa idem forte tempus in 4. prodiit. Quæ ratione Confœderationis A. 1661. seqq. tam intra Regnum Pol. quam extra illud acta sunt, extant in *App. P. IIX. Diar. Europ.* Clasf. II. a p. 106. ad 271, ubi etiam P. XIII. *App.* 3. p. 1—304. habentur Polonico. Lubomirscica Acta publica, quæ in causa *Lubomirskiana* ultro citroque ab A. 1664 usque ad 1666. scripta, & typis divulgata fuere, quorum indicem *Appendici III. L. c.* præmissum, hic non repetimus, indicaturi ex iis saltem ea, quæ separatim in ipsius Illustr. Dni *Georgii Sebastiani* LUBOMIRSZKI gratiam excusa nobis obvenerunt, ut sunt: *Equitis Pol.* discursus, exhibens Innocentiam memorati Principis, patriæ oblatus 1665. f. qui extat *Diar. Europ.* l. c. p. 225; Tubus Opticus ad perspiciendam Innocentiam Ejusdem, una

cum

cum responsione ad evidentia figmenta sub titulo *Informationis* edita 1666. f. & in *Diar. Europ. l. c. p.* 265; It. Publicæ Innocentiæ Manifestum, bono publico porrectum A. 1666. & in *Diar. Europ. l. c. p.* 69. Sed ab Ejus adversa parte quoque editus est Processus Judiciarius, in causa Illustris & Magnifici GEORGII, Comitis in Wisnicz & Jaroslaw LUBOMIERSKI. *Varsav.* 1664 f. qui habetur *Diar. Europ. l. c. p.* 1. Generosi Dn. KOMORMICKI, Deputati è Palatin. Sendomiriens. Conventu, Sermo ad Regem habitus d. 26. *Junii* 1667. extat lat. in *Diar. Europ. P. XVIII.* p. 135. in quo Auctor, postquam gaudium de reducta tranquillitate publica contestat⁹ fuisset, præcipue in quosdam factioni Gallicæ addictos, Regiꝗ abdicationem regni svadentes, acriter declamat. De Actis spontaneæ Abdicationis JO. CASIMIRI jam actum supra §. XXVI.

§. XL.

Acta tempore Regum Michaëlis, Joannis, *&* Frid. Aug.

Vacante, per abdicationem Regis JO. CASIMIRI, Throno Polonico, plures Candidati eo tempore sese obtulerunt, quam in rem nonnullæ Epistolæ & Orationes, quæ seorsim etiam extant, leguntur ap. *Londorp. T. 9. p.* 686. *seqq.* Tum temporis lucem adspexit A. O. i. e. *Andr.* OLSZOWSKI, Episcop. Culmens. & Pro-Cancell. posteaꝗ dignitatem Archi-Ep. Gnesn. adepti, Censura Candidatorum Sceptri Polonici in 4. & 12. excusa, cui opposita est Censura Censuræ Candidatorum, 1669. 12. In Censura Candidatorum numerus ad V. personas redactus est, *Moscum, Neoburgum, Condæum, Lotharingium & Piastum*, seu Polonum, ex quo Tr. rationes quasdam etiam excerpsit *Dn. Becman. in Med. Pol. Diss. XIX th. IIX.* Eodem Interregni tempore prælo subjectum fuit *Floriani de* GURRY GURSKY Examen Sarmaticum, tempore Interregni celebrandum, 1669. 4. Itemque Scriptum stylo lapidari confectum, cui tit: *Comitia Warsavica de eligendo Pol. Rege*, A. 1669. *in 4to.* ubi Conspectus rerum in fronte præmittitur; nec non *Georgii* ULICOVII, seu potius *Joh. Christiani*, L. B. BOINEBURGII Demonstrationum Politicarum pro eligendo R. P. Specimen, *Vilnæ* 1669. 12. quem Librum merito suo magnificat *Boecler. Diss. de Util. histor. Univ.* p. 180. seqq: licet consilio, quo Regnum Neoburgico, Hero

ſuo, conciliare cogitabat, ſucceſſus defuerit. Quæ tum temporis in favorem CAROLI Lotharingiæ Ducis acta ſint, tradunt *les memoirs du Comte de* CHAVIGNAC. Poſtquam vero MICHAELI (Piaſto) præ aliis t. t. regnandi onus impoſitum eſſet, eo quidem vivente, præter alia ap. *Londorp. T. 9. f. 692.* & 789. obvia, publicata fuere Puncta approbatæ Pacificationis ANDRUSOVIENSIS inter Regnum Pol. & Imp. Moſchov. quæ ex Polonico in latinum translata in Actu *Radzini, d. XVII. Mart.* 1670. exhibet *Chwalkov. Lib. II. de Jure publ. R. P. cap. 7. p.* 384. Articuli vero pacis inter MICHAELEM & CZARIUM, *Moſcuæ d. IX. April* 1672. confecti, germ. leguntur ap. eundem *Londorp. T. IX. p.* 815. Eodem A. d. *X. Octobr.* Puncta tractatuum inter Regem Pol. & Imperat. Turcicum ſunt concluſa, quæ germ. extant in *Diar. Europ. P. XXVII. p.* 402. Occaſione hujus belli prodierat ZIMOROWICII Leopolis a Turcis, Tartaris, Coſacis, Moldavis, A. 1672. hoſtiliter obſeſſa, à M. *Jo. Stanisl.* MOSCICKI in lucem data. *Crac.* 1697. 4. Tempore memoratæ pacis editæ ſunt literæ de pace, Polonos inter & Turcas inita, à Miniſtro Brand. in Comitiis Varſavienſibus divulgatæ, una cum Reſponſione ad illas à vero Cive Polon. data *Freiſtadii* 4. Ad quæ etiam tempora ſpectat Proteſtatio, quam Seren. Regi & Reipublicæ, Legati Electorales Brandenburgici Varſavia diſcedentes, ſub tit. *Præcuſtoditionis* exhiberi curarunt 1670. 4; Itemque Cancellariæ Polon. Demonſtratio, Cancellariæ Elect. Brand. Declarationis & Expoſtulationis inconvenientia exhibens, lat. & germ. 1671. 4. Sub Interregno poſt obitum MICHAELIS, typis exſcripta eſt Apoſtrophe ad Sereniſſ. Poloniæ Candidatos, 1674. 4. Similiter prodierunt Orationes tres Nuncii Apoſtolici, Legati Gallici & Legati Lotharingici, habita in Conſeſſu Reip. Pol. pro Electione Regis congregatæ, 1674. 4. Itemque Diſcurſus ſuper Seren. Principe Daniæ GEORGIO, qui cenſeri poteſt unus e principalibus Candidatis ad Regnum Polon. 4; de quo præterea habetur Scriptum, cui tit: *Genealogica Deductio Seren. R. Daniæ* CHRISTIANI V. *ejusque Seren. Fratris, Princip. Daniæ* GEORGII, *a Piaſto ſextuplex, a Jagellone quadruplex,* 1674. 4; It. Oratio ad

Seren.

Seren. Potentiſſimumque JOAN. III. R. P. habita à Legato Regis Sveciæ 1674. quæ cum ejusd. Gallica ad Reginam Oratione, typis Monaſt. *Olivenſis* in 4 impreſſa eſt; Nec non Der Frantzöſ. und Polniſche Wahrſager auff das Jahr 1674. autore *Mart.* BARBE, Prof. Pariſ. in 4*to*. Poſtquam ſub regimine JOANNIS III. A. 1676. pax Turcico-Polonica in Campo DANOVIÆ BASSÆ concluſa eſſet, Articuli ejus latine & germ. evulgati ſunt, qui habentur in *Append. Diar. Europ. P. XXXVIII.* p. 273. Induciarum vero ad XIII. annos prolongatarum *d.* 17. *Aug.* 1678. contenta ſuppeditat *Chwalkov. L.* 2. *c.* 7. *p.* 389. Sequentium Annorum cum Turcis habita negotia illuſtrant, quæ ap. *Londorp. T XI.* leguntur, quemadmodum *T. XII. f.* 515. habetur Pax offenſiva & defenſiva inter Reg. Pol & Moſchum A. 1686. concluſa. Bello Turcico adhuc durante, elegans prodiit ſcriptum, quo Chriſtiani Principes ad bellum hoſti publ. inferendum excitantur, titulum præferens: *Tuba verum ſpargens ſonum ſuper ſceptro Nationum.* Cui ſimile ſcriptum ſuo tempore edidit *Simon* STARAVOLSCIUS, & inſcripſit: *Ad Principes Chriſtianos de pace inter ſe componenda, belloque Turcis inferendo Protrepticon*, Impr. in 4. Similiter *Lipſiæ* ap. *Jo. Frid. Gleditſch*, 1685. *in* 4*to* impreſſus eſt Tr. germ. cui tit. Das kaltſinnige Pohlen gegenſt die Türcken / ꝛc. in quo Lib. cauſæ, ob quas arma Polonorum contra Turcas deferbuerint, unice a ſubdolis Gallorum machinationibus arceſſuntur. Ejusdem commatis eſt Tr. alius, qui A. 1688. 4. vulgatus eſt ſub tit. Der nach der Frantzöſiſch Pfeiffe tantzende Polack / ꝛc. Denique Pacis, quæ inter Seren. Regem AUGUSTUM II. & Remp. Pol. ab una, & inter Imper. Ottoman. ab altera parte, ad CARLOWICZ in Sirmio Ao. 1697. in Congreſſu generali Confœderatorum Plenipotentiariorum, inita fuit, Inſtrumentum ſeorſim in forma majori excuſum conſpicitur. Qua occaſione etiam prodiit Dn. *Dav.* CZERNIEWSKI, *Con-Rect. Schol. Mar.* Exoptata Pacis Oliva è felici Comitiorum eventu, *Ged.* (1699) 4. Quæ deinceps inter alte memoratam S. R. M. & Electorem t. t. Brandenb. occaſione Civitatis *Elbingenſis* edita fuerunt; reliquaque ſcripta omnia, quæ partim poſt electionem Seren. AUGUSTI pro Gallica factione & contra eam, partim

partim post exarsum cum Svecis bellum, quod, dum hæc scribo, sopitum fertur, ultro citroq; a variis varie publicata fuerunt, & ex parte etiam cum aliis nonnullis, in *Fama Europæa*, *Epistolis* (ut audiunt) *interceptis*, aliisq; similib⁹ libellis germanicis leguntur, cum in omnium adhuc manibus versentur, recensere hoc quidem loco jam non vacat, nec forte expedit.

§. XLI.

JURIS PUBLICI *Polonici Scriptores Universales.* Ad Polonici Regni notitiam omnino quoque faciunt JURIS PUBLICI (ut vocantur) Scriptores, quo nomine intelligimus illos, qui statum politicum tum universim, tum speciatim, juraque omnia istius Regni descripserunt. Delineationem Locorum Communium talis specialis Politiæ Polonicæ quondam fecerat *Barthol.* KECKERMANNUS, olim Athenæi nostri Prof. celeberr. quæ post ejus obitum a *Dan.* BRESLERO, *Dantiscano*, edita, operibusque KECKERMANNI *Genev.* 1614. f. publicatis, *Tom.* 2. *p.* 1289. inserta est. Ex instituto vero hoc argumentum, utut compendiose satis, primus ex veteribus tractasse videtur *Stanisl.* KRZISTANOWICZ (falso ap. *Lipen.* in *Bibl. Philos.* & *Struv.* p. 754. RITZISTANNOVIC dictus) JCtus, cujus Compendiosa Status Regni Pol. descriptio, *Moguntiæ* primum 1606. 4. edita, habetur in *Rep. Polon. Elzevir* p. 1. ac præterea ex lat. lingua germanicæ consvetudini tradita, nuper sub tit. *Curieuse* Beschreibung des Königreichs Pohlen / *Cracoviæ.* i. e. *Lipsiæ* 1697. 8. cum adjecto Catalogo omnium Principum Regumq; Pol. prodiit. Pleniori vero opere Remp. Polon. politice illustravit *Nicol. de Chwalkovvo* CHWALKOWSKI, Equ. Pol. & Ducis Curl. ad Aulam Regiam Polonam Residens & Consiliarius, edito *Regni Pol. Jure publico*, quod A. 1676. typis *Regiomontanis*, *in* 12. exscriptum, postea *ib.* 1684. 4. auctius exhibitum, figurisque aliquot æneis illustratum est. Cui Libro præmittitur *Sylloge Scriptorum de Rebus Polonicis*, quæ ipsa tamen non in omnibus Exemplaribus occurrit, sed saltem in quibusdam, iisdemque forte, quæ ante publicatam Autoris *Anonymi Exercitationem*, CHWALKOVIO oppositam, jam distracta fuerant. Hæc Exercitatio prodiit ἀνονύμως (utut quidam, nec vane *Hartknochium* ejus Parentem faciant) *Gedani* A. 1685. 4. in qua de

multis

multis rebus ad Remp. Polonam pertinentibus, itemque de Scriptoribus Polonicis specialia monita, non sine rigida interdum censura, quod & Collectores *Act. Erud. Lips.* A. 1686. p. 485. monent, afferuntur. Conjungendus cum CHWALKOVIO est *M. Christoph.* Hartknoch / *Passenheimensis Prussus*, Gymnasii Thorun. Prof. celeberr. qui, postquam prius Dissertationes aliquot de Rebus Polonicis, *Regiomonti*, 1674. 4. ediderat, deinde majori agmine Libros II. de Rep. Polonica, *Jenæ* 1678. 8. impressos, in lucem emisit, quorum prior historiæ Pol. memorabiliora, posterior autem Jus publ. Reip. Poloniæ, Lithuaniæ, Provinciarumque annexarum comprehendit; quibus in altera editione A. 1687, quo Auctor diem suum obiit, altero tanto auctiori, accessere II. Dissertt. historicæ, una de *Rep. Curonica Vetere & Nova*, altera, quæ etiam in priori editione videbatur, de *Originibus Pomeranicis*; Atque hæc eodem plane modo leguntur in tertia & quarta edit. *Francof. & Lips.* 1697. & 1699. *in* 8*vo* publicatis. Novissime cum magna diligentia integrum Regni Polon. statum delineare aggressus est *Nicol.* ZALASZOWSKI, J. U. D. Archi-Diac. Posnaniensis, qui edere cœpit Jus Regni Polon. ex statutis & consvetudinibus ejusd. Regni & M. D. Lithv. collectum, & Additionibus ex Jure Civ. Rom. Canon. & Saxon. nec non ex Constitutionibus provincialib. Gnesnens. auctum, historiisq; illustratum. Cujus magni Operis in 4. Libros & 2. Tomos distincti, Tomus I. in lucem publicam editus fuit *Posnan.* 1701. f. qui accurate satis recensetur in *Act. Erud.* A. 1702 p. 162. seqq. Tomus II. ut ab aliis accepimus, *Ib.* A. 1702. in publicum emanavit.

§. XLII.

Statuta, Privilegia & Constitutiones.

Ex illis, qui singulares materias tractarunt, maximus Auctorum, Jura regni illustrantium, numerus est. Ubi primum illos recensebimus, qui Statuta, Privilegia & Constitutiones Regni collegerunt. In quam classem initio referendus esse videtur *Johannes* LASKI, Cancell. Regni, & postea Archi-Ep. Gnesnens. cujus Statutum latinum, jussu Regis ALEXANDRI editum est 1506. f. Secuta sunt Statuta Seren. Dn. SIGISMUNDI I. Pol. Reg. &c. in Conventibus generalibus edita

& promulgata, unaque cum Processus Judiciarii formula typis exscripta, sine loco & tempore, *in folio*. Majori vero apparatu hanc spartam ornasse videmus *Jac.* PRILUSIUM seu PRZYLUSKI, Castrensem Præmisliensis, & terrestremCracoviensis districtuum Notarium ac Ædilem, qui publica auctoritate in gratiam "præcipue D. SIGISMUNDI AUGUSTI R. P. inque usum "Reip. Leges seu Statuta ac privilegia Regni Polon. omnia, hactenus magna ex parte vaga, confusa & sibi pugnantia, jam "vero ordine digesta & conciliata Libris VI. (non VII. ut est "ap. *Chwalkov.*) comprehensa, publicavit, ediditque partim in *Szczuczin*, partim in *Arce Cracoviensi* in ædibus suis, A. 1553. f. labore ac sumtu proprio, ut Auctor in fine Operis testatur. Accesserunt etiam præfationes & Commentaria ex Regum Decretis, Consvetudinibus Regni, variisque Scriptoribus ac Legislatoribus conflata. Index tamen rerum deest, & desideratur, qui ordine alphabetico digestus, habetur in MS, quem ap. Magnif. Dn. PATRUUM, supra laudatum, accurate & nitide descriptum in f. videre mihi licuit. Deinde *Jo.* HERBURTI à FULSTYN, Regni Pol. Senatoris, (quem plenius §. XI. allegavimus) Statutum Latinum commemorandum venit, *Samoscii*, 1557. f. excusum; Posthac etiam idiomate Polon. ex voluntate Deputationis, A. 1563. & 65. impressum *Cracov.* 1570. f. Idem Auctor deinceps quoque edidit Statuta Regni Pol. in ordinem alphabeticum digesta, *Cracov.* 1563. 67. 70. & 1600. f.; qui Liber propter exemplarium inopiam, recusus est *Dantisci* ap. *Balthas. Andream*, & *Francof.* ap. *Godefrid. Tampachium*, 1610. f. ubi in fine *Stanisl.* SKZRISZOVIUS aliquot LL. subjecit, à *Jo. Felice* HERBURTO, JOANNIS F. acceptas, & ex veteribus quibusdam Codicibus excerptas. Paratitla Statuti Herburtani, cum applicatione Constit. Novell. in usum fori controversi edita, Praxique Juris Terrestris accommodata, autore *Gregorio* CZARADZKI, JC. impr. *Posnan.* 1620. 12*mo.* typis *Joh. Rossowski*. Ex LASKIO & HERBURTO collecta sunt Statuta regni Pol. à *Jano* JANUSZOVIO, *Cracov.* 1600. *in fol.* latino-polonice vulgata, quæ Statuta, à CASIMIRO Magno, Successoribusque ipsius, usque ad tempora SIGISMUN-

MUNDI AUG. lata, ſiſtunt. Singulari modo juxta materiarum ordinem Statuta & Tabularia (*Metrika* Poloni vocant) Privilegiorum Regni exhibuit Polonice *Stanisl.* SARNICKI, *Equ. Polon.* *Cracov.* 1594. f. publicata. Integrarum vero Conſtitutionum, Statutorum & Privilegiorum, in Comitiis Regni, ab A. 1550. uſque ad A. 1637. (non 25. ut B. *Hartknoch.* bis poſuit cum in *Catal. Script. Polon.* tum in *præf.* Oper. de *Republ. Polon.* præmiſſis,) Polonica lingua latorum Collectionem, debemus *Andreæ* PETRICOVIO, J. U. D. & typographo Regio, *Cracov.* cum privilegio Vladislai IV. A. 1637. f. editam. *Ejusdem* ſtudio ſequentium Annorum Conſtitutiones uſque ad A. 1643. ſeorſim *Cracoviæ* editæ fuerunt. Ab hoc tempore Conſtitutiones variæ, Comitiis finitis publicatæ, partim *Cracoviæ*, partim *Varſav.* typis impreſſæ ſunt, ex quibus aliæ illarum, quæ ſceptra tenente AUGUSTO, latæ fuerunt, A. 1697. *Cracoviæ* per S. R. M. typographum *Nicol. Schedel*, Scabinum Urb. Cracov; aliæ de A. 1699. *Varſav.* typis *Collegii Scholarum Piarum*; denique noviſſimæ aliæ *Lublini*, 1703. è typographia *Collegii S. J.* prodierunt.

§. XLIII.

Compendia Statutorum & Conſtitutionum varii quoque Auctores exhibuerunt, quo ſpectat: *Pauli* SCZERBIC, Syndici Civit. Leopol. poſtea in numerum Secretariorum R. Sigiſmundi III. cooptati, Promptuarium Statutorum omnium & Conſtitutionum Regni Pol, quod latine, cum Indice Rerum & Verborum copioſiſſimo, editum eſt *Brunsbergæ* 1604. f. Similem in modum *Theod.* ZAWACKI, ex familia *Rogala* Equ. Pol, Brevem Collectionem Jurium, Statutorum & Conſtitutionum uſque ad A. 1613, lingua ſibi vernacula adornavit, quod opus *Cracov.* 1614. f. lucem adſpexit. Poſt illum *Albertus* MADALINSKI, Inventarium Conſtitutionum publicavit polonice, *Varſav.* A. 1632. f. quod aucto Conſtitutionum numero, opera *Joann.* DZIEGIELOWSKI uſus, prælo iterum donavit *Petrus Elert*, Typogr. Regius, *Varſaviæ* 1644. *f.* Illuſtriſſimoq; Principi D. *Georg.* OSSOLINSKI inſcripſit. Eodem ſermone *Marcianus Matthias* LADOVIUS Conſtitutionum Compendium

Compendia Statutorum & Conſtitutionum.

1685

1685. *Varsaviæ* edidit. Sic quoque post obitum D. JOHANNIS III. prodiit Promptuarium Legum & Constit. R. P. ac M. D. Lithuan. ad faciliorem indagationem publicamque utilitatem, speciosum in ordinem redactum concinnatumque per *Augustinum* KOLUDZKI, Judicem terrestrem Junivladislaviensem, impressum typis Academ. *Posnan.* 1695. f. Cum etiam Jus Polonicum hodie non tantum *Statutis* CASIMIRI, VLADISLAI & SIGISMUNDORUM, aliisque Constitutionibus Regni nitatur, sed præterea Jus *Saxonicum* quoque, *Municipale*, seu *Magdeburgicum* & *Culmense* interdum in subsidium vocentur, hac occasione non debemus prætermittere labores illorum, qui Jura illa in ordinem redegerunt, quos inter facile eminet *Barthol.* GORICKI, Vice-Advocatus Cracov. cujus ordinem (*Porządek*) Judiciorum, negotiorumque civitatensium Juris Magdeburgici, Polonice auctius iterum edidit, Senatuique Dantiscano dedicavit *Matthias Andreoviensis*, Typogr. Cracoviens. *Cracov.* 1616. 4; ubi adjecti sunt *Articuli Juris Magdeburgici* seu Speculi Saxon. aliique Tractatus Polonice translati; nec non *Jo. Kirsteyn* CERASINI Enchiridion aliquot Locorum Communium Juris Magdeb. latine. Sic etiam una cum *Articulis securitatis*, Speculum Saxonicum Jusq; Municipale terrarum Prussiæ, & Culmense, à *Paulo* SZERBICIO, Secretar. polonice translata, & juxta ordinem alphabeticum digesta, edidit *Petr. Elertus*, S. R. M. typogr. *Varsav.* 1646. f. Spectat huc quoque *Benedicti* ZELECHWOSKI, U. J. D. Canonici Zamoscensis & in Academia Prof. Jur. Ordin. Digestum Juris Saxonici Provincialis, partibus sex comprehensum, *Zamoscii* 1643. 4. Itemque Jus Culmense emendatum, ex lat. in Polon. translatum per *Paul.* KUSZEWIC, *Posnaniæ* Ao. 1623. *in 4to.*

§. XLIV.

Decisiones, Processus, Institutiones Juris Polonici &c.

Juxta Statutorum, Privilegiorum & Constitutionum memoratarum tenorem, Decisiones, Processus Judiciarios, Institutiones, Manualia, aliaque similis generis scripta plurimi publicarunt. In quo Scriptorum genere præprimis commemorandi sunt Tractatus sequentes: *Joannis* CERVI, *Tucholiens.*

Artium

Artium Magistri & Phil. D. Farrago actionum, quæ emendatissime edita est *Samoscii*, 1607. 8. per *Martinum Lenski*, Acad. Zam typogr. qui in *præf.* trium antiquiorum editionum *Cracoviensium* meminit A. 1540. 1552, & 1555. 8*vo*. Postea Collectanea Decisionum in Tribunalibus Italiæ, Galliæ, Poloniæ, &c. à *Jo. Aloysio* RICCIO, Patritio Neapolit. ac ejusd. Urbis Eccl. Canonico, edita sunt *Genev.* 1617. 4 Porro memorandus venit *Theod.* ZAWACKI Processus judiciarius Regni Pol. in officina *Nicol. Lobii*, *Cracov.* 1612. f. editus, & magna accessione adauctus, tertioq; recusus *ib.* ap. heredes *Jac. Sibeneycheri*, 1619. f. ut & *Varsaviæ* ex officina *Joann. Trelpinski*, S. R. M typograph. 1647 4, omissa tamen Auctoris ad Lect. præfatione. Tertiæ editioni legitur adjecta Formula processus judiciarii terrarum Cracoviensis, Sendomiriensis, Lublinensis, *&c.* quæ ab omnibus Dignitariis, Præfectis, Judicibus, aliisque Officialibus terrestribus & castrensibus observanda; qui libellus, nulla mentione Auctoris facta, Urbem *Samoscium* & annum 1602. præ se fert. *Ejusdem* Memoriale Processus judiciarii & Flosculorum Legum seu Statutorum atque Constitutionum Regni Poloniæ, prodiit *Cracov.* 1619. *in* 12*mo.* Speculum verò *Ejus* Senatorum ac Officialium Regni Poloniæ cum summulis Legum excus. *Cracov.* 1623. *in* 12*mo.* Non minus Institutionum Juris Regni Pol. Libri IV ex statutis & constitutionibus collecti, & in usum Nobilitatis Polonæ, juris patrii studiosæ, publicati fuerunt a *Thom.* DRESNERO, *Leopolit.* J. U. D. in Acad. Zamosc. Jur. Prof. Ord. *Samoscii*, typis Academiæ, 1613. 4*to*. *Ejusdem* Collatio Juris Pol. & Roman. sive Similium Juris Poloni cum Jure Romano, Centuria una, impr. *Parisiis* 1602. 4. Processus autem *illius* Judiciarius Regni Poloniæ excus. est *Samosci* 1601. *in fol.* Nec prætermitti debet Manuale fundamentorum Juris Civilis ac Poloni, IV. Dispp. juridico-historico-politicis comprehensum, & ad IV. Libr. Instit. Justin. publico examine, in Illustri Schola *Auriaca*, ventilatum, Præside *J. Henr.* DAUBERO, *Nassovio* J. U. D. ac Scholæ Auriacæ Antecessore. Sed has Disputationes jam antea disquisitioni publicæ exposuerat *Paul. Bogusl. de* ORZECHOW ORZECHOWSKI, Equ. Pol.

 Bredæ

Bredæ ex officina *Jo. a Waesberge*, 1646. 4. quas *Henr. de Schoellen*, *ibid.* sequ. anno, sub nomine DAUBERI, junctim iterum edidit, & in *Dedic.* ad illustr. aliquot Polonos ad oculum aliquando se demonstraturum promisit: homicidii pœnam vel "longe duriorem jure Polono celebrari, quam quæ capitalis "nomen apud alias nationes retineat; Invehitur etiam *Editor* "in eos, qui ex mera, ut ait, ignorantia juris Poloni, illud "nullis justi injustique fundamentis initi, idemque ceu bar- "baris quibusdam consvetudinibus introductum calumniantur. Pertinere huc quoque videntur *Gregorii* CZARADSKI, JCti Processus Judiciarii Compendium impr. *Cracov.* 1612. *8vo*, & majus *Illius* opus polonice editum *Posnan.* 1620. *fol.* De *Ejus* Paratitlis Statuti Herburtani vid. §. XLII. Sic & *Stanisl.* LOCHOWSKI Processus Judiciarius Granicialis Regni Poloniæ prodiit *Cracov.* 1641, 4. *Ejusd.* Regulæ Juris & Loci communes forenses, excusæ sunt *Posnaniæ*, 1643. 12. *Adami* ZYDORSKI Potioritas & nonnullæ dispunctiones Juris, editæ *Varsav.* 1640. 4. *Samuelis* KUSZEWICZ Collectanea de Foro & Jurisdictione Civitatum Regiarum in regno Poloniæ & M. D. Lithuaniæ, impr. *Varsav.* 1646. *in 4to.* Cujusdam LYSIECKI Tribunal capitale Poloniæ, polonice *Cracov.* 1658. f. vulgatum est. Sine Auctoris nomine prodiit *Coæquatio* jurium, una cum ordinatione judiciorum Tribunalitiorum & repartitione locationeque exercituum M. D. Lithv. *fol.* In causis, ad forum sacrum, jurisdictionemque Ecclesiasticam spectantibus, plurimum huc conducet *Jacobi* JANIDLOVII, *Bozantini*, Phil. & J. U. D. Acad. Cracov. Prof. & (Bernardi Maciejowski, Card.) Consistorial-Assessoris, Processus judiciarius ad praxin fori spiritualis Regni Pol. Ao. 1606. conscriptus, & *Cracov.* 1619. 4. vulgatus, denuo autem A. 1643. *ibidem* impressus in *4to.* Cui jungendus est *Andr.* LIPSKI a LIPE, J. U. D. Scholasticus Crac. & Plocens. S. R. M. à secretis, hinc Pro-Cancell. R. & Episc. Luceoriens. demum Cancell. & Episc. Cracoviensis, qui in Decade Quæstionum publicarum Regni Pol. Ecclesiastica jura & immunitates status Ecclesiast. elucidavit, *Dantisci*, sumtibus *Hünefeldianis* 1646. 4. & *Försterianis*, 1647. *4to*; cujus præterea extant

Obser-

Observationes Practicæ, ad stylum usumque Judiciorum Curiæ Regalis Poloniæ accommodatæ, *Paris.* 1627. ap. *Andr. de Villa nova* in 4to cum Centuriæ II. semisse, & *Dant.* 1648. 4. per *Georg. Försterum* editæ, utut in his non admodum multa de rebus Polon. occurrant. Vid. Auct. Exerc. *Chwalk*, oppositæ *p.* 17.

§. XLV.

Reliqui Juris publ. Polon. Scriptores particulares, partim circa totam regiminis formam, partim circa certos regni Ordines, aliasque particulares materias politicas occupati fuerunt. Ad formam regiminis, Reique publicæ scopum in genere cognoscendum, præter Auctores quosdam, præsertim Gallos, supra indicatos, faciunt imprimis. (1. *Jacobus* GADEBUSCHIUS, qui edidit Encomium Regni Poloniæ; *Dantisci.* 1621. in 4to. (2. *Alb.* DEBOLECKI, Francisc. Theol. D. qui Polonico scripto demonstrare voluit, Regnum Poloniæ antiquissimum in Europa regnum esse. Titulus Sermone gentilitio ita se habet: *Wywod Iedyno Wlasnego Panstwa swiata, wktorym pokazuie X.* Woyciech DEBOLECKI &c, *ze nastarodawnieysze w Europie Krolestwo Polskie. Warsav.* anno 1633. in 4to. (3. *Christoph.* VARSEVICIUS, qui Librum *de optimo Reip. statu, Cracov.* 1598. edidit, quo plurima ad statum regni Pol. pertinentia contineri, notat *Auct. Exerc. Chwalkov.* oppos. *p.* 21: ut de *ejusd.* Autoris *Legato, Rostochii* 1597. 12. & *Lichæ,* 1604. 8. itemq; *Dantisci* 1646. 12. edito; ut & de *Paradoxis, Pragæ* 1588. & *Cracov.* 1598. 4. vulgatis & ap. *Reusner.* Vol. IV. *Oratt. Select. de Bello Turcic. pag.* 197. obviis, nihil dicam. (4. Discursus Politicus de causis & Remediis malorum Poloniæ. A. 1661 12. (5. Polnische Kriegs-und Staats-Sachen / die sich von 100. Jahren her unter 6. Königen in Pohlen / (SIGISMUNDO AUGUSTO, HENRICO, STEPHANO, SIGISMUNDO III. VLADISLAO IV, JO. CASIMIRO) begeben / nebst nothwendigen Stam-Taffeln. Nürnberg. 1666. 12. (6. Beschreibung des Königreichs Pohlen / Podolien und Ukraine / 1672. 12mo. (7. Der Polnischen Nation Politische Staats-maximen. 1670. 12. (8 *Thom.* LANSIUS in Orat. pro Polonia, & alia contra Poloniam,

Politici Scriptores, qui de forma ac scopo Reip. Polon. egerunt.

niam, in *Consultatt. de Principatu &c.* p. 627. seqq. *edit. Tubingens.* 1678. 8. (9. *Andreas de* PILCA CORYCINIUS, Castell. Vislicens. qui prope septuagenario major, patrueli suo *Stephano* de PILCA *Corycinio*, ad electionem Joh. Casimiri Regis profecturo, egregium Tr. dedicavit sub tit. *Perspectiva Politica Regno Pol. elaborata, per quam quid & qualiter Regibus & regno prospiciendum sit, de longe tanquam de proximo facile cognoscitur;* qui liber post fata Auctoris *Dantisci* ap. *Georg. Försterum* 1652. 4. in lucem editus, optimo jure elogium *Chwalkovii* meretur: *quot verba, tot pondera, & quot lineæ, tot sententiæ.* (10. *Anonymus*, (quem tamen constat esse Virum illustrem *Lucam* OPALENIUM, licet alii alium hujus libri faciant Parentem) in Polonia defensa adversus BARCLAJUM, (cujus Judicium de Polonia & ingeniis Polonorum ex *Icone Anim.* c. 8. desumtum, tum ibi, tum etiam in *Republ. Polon. Elzevir. p.* 436. legitur) *Dantisci*, sumptibus *Georg. Försteri*, 1648. 4: in quo elegantissimo scripto Auctor ostendit, ea, quæ *Barclajus* de *Polonis* dixit, falsa & commentitia ut plurimum esse, & aut imperite ac temere, aut maligne ac contemtim scripta. (11. *Franciscus* MARINIUS, (sub quo nomine *Joh.* SAX, seu SACHSIUM, *Fraustadiensem*, Civit. quondam Thorun. Secretarium, latere, plures observant. Vid. præ aliis Auctor *Exerc. Chwalkov.* oppositæ p. 8.) Hujus Diss. erudita de Scopo Reip. Polon., *Vratislaviæ* 1665. *in* 12. publicata, mox tamen ideo prohibita fuit, quod erga Serenissimam Austriacorum familiam intemperantius se gessisset; cui etiam *H.* CONRINGIUS Libellum opposuit de Scopo Reip. Pol. & Domo Austriaca, adv. *Franc.* MARINIUM, *Hamburgi* 1665. 12. editum; Sed eruditissimus ille *Marinii* Adversarius aliis, rem intelligentibus, non visus est negocium istud acu (ut loqui amant) tetigisse, Mariniiq; Liber ab omnibus cordatis in pretio habetur, testante B. Dn. *Gryphio* in *Col. MS. c.* 10. §. 2. (12. *Joach.* HAGEMEIERUS, S. Cæs. M. Consiliarius, Principis Fris. Orient. & Collegii Wetteravici Comitum in Comit. Ratisb. per multos annos Legatus, horumque Pro-Cancellarius, in peculiari Epistola ad *Antonium Comitem Aldenburg.* de Statu Regni Polon. exarata, quæ

inter

inter ejus *Epistolas Juris publ. Europæi*, diversis vicibus editas, & ab *Henr. Günther*, THULEMARIO, JC. Heidelb. continuatas, ac *Francof. ad M.* 1681. *4to.* publicatas, est *Epist.* 8. (13. *Franciscus Goslavus de* NADARICE, qui de Judiciis & moribus corrigendis Parænesin scripsit ad Stephanum, Polon. Regem, *Posnan.* 1578. in *4to.* (14. *Caspar* CICHOCIUS, in Alloquiis Osiecensibus sive variorum familiarium sermonum libris V. *Cracov.* 1615. 4. (15. *Simon* STARAVOLSCIUS, in Declamatione contra obtrectatores Poloniæ, *Cracov.* 1631. in *4to.* (16. *Stanisl.* ORICHOVIUS in Idea Apocalyptica, in qua facies perturbatæ & afflictæ Reipubl. ejusque restaurandæ ratio repræsentatur, ex recognitione *Blasii Lipovvski*, *Cracov.* 1660. 12, & novissime per *Paul. Anton.* RADZINSKI, Guardianum Sanocens. typis Coll. Schol. piar. *Varsav.* 1696. 8. Extat etiam Ejusdem ORICHOVII *Roxolani* Fidelis subditus, sive de Institutione Regia ad Sigismundum Augustum libri duo, *Cracov.* A. 1584. *4to.* (17. *Matthias* DARGOTIUS seu DARGODZKI, cujus Tr. polon. de Titulata Nobilitate, seu de iis, qui titulos peregrinos Principum, Marchionum, Comitum, Baronum *&c.* quærunt, & ab exteris Principibus impetrant, alias satis acerbum scriptum, A. 1634. prodiisse testatur *Hartknoch.* L. 2. *Reip. Pol. c.* 5. & *Auct. Ex. Chvvalkov.* oppos. *p.* 19. qui etiam polonicum titulum integrum *ibidem* attulit. (18. Polonus Jure politus, mores patrios ad Leges conformans, Autore *Petro* MIERZKOWSKI, Canon. Posnan. S. R. M. Secretario, *Calisfii* 1637. 4. (19. *Casimirus* ZAWADZKIUS, Capitaneus t. t. Pucensis. Hic Exilem, ut titulus habet, Tractatum super advertentiam defectuum in Capitibus Imp. Sarmatici, JOANNI III. sub tempus Comitiorum Coronationis, 1676. obtulit, *Cracov. eodem Anno* in 4: A quo scripto non differt, quod Ao. 1690. *Varsaviæ* in 4. exscriptum est sub tit. *Vere repræsentans Speculum Anomaliam*, (vel *Anomaliarum*) *in Capitibus Imp. Sarmatici JOANNI III. oblatum a Casim.* ZAWADZKI, *&c.* (20. Juvenalis Redivivus, quæ Satyra est ~~*Lucæ*~~ Christophori ~~O~~PALENII, Poloniceque stylo ligato prodiit 1691. 8, qua Auctor Cives suos de emendandis tum moribus, tum regimine graviter admonet.

 Stanislaus

(21. *Stanislaus* LUBOMIRSCIUS, (is enim literis S. L. intelligitur:) R P. Supremus Mareſch. cujus habentur Conſultationes XXV. ſive de Vanitate Conſiliorum Liber unus, in quo Vanitas & Veritas rerum humanarum politicis & moralibus rationibus clare demonſtratur, & dialogice exhibetur, *Varſav.* 1700. 4. editus, & deinceps in Germania 12. etiam recuſus; (22. Noviſſima Scripta ſunt: Das noch bey zweiffelhafftiger Wahl eines neuen Königs gantz verwirrete und unruhige Pohlen. Cöln. 1697. 4. (23. Polniſcher Cedern-Hayn / das iſt / kurtzgefaßte doch außführliche Beſchreibung des Königreichs Pohlen. Breßlau 1698. 4. (24. Das Polniſche Staats-*protocoll* 1698. 4*to*. (25. Ejusdem *Continuation*. 1698 4*to*. (26. Der Sarmatiſche Wahl-Schoppen / Cöln / 1698. 4. (27. Der *curieuſe* und vollkommene Polniſche Staats-Mann / oder das denckwürdige Wahl-Feld bey Warſchau. 1698. 4. (28. Hiſtoire de Pologne & du grand Duché de Lithuanie depuis la fondation jusqu' a preſent. *Amſt*. 1698. 12. (29. L' etat actuel de la Pologne a *Cologne* 1702. 12. (30. Der Staat von Pohlen / (Leipzig/) 1704. 4.

§. XLVI.

Politici miſcellanei.

Speciatim Electionem, Coronationem, aliaque Regis ſolennia & jura expoſuit *Alex.* GUAGNINUS, cujus *Ordo, qualiter Rex Polon. juxta veterem conſvetudinem coronetur, & quæ ſolennitas & ceremoniæ circa id ſervari ſint ſolitæ*, extat ap. *Piſtor. T. II. f.* 373. & in *Collect. Francofurtana Tom. I. p.* 274. Num vivo Rege novus ſucceſſor eligi poſſit? tempore JOH. CASIMIRI diſquiſivit *Andr. Maxim.* a FREDRO, Caſtell. Leopolienſ. erudito Diſcurſu, qui ex Polonico verſus habetur latine in *Append. P. VIII. Diar. Europ. p.* 196. ubi etiam *p.* 205. eadem lingua reperitur *Anonymi* Reſponſum ad Fredronis Diſcurſum. Idem FREDRO in gratiam Reip. Polonæ ſcripſit Prærogativam Reip. ſive popularis ſtatus, quæ reperitur in *Additament.* ad ejus *Militarium Libros II. Amſtel.* ap. *Forſterum* 1668. in 4. editos. Præterea ex EIUSD. *Fragmentis Scriptorum* huc pertinent: Diſcurſus de loco Poloniæ Legatorum *p.* 111. *ſeqq.* Itemque ea, quæ habentur *p.* 288. ubi ſcriptorum quorundam ſcommata, maligne aut per levitatem in Polonam gentem jacta, breviſſime refu-

refutantur *&c.* Accesserunt memoratis Fragmentis Peristromata Regum Symbolis expressa. *Dantisci* sumtibus *Försteri* 1660. 12. edita. Forte etiam ex laudati Auctoris Monitis Politico-Moralibus & Icone ingeniorum, in *eodem bibliopolio*, 1664. in 12mo extantibus, haud pauca excerpi possunt, quæ statum hujus Reipubl. illustrant. Ad Interregnum Polon. spectat *Stanislai* KARNCOVII Tr. de Primatu Senatorio Regni Polon. ex quo quædam haut contemnenda attulit *Hartknoch. L.* 2. *Reip. Polon.* c. 1. §. 7. De Interregnis post obitum abitumque SIGISMUNDI AUGUSTI, HENRICI & STEPHANI, R R. Pol. inspici meretur *Jani* JANUSSOVII liber singularis, Statutis regni annexus. De Interregno Poloniæ Anno 1587, Divinatio *Henr.* SPANOCHII, item de novo in Polonia Rege eligendo Dissertatio exhibetur in *Phil.* HONORII *Thesaur. Polit.* p. 454. 460. De Comitiis Regni, præter LUBOMIRSCIUM, in ante memorato Libello de *Vanit. Consiliorum, Consult. XII. XIII. XIV*, eleganter egit *Vinc.* FABRICIUS, in quadam *Epist.* quæ inter *Orat. & Epistolas varii argum.* extat *p.* 389. De Indigenatu Poloniæ M. *Jo.* Gottlieb Meister/ Rector Scholæ Nicolait. Lipsiens. *ibidem* 1698. Disputationem habuit, quæ maximam partem in germanicum idioma ab *Auctore* des wohl-*informir*ten Redners/ translata exhibetur im Gelehrten *Critico* über 100. *curieuse Dubia* und Fragen. *Lips.* 1704. 8. vulgata, *qu.* 81. De eodem Indigenatus Iure, Præside D. *Carolo Friderico* LAU, *Regiomonti* A. 1645. disputavit *Joannes Treug*, Mariæb. Pruss. Extat etiam de indigenatu sincera Collatio Iurium & Privilegiorum Poloniæ & Prussiæ Regiæ, 1667. 4. De Libertate Politica, seu civili, Libellum lectu non indignum scripsit *Andr.* VOLANUS, *Cracov.* in officina *Matth. Wierzbieta* 1582. 4. Singulare argumentum de Polonia nunquam tributaria, tractavit X. Dissert. historico-politicis, *Ged.* 1694. 4. editis, b. m. Dn. *Jo.* SCHULTZIUS, Francofurtensium nuper Juris Professor, Regiusque Consiliarius, ante biennium ibi vivis ereptus, cujus tamen studium in gratiam gentis Polonæ hoc opere præstitum, non æqualem apud exteros invenit approbationem, cui etiam nuper

quædam

quædam oppoſuit Celeberr. Dn. *Martinus* HANKIUS, in *Exercitat. de Sileſiorum Antiquitatibus* ab A. C. 550. ad 1170. *Lipſiæ* 1702. 4. De Coſacis Diſſertationem Hiſtoricam in Academia *Lipſienſi* A. 1684. defendit Præſes Dn. M. *Godofredus* WEISSIUS, Thorunienſis Eccleſiæ Mar. hodie Myſta digniſſimus. Memorabilia Reip. Polon. conſignavit Dn. *Io. Ludov.* HARTMANNUS, Prof. in Academ. Regiom. quæ *ibid.* A. 1677. 4. exiere. Similiter *Nicol.* de CHWALKOWO CHWALKOWSKI, Singularia quædam Polonica collegit, quæ primum *Leopoli* 1686. deinde auctius *Varſav.* 1696. 8. edita, Cardinalique *Henrico d' Arquien* inſcripta fuerunt. Inter ſingularia iſta, (quæ maximam partem quoq; germ. leguntur in dem Fliehenden Paſſagier durch Europa/in der 5ten *Promenade*, p. 12. *ſeqq.*) memorabile p. 4. 5. & 6. occurrit Vaticinium de Regibus Poloniæ, ab HENRICO VALESIO ſucceſſive hactenus impletum: *Flos de valle*; *Corona*; *Exul fortunatus*; *Gloria ſuccedens*; *Manipulus ſterilis*; *Noctis breve ſidus*; *Manus congregatorum*: quibus Symbolis *Henricum Valeſium*, *Stephanum*, *Sigiſmundum III*, *Vladislaum*, *Joannem Caſimirum*, *Michaëlem & Johannem III.* præfiguratos fuiſſe, *ibidem* oſtenditur. Eodem ferme tenore hæc repetuntur im Fliegenden Paſſagier/p. 14 *l. c.* & in *Hubneri* Hiſtor. Fragen. *P. IV.* p. 598. In Calendario autem Viri cujusd. Celeberr. de A. 1698, hoc Vaticinium ab ERICO VI. Rege Sveciæ, caſu repertum fuiſſe, traditur, ubi hæc præterea adjecta ſunt: *Diverſicolor*; *Unus ex duobus*; *Aquila biceps*; *Sic tranſeunt felicia regna.* Hac occaſione recentius quoddam Vaticinium de Regibus Poloniæ poſt SIGISM. III, bona cum legentium venia adjicere nobis liceat, quod ex Archivo ſecretiori Cracovienſi depromptum, benevole nobiscum communicavit, Vir Magnificus, nobisq; nunquam ſatis laudandus Dn. JO. ERN. von der Linde/ Reip. COS. & Syndicus meritiſſimus. Rythmice vero formatum ita ſe habet:

En Frater, quam vis procul abs te mittere prolem
Poloniæ regno, tibi ſunt conſideranda,
Primus adeſt horum V. gentis proſecutus amore.

J. C.

J. C. non ornat regnum, nec M. diu regnat.
J. moritur; post hunc A. Rex sit cum Domino, qui
Incipiet forti zelo: bene singula fient.
Ille animam perdet bellando pro grege Pastor.
T. ruet, E. que luet. S. C M. sponte patescent.
Atque H. L. aperient pro tunc altaria sacra
Tempore, quo fiet novum cum Principe fœdus.
Aquila nigra biceps albâ pereunte sequetur
Juncta Lechis, & sic pereunt nunc secula Regno.

Per V. *Vladislaum IV.* per J. C. *Johannem Casimirum*, per M. *Michaëlem*; per J. *Joannem III*, & per A. *Augustum II.* notari, quivis facile divinare potest. Sed quid reliquæ literæ indicent, futura demum tempora nobis aperient. De alia prophetia, quæ Seren. FRIEDERICUM AUGUSTUM spectat, vid. *Bailii Respons. ad quæst. cujusd. Provincialis*, T. I. c. 4. p. 28. seqq. De Regno Poloniæ *Nicolai* DRABICII, *Strasnicensis Moravi*, Vaticinia varia, habentur inter Ejus Revelationes, cum *Christoph. Kotteri* & *Christinæ Poniatoviæ* Revelationibus, per *J. A. Comenium* editas 1665. 4, de quibus Judicia legi possunt in *J. B. de Rocoles Vienna Obsessa*, & ap. *Bailium*, *Nouv. de la Rep. des Lettres*, Ao. 1684. p. 172. Simile funestum *Joachimi Greulichii* Vaticinium exhibetur in *Gottfr. Arnoldi* Kirchen-und Ketzer-Historie/ *part. 3. c. 26. f.* 244. De aliis Vaticiniis consuli possunt die Theolog. *Offerten* sive *Menses Reservati, part.* 1. p. 278. & 449. seqq. Circumfertur etiam *Joa.* DANTISCI vaticinium de interitu Regni Poloniæ hujusque Civitatis, quod cum nimis prolixum sit, hac vice prætermittimus. Quædam illius ap. *I. B. Schuppium* leguntur, *Opp. p.* 411.

Ut in viam iterum redeamus, sub *Singularium* quoque titulo Dn. *Martin.* BÖHM, Gymn. Thor. Prof. & Visitat. (ad quem B. *Hartknochii* Bibliothecam insignium Librorum Codicumque MSS. pervenisse accepimus,) Disput. unius plagulæ *Thorun.* edidit, A. 1703. d. 4. *Ianuarii*, Resp. *Mich. Wachschlagero*, ubi ex variis Scriptorib. Polon. observationes speciales congestæ sunt. Quo spectant etiam Lineamenta Sarmatica, sub præsidio Dn. C. S. SHURZFLEISCHII publice asserta a *Ioh. Christoph. Alberti*, *Wittebergæ*

 1670,

1670, recusa A. 1683. in *4to*, ubi brevis Scriptorum rerum Polon. Syllabus præmittitur. Sed jam antea Variarum Lectionum librum, in quo præcipue Sarmatica, publicaverat *Mart.* OPITIUS, *Dant.* 1637. 4. De prim s Polonorum Nummis argenteis seu grossis Pragensibus, in memorato Gymnasio *Thorun.* duas Exercitationes cum adjectis figuris publice proposuit Vir Clar. M. *Georg.* WENDE, *Vratislaviens.* dicti Gymn. Rector. *Thorun.* 1702. 4. Idem ille Impp. Romanorum nummos, in memoriam Victoriæ de Sarmatis olim reportatæ, cusos, Polonicis Nummophilis considerandos exhibuit d. XIX. *Mart.* MDCIIC. in *4to.* Alia de Re nummaria Polonorum, itemque de vectigalibus Reg. Polon Excerpta ex Histor. *Salom. Neugebaueri*, habentur in Rep. *Elzeviriana* p. 443 *seqq.* Naturalis historiæ quædam phœnomena, Poloniam, Lithuan. & Prussiam tangentia, examinat *Adalb.* TYLKOWSKI, S. J. in *Physica Curiosa*, typis Monasterii *Olivens.* edita 1680. 8, ubi inter alia etiam egit de *Plica Polonica*, de qua præterea Literas ad *Cornel. Bontekoe* exaravit *Janus Abrah.* de GEHEMA, Archiater Regius & Consiliar quæ *Hagæ C.* 1683 8. & *Hamburgi* eod. A. in 12 excusæ sunt; quemadmodum etiam figura Plicæ ex *Frid.* RUYSCHII *Thesauro Anatomico* exhibetur in *Act. Erud.* 1701. p 363. De Salinis Cracovianis observatio, Authore *Jodoco* WILLICHIO, *Reseldiano*, *Crac.* 1543. edita, iterumque recusa est *Dant.* ap *Georg. Förster.* 1645 8. ubi præfigitur *Jo. Broscii* dedicatio ad Vladislaum IV, & præfatio ad Lectorem.

§ XLVII.

Scripta Historico-Ecclesiastica.

De Scriptoribus statum Regni politicum concernentibus abunde satis diximus. Sed nec illi silentio plane involvendi sunt, qui ad statum ECCLESIASTICUM spectant. Ubi quidem dolendum maxime est, a nemine adhuc Gentis illius præclarissimæ Historiam Ecclesiasticam ex professo consignatam fuisse, utut specialium Ecclesiarum, præcipue à religione in Polonia prævalente dissidentium, historicæ quædam Commentationes extent. In quo Scriptorum genere commendari omnino debet *Adriani* (quem nonnulli *Andream* vocant) REGENVOLSCII Systema historico-chronologicum Ecclesiarum Slavo-

nicarum per provincias varias, præcipue Poloniæ, Bohemiæ, Litvaniæ, Rusſiæ, Pruſſiæ, Moraviæ *&c.* diſtinctarum, Libris IV. adornatum, continens Hiſtoriam Eccleſiaſt. à Chriſto & Apoſtolorum tempore ad A. D. 1650, editum *Traject.* 1652. 4. cum *Gisb. Voëtii* præfat. De quo inſigni opere, inprimis vero de injuria, qua *Andr.* WENGERSCIUS, (quem *Hartknochius Hiſt. Eccl.* p. 305. 463. & 891. aliiq; *Adamum* ſalutant, & cum *Regenvolſcio* unam eandemque conſtituere perſonam exiſtimant) Regenvolſcium affecerit, dum ſibi illud adjudicavit, ſuoque nomine *Amſtel.* 1679. 4. ſub *Slavoniæ Reformatæ* tit. edidit, legi poteſt nuper admodum defunctus Summe Rever. Dn. *Nicol Bergius*, per Livon Superintend. in *Exerc. Holmiæ* 1704. 8. edita, *de Statu Eccleſiæ & Relig. Moſcovit.* p. 29. Porro *Joachimus* CAMERARIUS in Hiſtorica Narrat. de Fratrum Bohemorum Eccleſiis in Bohemia, Moravia & Polonia, *Heidelb.* 1605. 8. excuſa, itemq; *Joh.* LASITIUS, Nobilis *Polonus*, in Hiſt. de Orig. & rebus geſtis Fratr. Bohem. A. 1649. 8. edita, Poloniæ hiſtoriam Eccleſiaſticam attigerunt. Ad earundem Eccleſiarum hiſtoriam ſpectant, quæ *Jo. Am.* COMENIUS in Hiſtor. Fratrum Bohemorum, cum præf. Summe Rev. Dn. *J. F. Buddei, D. Halæ* 1702. 4. publicata, p. 27. ſeqq. attulit, in quo poſtremo ſcripto narratur, quomodo fratres illi in Pruſiam venerint, & quomodo in Polonia reformaverint. Non minus elegans ſcriptum eſt *Staniſl.* LUBIENIECII, Equ. Polon. Hiſtoria Reformationis Polon. in qua tum Reformatorum, tum Antitrinitariorum origo & progreſſus in Polonia & finitimis provinciis narrantur, *Freiſtadii*, i. e. *Amſtel.* 1685. 8. Cui merito jungi debent Tractatus nonnulli, qui Bibliothecæ Antitrinitariorum *Chriſtoph.* SANDII, *Freiſtadii* 1684. 8. publicatæ, annectuntur, nempe: *Jo.* STOINII Epitome hiſtoriæ originis Unitariorum in Polon. p. 181; *Georgii* SCHOMANNI Teſtamentum ultimæ voluntatis, continens Vitæ ipſius, nec non variorum actuum Eccleſiaſticorum ſuccinctam hiſtoriam, p. 189; De typographiis Unitariorum in Polon. p. 199; Relatio de *Jo.* TYSCOVICII Martyrio p. 203; *Andr.* WISSOWATII Narratio Compendioſa, quomodo in Polonia à Trinitariis Reformatis ſeparati ſint Chriſtiani Unitarii,

rii, p. 207, quæ præterea etiam extat in SANDII *Append. ad Nucl. Hist. Eccles.* p. 86 seqq. & in WENGERSCII *Slavonia Reformata* L. 3. p. 53; Anonymi Epistola, exhibens Vitæ ac mortis *Andr.* WISSOWATII, (*Fausti Socini* ex filia Nepotis) nec non Ecclesiarum Unitariorum ejus temporis brevem historiam, p. 219; Denique Vindiciæ pro Unitariorum in Polon. religionis libertate, ab *Equite Polono* conscriptæ, p. 265. Evangelicorum querelæ de A. 1669 leguntur latine ap. *Londorp. T. IX. f.* 690.

§. XLVIII.

Alia ejusd. generis, ut & Hist. Literariæ monumenta.

Breviores Tractatus sunt: *Joh.* ARGENTI, *Mutinensis*, S. J. Liber de Statu S. J. in Polon. & Lithvan. ad SIGISMUNDUM III. scriptus, & *Ingolstadii* 1616. impressus, notante *Alegambe, Bibl. Jesuitarum.* p. 218. seqq; Item ad *Dav.* CHYTRÆUM scripta Epist. de Russorum religione, itemque de Tartarorum religione ac moribus A. 1582. 8. & alibi sæpius excusa, ubi in fine quædam leguntur de rebus Polonicis: quæ Epist. præterea adjecta est *Joannis* MELETII ad *Georg. Sabinum*, de Religione & Sacrificiis Veterum Borussorum Epistolæ, de qua infra § LV. Nec *Stanisl.* CARNCOVII, *Jo. Mich.* BRUTI, *Stanisl.* HOSII, *Stan.* LUBIENII, aliorumq; Epistolæ, supra §. XXXI. memoratæ, negligi debent; ut nec alii Scriptores, qui Vitas Archi-Episcoporum, Episcoporum & Abbatum in Polonia scriptis consignârunt, quorum similiter supra §. III. mentio facta est. Sic quoque in Viri illustris, *Vit. Ludov.* SECKENDORFII *Comment.* de *Lutheranismo*, *L. III.* §. 73. *n.* 13. *fol.* 230. habentur Acta Protestantium cum Rege Poloniæ. Egregium pro defensione religionis suæ Responsum est Illustriss. Dn. *Nicol.* RADIVILI, Palatini Vilnensis, ad *Aloysii Lipomani*, Pontific. R. in Polon. Legati, Epistolam, quæ duæ Epp. junctim prodierunt *Regiom.* 1556. 4. De dignitate Ordinis Ecclesiast. R Pol. *Augustin. Rotundus* MILESIUS, J. U. D. & Prætor Vilnensis, scripsit ad *Andr.* VOLANUM, *Cracov.* 1582 *in* 4*to*. Hujus *Andreæ* VOLANI extat etiam Parænesis ad omnes in Regno Poloniæ *&c.* Samosatenianæ vel Ebioniticæ doctrinæ Professores, *Spiræ* 1582. 8. Pro tuendo jure decimarum Cleri Polon. contra prætensam Jesuitarum exemptionem Tr. scripsit *Jo.* MARKIEWICZ,

KIEWICZ, J. U. D. & Canon. Posnan. eumque dimidiatum *Senis* primum, 1643. 4. deinde integrum *Parisiis* A. sequ. publicavit, cum approbatione Sorbonæ, cujus Libri titulus est: *Decima Cleri secularis in Regno Polon. defensa contra exemptiones Patrum S. I.* inque eo *Auctor* disputat contra Bullam, quam Ordo *S.* J. à Sede Apost. hanc in rem impetraverat, quam variis rationibus impugnat atque convellit. *Ejusdem* studio porro edita, Decima cleri secularis *&c.* ad effectum Executionis debitæ accommodata, *Cracov.* 1647. 4, cui opposita est Polona decimarum pro Patribus S. J. contra libellum MARCHEVICII, Consultatio, *Romæ* 1647. 4; *Ejusdem* MARCKIEVII nomine Decima Cleri secularis, tertio S. Congreg. Rom. repræsent. prodiit *Crac.* 1648. 4. Ad hanc materiam præterea spectant: Carcer Romanus *Ioh.* MARKIEWICZ, A. 1666. 4, Itemque Veritas bonæ vitæ, ex occasione occupatæ hæreditatis Jaroslaviensis, Patribus Societatis demonstrata per *eund. Paris.* 1671. 4, & Speculum zeli, impr. *Gedani* 1652; itemque Scandalum Expurgatum, *ib.* 1654. 4. Ex LUBIENSKII *Opp. posthumis f.* 202. huc referri potest *Illius* Responsum ad Protestationem, quæ nomine Dignitariorum, Officialium & Nobilitatis Palatinatuum, Posnaniensis & Calissiensis, contra Statum spiritualem, A. 1622. in lucem prodierat. Sigismundi III. tempore prodiit Historia Confœderationis Polonicæ, h. e. ad libellum quendam Polonicum, contra Confœderationem Dissidentium de Sententia religionis editum, Responsio, sive de Iniquitate, Avaritia, Crudelitate & Idololatria Barbarico-Papistica, & de justa causa Evangelicorum, *Debreceni* A. 1596. 4, ubi etiam accessit Replicæ Processus & Confœderationis brevis Refutatio. Similiter huc pertinet Consilium de recuperanda & imposterum stabilienda pace Regni Pol. in quo demonstratur, pacem nec constitui, nec stabiliri posse, quamdiu Jesuitæ in Polonia maneant, ad illustres R. P. Proceres, ex Polonico in latinum conversum, & A. 1607. 4. sine Auctoris, Interpretis, ac Loci nomine vulgatum, deinde vero in *Germania* eadem forma recusum A. 1609 quod præterea *Francof.* 1631. 4. editum, & *Axelio* OXENSTIERNIO dedicatum, hanc habet Inscriptionem: *Gravis & maximi momenti*

M 3 *Delibe-*

Deliberatio de compescendo perpetuo crudeli conatu Iesuitarum. Sed huic tamen scripto opposita fuit *Anonymi* Spongia, qua absterguntur convicia & maledicta Equitis Pol. contra Jesuitas, Autore, cui ἀνάγε. Sanis Recta Salus, *Cracov.* ap. *Andr. Petricov.* 1609. 4; item Responsio *Nic.* ZIEMECKI, Archidiac. Pczevensis, *Cracov.* 1610. 4. Memoratis scriptis jungi potest *Matthæi* DRESSERI Epist. ad *Zamoscium*, qua Jesuitarum conatus in Polon. exploduntur, *Lips.* 1607. 4; Nec non Consilium de componendis ob religionem excitatis motibus è gallico in latinum conversum, & *Fabiano à Czema*, Capitaneo Stumensi, dedicatum à *Salom.* NEUGEBAUERO à *Cadano*, A. 1615. 4. Extat etiam Mandatum monitorium Regis Pol. ad Jesuitas germ. *Cracov.* 1620. 4; nec non Responsio Anonymi ad famosum libell. à PP. Soc. J. in Academiam Cracoviens. scriptum, & nomine *Reprotestationis* vulgatum 1622. 4. Alia Oratio germanica egregia cujusdam Equ. Poloni (qui dicitur fuisse *Calisius*, Rector Scholæ Leowartoniensis Samosatenianus) adv. Jesuitas, A. 1591. ad Senatores in pleno consessu habita, ex latino translata prodiit ap. *Nicolaum Pistandrum Neofaniensem*, Ao. 1592. 4*to*. Similia scripta sunt: *Pax non Pax*, seu rationes aliquot, quibus Confœderationis Evangelicorum cum Catholicis pacem, nullo modo veram esse pacem, breviter ostenditur, A. 1615. 4, cui oppositus est Tr. *Pacatus Impacatus* &c, itemque *Pacatus Impacatus ad Examen vocatus*, *Cracov.* 1616. 4. Addi possunt Rationes, quod non expediat novam Academiam Leopoli PP. Soc. J. erigere, (regnante J. CASIMIRO, ut coniicimus, compositæ) in quibus præcipue decus & auctoritas Academiæ Cracoviensis stabiliuntur, in 4*to*. Eristicis scriptis adhuc annumerari debet *Stanislai* ORICHOVII, *Roxolani*, Chimæra, sive de STANCARI funesta Regno Poloniæ secta, *Colon.* 1563 8. Aliàs quoque Acta & Constitutiones variæ Synodorum, Metropolitanæ Eccles. GNESNENSIS, Provincialium, diversis temporibus editæ fuerunt, ut (1. Formula fidei tradita in Synodo provinciali, Lovicii in Polon. celebrata, 1556. XI. *Sept.* præsidentib. in ea Nuncio Apost. *Aloysio* LIPOMANO, Episc. Veronensi, & *Nicol.* DZIERZGOWSKI, Archi-Ep. Gnesn. quæ una cum

Confess.

Confesf. CHRISTOPHORI, Duc. Wurtenb. Concilio Trid. d. 24. *Ian.* 1552. oblata, excusa est *Regiom.* per *Io. Daubmannum*, 1556. 8vo. (2. Gnesnensis Metropolitanæ Ecclesiæ Constitutiones Synodorum Provincialium &c. *Crac.* 1574. 4. (3. Concilium Provinciale Regni Pol. quod *Bern.* MACIEIOWSKI, Arch. Ep. Gnesn. habuit Petricoviæ, 1607. *Cracov.* 1630. 4. (4. Synodus Provinc. sub Illustr. Dn. *Laurentio* GEMBICKE, Archi-Ep. Gnesn. Petricoviæ, A. 1621. d. 26. *April.* celebrata, *Cracoviæ* 1624. 4. (5. Synodus Provinc. sub Illustr. Dn. *Io.* WĘZYCK, Archi-Ep. Gnesn. Petricoviæ, A. 1628. d. 22. Maj. celebrata, *Cracov.* 1641. in 4to. (6. Constitutiones Synodorum Provincialium, autoritate (Synodi) Provincialis GEMBICIANÆ per Deputatos recognitæ, iussu Illustr. Dn. *Ioh.* WĘZYCK, Arch Ep. Gnesn. *Crac.* 1630. 4. (7. Synodus Provinc. sub Eodem, Varsaviæ, A. 1624. d. 13. *Nov.* celebrata. *Cracov.* 1636. 4. (8. Synodus Provinc. sub Illustr. Dn. *Matthia* LUBIENSKI, Archi Ep. Gnesn. Varsaviæ, A. 1643, die 8. *Nov.* celebrata *Ib.* 1646. 4. Quibus addantur ex Prussicis, Synodus Culmensis & Pomesaniæ *Casp.* DZIALINSKI anno 1641. 4; Itemque Chelmensis Synodus *Matth.* LUBIENSKI 1624. 4; & Constitutiones Synodales Diœcesis Varmiensis per *Simon.* RUDNICKI, & *Mart.* CROMERUM. Episc. Varmienses, *Brunsb.* 1612. 4.

Antequam hinc pedem ulterius promoveamus, liceat nobis adhuc dicare nonnullos Scriptores, qui memorias quorundam Polonorum vitæ & doctrinæ claritate insignium, scriptis conservarunt. Hos inter (præter libros §. III. allegatos) facile eminet, totius qui Sarmatiæ Patronus audit, STANISLAUS Sanctus, Episcopus olim Cracoviensis, de quo Commentariolum scripsit *Hartman.* SCHEDELIUS, Med. D. qui, extat ap. *Pistor.* T. 1. f. 165. S. CASIMIRI, Polon. Principis Regii, Regnique Pol. Tutelaris, supra §. XV. facta est mentio. *B. Stanislaum* KOSTKA, S. I. bello ad Chocimum Dacico contra Osmannum, Turc. Imperatorem, Auxiliarem, tanquam *Propugnaculum Tutelare*, sub Auspiciis *Christoph.* ZEGOCKI, nominati Episc. Chelmens. in Regali Basilica Principum Apostolorum Petri & Pauli, VI. *Kal. Novembr.* 1669, aliquot Carminibus repræsentavit

Colle-

Collegium *S. I.* CRACOV- *ib.* 1669. f. Præterea nominandi sunt (1. *Io.* DLUGOSSUS, Canon. Crac. cujus Vita *Tomo I.* Annal. Ejus, *Dobromili* impressorum, præmittitur. (2. *Jo. Demetr.* SOLIKOVIUS, Archi Ep. Leopol. cujus Testamentum in fine *Comment. Rerum Polonic. a morte Sigism. Aug. p.* 228. seqq. legi potest. (3. *Matth.* PSTROCONIUS seu PSTROKONSKI, Episc. primum Præmisl. deinde Vladislav. & Regn. Suprem. Cancellarius, cuius Vitam stylo floridiori contexuit *Stan.* LUBIENSKI, in *Opp.* P. 2. *f.* 396. (4. *Stan.* LUBIENSKIUS, Episc. Plocens. cujus Vitam, (quam ipse, suorum alias in Episcopali cathedra Prædecessorum ab oblivione vindex, silentio involvit,) *Andr.* TRZEBICKI, Scholast. Ploc. Regiusq; Secret. scripto exposuit, quæ habetur dd. *Opp. f.* 389. *seqq.* (5 *Mich Steph* RADZIEIOWSKI, Card. Arch-Ep. Gnesn. ante ann. hic loci defunctus, cujus Testam. seorsim 4*to.* lat. pariter & germ. excusum est. Supersunt *Vinc.* KADLUBKO, *Petr.* KMITA, *Jo.* DANTISCUS ac *Stan.* HOSIUS; sed de duobus prioribus supra iam diximus; ceterorum vero infra rationem habituri sumus, ubi ad res Prussicas pervenerimus. De Bibliothecis Polon. & Pruss. vid. *Lomeier.* c. X. p. 266.

§. XLIX.

Libri, CONFINIUM PROVINCIARUM *iHistoriam illustrante s.*

Ducimus quoque instituto convenire, ut, postquam de Polonicæ Historiæ Scriptoribus egimus, quædam adjungamus de Scriptoribus aliarum CONFINIUM PROVINCIARUM, quæ cum Polonia in unam Remp. coaluerunt. Quales in genere sunt, qui partim apud *Pistorium*, partim apud *Guagninum*, partim in *Republ. Elzeviriana*, in compendio exhibentur. *E Tomo I.* Corpor. Histor. Polonicæ á *Pistorio* collecti, huc faciunt: *Æneas* SYLVIUS, *fol.* 1. 2. & 4. *Alex.* GUAGNINUS, *f.* 40. 49. & 64; *Matthias* MIECHOVIENSIS, *f.* 142. 146. *Sigism. L. B. in* HERBERSTEIN, *f.* 155. 155. *E Tomo II.* iterum *Alex.* GUAGNINUS *f.* 380. 398 *E Tomo III. num. V.* Fragmentum *Sigismundi* HERBERSTEINII *f.* 13—15; *num. IIX.* Tertii belli á Moscorum Imperatore contra Livones, 1558. gesti, Descriptio *f.* 55—64, quæ etiam ap. FREHERUM *T. III. Rerum Germ. f.* 39.—46. reperitur *num. XV. J.* LEVVENCLAII seu LEVENCLAVII Comment. de Moscorum bellis adversus finitimos gestis, ab annis iam LXX. quibus, antea per Europam obscuri, paulatim innotuerunt

f. 128.

f. 128—136; & Epiſtola Mosci ad *Guilhelmum*, Magiſtrum Ord. Teutonici, ubi cauſas belli ſuſcepti contra Livones exponit, *f.* 136. Horum Tractatuum nonnulli etiam in *Collect. Francofurtana*, quæ *Alex. Guagnini* nomen gerit, leguntur inſerti, ubi præterea ſeorſim habentur: *T. I. pag.* 346. Novæ Gubernationis Livoniæ forma, recens a STEPHANO R. P. inſtituta 1583; *Tom. II. pag.* 105. Prusſiæ cum ſuis Provinciis & Civitatibus, omniumque Magiſtrorum Crucigerorum Teutonici Ordinis, juxta ſeriem, compendioſa Deſcriptio; *Ib. p.* 141. Livoniæ totius cum ſuis Provinciis, Civitatibus, Caſtris, & Commendaturis ſeu Palatinatibus, *&c.* ſuccincta Deſcriptio, cui addita eſt brevis Narratio, quomodo hæc regio in jus Inviĉtiſſimi Regis P. SIGISMUNDI AUGUSTI, ceſſerit, & quo pacto à Moſcorum Principe, & Rege Svec. diminuta fuerit. Ex *Rebusp. Polon.* &c. *Elzevir.* huc referri debent: Excerpta de Valachia, ex THUANI *Hiſtor. Lib. LVIII*, *p.* 254; De Litvanæ Gentis origine & moribus, ex *Alex.* GUAGNINI *Sauromatia Europæa*, *p.* 256; Quædam ad Lithuaniam pertinentia ex fragmentis MICHALONIS *Litvani*, *pag.* 265; De Ducatu Samogitiæ ex *Alex.* GUAGNINO *p.* 274; *Johannis* LASITII, *Poloni*, de Diis Samogitarum, ceterorumque Sarmatarum, *p.* 291, qui Tr. ſeorſim prodiit *Baſil.* 1615. 4; Articuli conſtitutionum bellicarum M. D. Litvaniæ in Comitiis generalibus conſtituti, & a *Gregorio* CHODKIEWICIO, Supremo & Generali copiarum Imperatore, confirmati & militibus imperati, *p.* 309; Pruſſiæ cum ſuis Provinciis & Civitatibus compendioſa Deſcriptio ex *Alex.* GUAGNINO, *p.* 318; Origo & ſeries Principum Teutonici Ordinis, *p.* 343; Livoniæ deſcriptio cum addita Narratione, quomodo hæc regio in Ius R. P. SIGISMUNDI AUG. ceſſerit, *p.* 366.

§. L.

In ſpecie, Hiſtoriam Lithuaniæ.

Ex his Provinciis tres inprimis eminent, in quarum hiſtoria evolvenda Scriptores laudabilem poſuerunt induſtriam, nempe LITVANIA, LIVONIA & BORUSSIA, quorum Scriptorum Catalogum breviter jam, ſervato certo ordine, texemus. Et quod primum LITVANIAM attinet, ejus Annales conſig-

navit *Matthias* STRYKOWSKI OSSOSTEVICIUS, Canonicus Samogitiæ, Vir (teſtimonio *Kojalovicii*) ſua ætate pereruditus, in Hiſtoria Lithvanica, quæ Polonice, 1582. *Regiomontanis* typis in *fol.* ap. *Georg. Oſterbergium* exſcripta eſt. Auctor huius hiſtoriæ, notante paſſim *Hartknochio*, Libros *Alex.* GUAGNINI, *de Sarmatia Europæa*, (quos ſupra §. VI. recenſuimus,) non uno in loco ſibi vindicat: teſtatur enim, *Lib. VI. Hiſtor. Litvan. c.* 13. & alibi paſſim, DEUM T. O. M. quod Guagninus ille Italus „ne primis quidem Heliconis fontibus labra admoverit, lite„rarumque prorſus expers, ſibi hunc laborem, cum ſtipen„dia mereret, ſurripuerit. Sed ut ad *Strykovium* noſtrum redeamus, Liber ejus, cum Polono ſermone conſcriptus, exterorum uſibus plane inutilis eſſet, domi vero, diſtractis pridem paucis exemplaribus, brevi interiturus videretur, novo operi manum admovit *Albertus* WIJUK KOJALOWICZ, S. J. Th. D, qui latino idiomate Hiſtoriam Litvanam ſcripſit, cuius Pars prior Libris IX. prodiit *Dantiſci* per *Förſterum*, 1650, poſterior (quæ rarius comparet) *Antverp.* Ao. 1669. in 4*to*. In hac hiſtoſtoria Auctor ita verſatus eſt, ut maxime notabilia ex Annalibus *Matthiæ* STRYKOVII excerpſerit, inque meliorem ordinem redegerit. Præterea ANONYMI Auctoris, Rerum in M. Ducatu Lithuaniæ per tempus rebellionis Ruſſicæ (A 1648.) geſtarum Commentarius, Libris II. conſtans, prodiit *Elbingæ*, typis *Achatii Corellii* 1655. 4*to*, ubi etiam obiter & ſuccincte attinguntur, quæ in annexis Regno Pol. Provinciis eodem tempore evenerunt. Vitam & mores Lithuanorum in Boruſſia ſub diſtrictu Inſterburgenſi & Ragnicenſi degentium, brevi Delineatione adumbravit *Erh.* Wagner / *Inſterb. Bor. Regiomonti* typis *Oſterbergerianis*, 1621. 4. Ad ſtatum *Eccleſiaſticum* præter REGENVOLSCIUM & LUBIENIECIUM, ſupra adductos, faciunt *Alberti* WIJUK KOJALOVICII, S. I. Miſcellanea rerum ad ſtatum Eccleſiaſticum in M. Duc. Lithv. pertinentium, *Vilnæ* 1650. 4. edita; Itemque *Stanisl.* CHOCHLOWSKI, quondam Ord. Franciſcanorum in Conv. Vilnenſi Guardiani, nunc converſi, Epiſtolæ V. quas de Epiſcopo Litigioſo (ita enim titulus habet,) & ſeditionum in Eccleſia Dei & in Rep.

Conci-

Concitatore, *Constantino Brzostowski*, Episc. Vilnensi, nulla mentione loci (quem tamen *Rigam* esse quidam putant,) facta, 1695 in *fol.* vulgavit, atque *Ordinibus Fœderatar. Belg. Provinc.* inscripsit. In quibus V. Epistolis ad *Henr.* LIPSENBERGIUM, *Bohemum*, (cujus Responsum in fine *fol.* 116. Epistolam VI. absolvit) scriptis, etiam literæ aliorum, *Andreæ* nempe SANCTACRUCII, Nuncii Apost. *Caroli* Principis RADZIWILI, M. D. L. Pro-Cancell. itemq; *Casimiri* SAPIEHÆ, Palatini Vilnens. Supremi Exercit. M. D. L. Ducis, &c, Forma item Excommunicationis contra *Casimirum Sapieha* A 1694. promulgatæ, & alia Instrumenta publica decretaque exhibentur. Jus Lithuanicum concernunt Decisiones *Petri* ROYZII, *Maurei Alcagnicensis*, Regis Pol. JCti, de Rebus in sacro Auditorio Litvan. ex appellatione judicatis, ad Sigismundum Augustum, P. R. quæ prima vice prodierunt *Cracov.* 1563. 4, & postea *Francof. ad M.* una cum Decisionibus Senatus Pedemontani, & Parlamenti Parisiensis per *Petr.* FABRICIUM, impensis *Hier. Feyerabendii*, A. 1570. f. recusæ sunt. Statutum Litvaniæ consensu VLADISLAI IV. totiusque Reip. Pol. editum est *Varsav.* 1648. *f.* Alia scripta huc pertinentia, ut KOLUDZKI Promptuarium, *Sam.* KUSZEWICZ Collectanea, *&c.* supra jam memorata à nobis fuere.

§. LI.

Historiam LIVONICAM speciatim ex antiquis descripserunt *Balthasar* RUSSOWIUS, Præco Verbi Div. Revaliensis, qui lingua germ. infer. Chronicon huius Provinciæ usque ad A. 1578. secunda vice edidit *Rostochii*, 1578. 8. per *Augustin. Ferberum*, quod postea auctius ad A. 1583. usque perductum, Tho Bart per *Andr. Seitnerum*, 1584. 4 excusum est. Deinde extat *Salomonis* HENNINGII, *Vinariensis*, Duci Curland. a Consil. Chronicon Livoniæ & Curlandiæ ab A. 1554. ad 1590. tempore diuturni belli Moscow. germ. lingua exaratum, quod *Lipsiæ* 1594. *in folio* publicatum est. Historiam belli Livonici, quod Dux Moscoviæ adversus Livones gessit, descripsit *Tilemannus* BREDEMBACH, Canonicus Dorpatensis, *Duaci*, 1565. 8. quæ inserta est *Rerum Moscovit. Scriptor. p.* 210. De *Laurent.* MÜLLERI Historia Polonica, Livonica & Moscovit. germ. exarata, actum Livoniæ.

 supra

supra §. XVI. Germanico etiam sermone prodiit *Matthæi* (quem B. *Hartknochius* ubique *Thomam* salutat, eumque plagiariis annumerat) WAISSELII, *Bartensteinensis*, Pastoris Lanckheimensis Chronicon vetustarum rerum Prussicarum, Livonicarum & Curonicarum, (Preußisch. Liefländischer und Curl. Sachen.) *Regiom.* 1599. 4, quod ad A. 1525, quo ALBERTUS, relicto Ordine Teutonico, Dux Prussiæ factus est, extenditur. Ex recentioribus vero, in Livonica historia describenda occupatus fuit *Casparus* von CEUMERN, *Salcensis Sorabus*, primum Advocatus, deinde Secretarius Ordin. Equestris, post Adsessor & Vice-Præses judicii Aulici Dorpatensis, tandemque Consiliarius Provincialis in Duc. Livoniæ, qui Theatridium, ut appellat, Livonicum (Kleine Liefländische Schau-Bühne) edidit, quo non tantum omnium Episcoporum & Archi-Ep. ut & Magistrorum Ord. Mariani, sive Templariorum, Regumque nomina, ordine Chronologico, usque ad A. 1621, quo urbs Riga in Svecorum potestatem transiit; Sed etiam Catalogum urbium, arcium & monasteriorum, prout A. 1555 ante Moscorum irruptionem se habuerunt, earumque Ecclesias, Nomenclaturamque Nobilitatis tum extinctæ, tum hodie florentis, Privilegia quoque cum in antiqua inferior. Saxon. lingua, tum in latina, Nobilitati quondam concessa, germanice versa, Monetæ denique antiquæ valorem suppeditat; quod Opusculum prodiit *Rigæ* 1690. 4. Eodem stylo Livonicam historiam una cum Esthonica & Lettica nobis exhibuit *Christian.* KELCHIUS, Past. ad D. Joan. Jervæ in Ducatu Estlandiæ, quod Opus V. Libris distributum, & ad A. 1690. perductum, lucem adspexit *Rudolphst.* 1695. 4. Extat quoque ANONYMI Neu-eröffnetes Liefländisches Theatrum, vorstellend eine kurtz-gefaßte Erzehlung der Liefländischen alten und neuen Geschichte und Regiments-Veränderungen, Ao. 1701. 4. Anglico sermone nuper prodiit ANONYMI Narratio de Livonia (*An Account of Livonia*) una cum Historia originis, progressus & interitus Ord. Teutonici Mariani, nec non de Ducatibus Curlandiæ & Semigalliæ, & de districtu Piltensi, adjecta descriptione Itineris ex Livonia in Belgium A. 1698. facti, *Londini* 1701. 8. cujus

Libri

Libri excerpta legi possunt in *Jacobi Bernardi Nov. Reip. liter.* A. 1701. T. 2. p. 603. *seqq.* & in *Act. Erud. Lips.* 1702. p. 262.

§. LII.

Minoribus magisque specialibus Livonicæ Historiæ scriptis accensenda Livoniæ Historia in compendium ex Annalibus contracta, à *Thoma* HORNERO, *Egrano*, cui accessit *Johannis* MENETII seu MELETII de Sacrificiis & idololatria veterum Livonum & Borussorum Libellus, in Academia *Regii Montis* excusus per *Joh. Lufft*, 1551. 4. de quo infra § LV. In specie Encomion urbis Rigæ, Livoniæ emporii celeberrimi, approbante *Joh.* SIMONIO, Prof. Eloqu. Rostoch. exercitii gratia scriptum & publice recitatum ab *Henr. ab* ULENBROCK, Riga-Livono, *Rostoch.* 1615. 4. Sic & *Claudius* ARRHENIUS OERNHIELM, S. R. M. Svec. Historiographus, in *Vita illustrissimi Herois Ponti de la Gardie*, Exercituum Svec. Supremi Ducis, regnante JOANNE III. Svecorum R. gloriosissimo, *Lipsiæ*, 1690. 4. edita, totius fere Livoniæ historiam complexus est. Sub Præsidio Dn. C. S. SCHURZFLEISCHII, A. 1700. d. 28. April. Livoniam certis propositionibus comprehensam, publice defendit *M. Herm.* BECKER, *Livonus*; qui etiam seorsim Historiam Ecclesiasticam huius Gentis, diu desideratam illustravit, proposita, Respondente *Christiano Braunschwigio* Belgardia Pomerano, *Viteb. d.* 22. *Maji*, eodem adhuc anno, Dissertatione, cui titulus: *Livonia in sacris suis considerata*, ubi argumentum hoc in tria distinctum capita exhibuit, quorum primum de impio Livonorum cultu, alterum de religionis cultu in Ecclesia Rom. recepto, tertium de renovato & instaurato per D. Lutherum cultu, agit. Eruditum scriptum est Dn. *Henr. Leonh.* SCHURZFLEISCHII, qui *Conradi Samuelis* Frater dignissimus, Hist. Prof. in Academ. Vitebergensi claret, Historia Ensiferorum Ordinis Teutonici Livonorum, publicata *Vitenb.* A. 1701. 8. De quo Ordine Celeberr. *Frater* Dissertationem brevem, antea in lucem ediderat Viteb. 1685. in 4*to*. Resp. *Andrea Hornung* Rev. Livono Juvabit quoq; ad notitiam hujus Provinciæ Dissert. historica de Civitatibus Hanseaticis cum in genere, tum de nonnullis ac præsertim Livonicis in specie, in florentissima propter Salam Universitate,

Miscellanea Livonica.

versitate, Præside M. *Vldarico* HEINSIO, ac Respond. *Henr. Meiero*, Riga-Livon. Ao. 1684. habita. Pariter in *Ant.* VARILLASII *Historia de Revolut. Europæ in materia religionis*, (gallice edita, *Paris.* 1690. 12.) *T.* 5. *lib.* 24. *in fine*, quædam, quamvis odiose satis, referuntur, quæ à GOTTHARDO KETLERO, Livonici Ord. Magistro, in religionis mutatione, & accepto à Rege Pol. Curlandiæ Ducatu acta fuere. Jus Livonicum edocebit *Dionysius* FABRI, Pomerania oriundus, Vir doctus, qui ob inopiam scholarum in Livonia, circa A. 1538. Livonicos Processus juris, quinque Libris constantes, in lucem emisit, ut habet *Herm.* Becker/ *in Livonia in sacris suis considerata*, c. 3. §. 4. Prodiit quoque *Friderici* MENII in Acad. Dorpat. Juris Prof. Historischer *Prodromus* des Liefflåndischen Rechtens und Regiments/ Dörpt. 1633. 4. Ad notitiam Autorum, qui Rigæ scripta quædam publicarunt, proderit *Jo. Joach.* PHRAGMENII, *Rigensis*, Diss. de Riga literata, quam Præside *Dn. D. Zach.* GRAPIO, *Rostochii* 1699. eruditorum examini submisit. Faciet ad hanc classem quoque Transactio inter WILHELMUM, Archi-Ep. Rigensem & Magistrum Ord. Livon, ac SIGISMUNDUM P. R. per Commissarios Imperii Rom. 1557. *d.* 5. *Sept.* confecta, quæ extat in *David.* CHYTRÆI Saxon. *f.* 967. *seqq. edit. Lips.* 1611. f. Idem Auctor, Nobilitatis Livonicæ privilegium, (quod etiam Generosus Dn. von *Ceumern* P. 2. *p.* 62. *seqq.* exhibet,) cum adjecta serie primorum Livoniæ Episcoporum & Archi-Ep. Rigensium, quibus brevia epigrammata subiunguntur, Appendici *Libr. cit.* inseruit, f. 974—980; quorum, ut & Magistrorum Ord. Catalogum, supra jam f. 18—21. ferme dederat. In Livonia, Regibus Pol. adhuc subiecta, *generales*, ut vocantur, *Revisiones* duæ institutæ sunt quarum prima, auctoritate STEPHANI R. P. A. 1582, per *Stanisl. Pekoslowski, Jo. von Thiesenhusen, de Berson, Theod. Skumin, Daniel. Hermannum & Samuel. Cerasin* instituta; altera iussu SIGISM. III. 1599. per Revisores sive Commissarios, ut vocant, octo, quorum caput erat *Jo. Demetr.* SOLIKOWSKI, facta est. Atque Hic, commissione finita, Rigæ *d.* 28 *Sept.* 1599. in supremo discessu egregiam ad Livoniæ incolas orationem habu-

habuit, quæ sequ. Ao. 1600. typis *Acad. Samosc.* exscripta, & „hoc titulo vulgata est: Ad Livones Reverendissimi in Christo „patris & Dn. D. *Jo. Demetr.* SOLIKOWSKI, Dei & Apost. Se- „dis gratia, Archi Ep. Leopol. & R. P. ac M. D. Lithv. in Li- „vonia cum aliis Collegis Generalis Commissarii, Paterna & „Amica Parænesis, *Samosci* 1600. 4. Fuerunt illi Collegæ seqq: D. *Leo Sapieha*, M. D. L. Cancell. *Georg. Schenking*, Castell. Vendens. *Matthias Lenick*, Castell. Derpatens, *Petr. Ostrowski*, *Bertram. Holtzschur*, Succam. Dorpatenses, *Joh. Vilczek*, & *Dav. Hilcken*, Secretarii Regii, uti in fine ex Allocutione *Solikovii* elucescit. Seorsim Constitutiones Livonicæ post submotum ex Livonia Moschum à STEPHANO P. R. sancitæ, *Cracov.* primum in officina *Nicolai Scharffenbergeri*, 1583. 4. editæ, mox hic *Gedani* elegantioribus typis recusæ sunt. Quibus addantur Constitt. Livonicæ SIGISMUNDI III. 1589. 4. Nova Singularia de fame memorabili, quæ A. 1602. in Semigallia sub FRIDERICO Duce accidit, german. consvetudine per *Frider.* ENGELCKE, Pastorem Liv. *Reg.* 1603. 4. prodierunt. Habentur etiam Epistolæ duæ Historicæ, prior, qua Rigenses ad Seren. SIGISMUNDUM III. R. P. causas perscribunt, ob quas se urbemque suam, Livoniæ metropolin, in potestatem Seren. GUSTAVI ADOLPHI, Svec. Regis, & quibus conditionibus dederint; posterior CHRISTOPHORI RADZIVILII, Principis Birzarum, *&c.* invectiva contra Rigenses, qui fortiter resistere debuerunt, vernaculo sermone impr. *Francof.* 1622. 4. Utraque cum duabus aliis Epistolis exhibetur quoq; in Tr. de Expugnatione Civitatis Rigensis, Livoniæ metropolis A. 1621. à Gustavo Adolpho facta, exc. *Rigæ* p. *Nic. Mollinum* 1623. 4.

§. LIII.

Historiæ Prussicæ Scriptores.

Scriptores Historiæ Prussicæ, præter *Casp.* HENNEBERGERUM & *Casp.* SCHÜTZIUM, de quibus mox dicemus, accurate satis recensuit *Christoph.* HARTKNOCHIUS, Diss. I. *Select. Diss. Histor. de Var. Reb. Prusf.* & in præf. *Prussiæ Vet. & Novæ*, ex quo velut in compendio, præcipuos Scriptores, eosque typis editos, hic iterum repetemus, adiectis quibusdam aliis ab illo prætermissis. Primus vero in hoc ordine locus merito assigna-

aſſignatur *Petro* de DUSBURG, Ord. Teuton. Sacerdoti, qui ſub initium Sec. XIV. Chronicon Pruſſiæ ſcripſit, in quo Ordinis Teutonici origo, nec non res ab ejusdem Ordinis Magiſtris, ab A. 1226 uſque ad 1326 in Pruſſia geſtæ, exponuntur. Quod Chronicon cum Incerti Auctoris Continuatione uſque ad ann. 1435; cum Notis item peculiaribus in Dusburgenſem; Privilegiis quibusdam, quæ Pruſſis antiquis conceſſa ſunt; & Differt. XIX. antea allegatis, Antiquitates Pruſſicas complexis, edidit M. *Chriſtoph.* HARTKNOCH, *Jenæ* 1679. in 4*to*. Deinde *Eraſmi* STELLÆ, *Libanothani*, Med. D. & CCS. Zviccavienſ. duo de Boruſſiæ Antiquitatibus Libri laudari debent, de quibus ſupra §. VI. Stellam excipit M. *Georg.* RANIS, qui breve Chronicon Pruſſiæ concinnavit, quod ſine Auctoris nomine Ao. 1536. & iterum Ao. 1564. in 4*to* editum eſt *Elbingæ* apud *Wolfg.* DIATMARUM, quo tempore alterius Anonymi ſimile Chronicon germ. ab A. 1200. uſque ad A. 1525. *Regiom.* 1568. 4. publicavit *J.* DAUBMAN, illius loci Typographus, qui uterq; liber ſub Typographi nomine vulgo allegatur. Non minus commendari debet M. *Dionyſii* RUNAWII, *Dirſavienſis Pruſſi*, Hiſtoria belli XIII. annorum, ab A. 1454. ad 1466. geſti, ubi adiecta Deſcriptio belli duorum annorum 1520. & 1521 inter SIGISMUNDUM I. Reg. P, & ALBERTUM, Magiſtrum Ord. nec non Civitatum, Caſtellorumque Pruſſiæ, iuxta ſeriem alphabeticam Recenſio, quæ omnia germanice vulgata ſunt *Vitenbergæ* ap. hæredes *Jo. Krafft*, 1582. 4. Maiori ſtudio hiſtoriam rerum Borusſicarum, vernaculo ſermone contexuit *M. Caſp.* SCHÜTZIUS, urbis huius quondam Secretarius fidelisſimus, eamque ad A. uſque 1525. perductam, una cum Magiſtrorum Ord. Teutonici Inſignibus, aliiſque figuris, ac Tabula geographica *Henr.* CELLII, X. Libris edidit *Serveſtæ* 1592. *f.* Hoc opus, ſine adiectis tamen figuris, iterum recuſum eſt, cum Hiſtoriæ Continuatione, quæ tribus Libris abſolvitur, per D. *Davidem* CHYTRÆUM facta, & cum *Georgii* KNOFFS Deſcriptione belli a STEPHANO adverſus Gedanenſes 1577. ſuſcepti, *Lipſ.* ap. *Henning. Grosſium*, & *Islebii* 1599. f. vulgata. Liber *Imus* Prusſiæ memoratæ *Caſp.* SCHÜTZII

antea

antea prodierat *Regiom.* 1563. 4. Chorographicum magis scriptum est *Casparis* HENNEBERGERI, Pastoris primum Mülhusini, & deinceps Regiomontani, quod titulum gerit: *Brevis veraque Descriptio Provinciæ Prussiæ*, &c. german. excusa *Regiomonti*, 1584. 4, ubi præter Tabulam chorographicam, adjecta descriptio germanica omnium Magistrorum Ord. Teutonici, à DAUBMANNO quondam edita, cum Insignibus Magistrorum huius Ordinis. Ex hoc *Hennebergeri* Libro αὐτολεξεὶ esse desumta, quæ in ANONYMI *Belgæ* Chronico Prussiæ, eodem Belgico sermone, *Harlemi* 1657. edito, leguntur, testis est *Hartknoch.* loc. antea cit. Idem vero HENNEBERGERUS postea quoque edidit stylo germ. Commentarium, sive Explicationem *Prussicæ Tabulæ geographicæ majoris*, quam seorsim primum satis accurate delineaverat, quæque hodie inter rarissimas tabulas merito numerari debet. In hac vero germanica Explicatione, quæ per *Regiomontanum* prelum rursus A. 1595. in *fol.* lucem adspexit, & in qua etiam Insignia Magistrorum Ord. Teut. iconibus expressa sunt, Auctorem celeberr. in Danti-scanos nonnihil fuisse iniquiorem, animadvertere licet. De *Matthæi* WAISSELII Chronico veterum rerum Prussicarum, Livonicarum & Curonicarum, mentionem iam fecimus, §. LI.

§. LIV.

Ab Hartknochio etiam affertur ex veteribus *Martinus* MURINIUS, qui sub finem Sec. XVI, ANONYMI Chronicon germanicum Polonicæ consvetudini tradidit, quod secunda vice per *Sigism. Kempinium*, Typograph. *Cracov.* 1606. editum, Thorunienfibusque, uti etiam in priori factum erat editione, nuncupatum fuit. Ex recentioribus *Jo. Casp.* VENATOR, Th. D. Ordini Teuton. à Consiliis & sacris, Ecclesiæque Mergentheimensis in Franconia Pastor, *Noriberg.* Ao. 1680. in 4to germanice edidit Relationem historicam de Ordine Equestri Teutonico Mariano, qua res Borussicæ haud parum illustrantur, ubi adiectæ quoque sunt plurimæ figuræ, ut & Insignia Magistrorum Ordinis. Notitiam huius Ordinis insigniter etiam iuvabunt, quæ Clarisf. Dn. J. P. LUDOVICI, D. & Profesf. Halenf. in lib. qui inscribitur: Vertheidigtes Preussen wider den An-

Alii Scriptores Historiæ Borussicæ.

spruch des Teutschen Ritter-Ordens / &c. in Mergentheim / 1703. 4. edito, attulit. Eximia insuper Differtatio est Dn. C. S. SCHURZFLEISCHII, quam de Rebus Prussorum, *Vitembergæ* Anno 1672 in 4. habuit; ad quam etiam *Annotata* scripsit Anno. 1674. *ibidem* in 4*to* publicata, typisque eius loci repetita A. 1693. in 4*to*. Præ aliis omnibus vero de patria sua optime meruit Vir Clarissimus nobisque sæpius laudatus M. *Christoph.* Hartknoch / *Passenheimens. Borussus.* Nam præter *Differt. de Var. Rebus Prussic.* aliquoties memoratas, ab eius ingenio profecta est Descriptio germanica *Prussiæ Vet. & Novæ*, duabus partibus comprehensa, & cum figuris edita *Francof.* 1684. f: quæ in quibusdam convenit cum DUSBURGII Chronico eiusque Continuatore, in nonnullis vero etiam differt, cum plurima hic de novo adiecta sint, & reliqua quoq; plenius uberiusque exponantur. Ejusdem Auctoris industriæ debemus *Prussiæ Historiam Ecclesiasticam*, stylo itidem german contextam, & VI. Libris absolutam, quæ prodiit *Frcof.* & *Lips.* 1686. 4. Recentioribus scriptis annumeranda est Notitiæ Ducatus Prussiæ delineatio generalis & specialis *Jac.* LYDICII, *Hohensteina-Prussi*, excus. *Witteb.* 1677. 12, in quo tamen Tractatu Prussiæ Ducalis imprimis habetur ratio. Ante biennium prodiit *Germani* Adlerholdes Höchstgepriesenes Preussen / oder umbständliche Beschreibung des herrlichen Landes Preussen / &c. nebenst einer Verzeignuß aller fürnehmsten Städte / Vestungen und Plätze / samt deren Merckwürdigkeiten / Franckf. und Leipzig 1704. 12. in quo Tr. nonnulla quocꝫ, quæ moderna belli calamitate in Prussia a Svecis gesta sunt, exponi deprehendes.

§. LV.

Miscellanea Prussica, cum Ecclesiastica, *tum* Naturalia *&* Literaria.

Eandem Prussiæ historiam illustrabit *Jacobi* Herden / *Juris Pract.* Bekehrtes Preussen / Thorn / 1690. 8. Ex antiquis *Jo.* MELETIUS, seu ut alibi scribitur, MENETIUS, Archi-Presbyter Lyccensis in Borussia, Epistolam scripsit ad *Georg. Sabinum*, primum Acad. Regiom. Rectorem, de *Prussorum veterum idololatria*, quam ipse Auctor primum edidit *Regiomonti* 1551. 4; deinde vero Ao. 1563. eadem forma emendatam & auctam (ut titulus habet) recudi fecit *Hier.* MELETIUS, Jo. filius, Principi Pruss. ab interpret. linguæ Polon. quæ præterea extat cum Anonymi Epistola ad D.

Chytr.

Chytræum scripta, de Russorum religione, *&c.* A. 1582. 8. impressa, & *Collectioni Francof. Scriptor. Polon. T.* 2. *p.* 417. inserta. Plenius de religione Prussorum egit *Cœlestin.* Mislenta, Theol. Regiom. celebratiss. in *Prolegom. ad Manuale Prutenum, Regiom.* 1626. 8. In Reformatorum gratiam, german. prodiit Brevis Relatio, de Religione Reformatorum in Borussia, *Hanoviæ* 1603, 4. cuius Libri auctor est D. *Jac.* Fabricius, sicut ipse fatetur P. II. der *Probation*-Schrifft contra *Coletum* p. 723. & 727. Verum occasione hujus scripti alia similis generis eo tempore prodierunt, quæ cum eristica ut plurimum sint, h. l. recensere nolumus. Specialia scripta sunt *Æneæ* Sylvii Vita S. JUTÆ, & *Thomæ* Clagii LINDA MARIANA seu de Virgine Lindensi in Borussia, qui trr. ab *Hartknochio* memorantur. Quibus addi potest *Fr.* Szembeck, *Cracoviens.* Collegii Brunsberg. *S.* J. de Vita S. DOROTHEÆ, Prussiæ Patronæ, aliorumque eius Patronorum Tr. *Thorunii*, 1638. 8. editus, & impensis *Adriani* von der Linde / Canonici Varmiensis, A. 1698. 8. recusus, atque Illustr. Rever. & Excellent. Episcopis, Palatinis, Castellanis, Dignitariis, universisque Statibus Terrarum Prussiæ dedicatus. Pariter S. WOITICHI seu Voicechii, alias *Adalberti*, communis Prussiæ Doctoris, & velut Apostoli Vita, reperitur ap. *Canisium* T. V. *Antiqu. Lect. P. II. p.* 329. seqq. & *Laur. Surium T. II. in Vit. Sanct.* ad d. 23. *Aprilis*, sine auctoris nomine; Sed inter Scriptores *Rerum Bohemicarum* per *Marqu.* Freherum, *Hanov.* 1602. & 1607. *fol.* editos, (ubi pariter extat,) Cosmæ Pragensi adiudicatur: præter quam adhuc alia ADALBERTI Vita, a *Matthia Bened.* Bolelucki consignata, ab *Hartknochio* allegatur. Extat insuper *Stan.* Hosii, Card. Maioris Pœnitentiarii & Episc. Varmiens. Vita, a *Stan.* Rescio conscripta, quæ juxta primam editionem, *Romæ* (ubi obiit Hosius) 1587. impressam, recusa prostat *Olivæ* 1690. 8. Testam. *Eius*, *Heilspergæ* 1569. scriptum, annectitur *Opp.* illius *Tom. II. f.* 483; ubi etiam f. 484. legitur Epist. *Stanislai* Rescii de Transitu & Dormitione D. *Stan. Hosii*, ad fratrem *Joh. Hosium* perscripta, ut & *Eiusdem* Autoris Ode lugubris, f. 485. De Vita *Nicol.* Copernici, *Thorunens.* Canonici Frauenb. qui A. 1543. *ibidem*

demortuus eſt, peculiari Libro egit *Petrus* GASSENDUS, Dicnenſ. Eccleſiæ Præpoſitus, cum *Eiusdem* L. de Vita Tychonis Brahei, *Pariſ.* 1654. & *Hagæ C.* 1655. in 4. excuſ. Reſtituta Evangelii luce præclare de univerſa Boruſſia meruit D. *Jo.* WIGANDUS, ultimus Pomezanienſ. Epiſcopus, de cuius vita & obitu extat Oratio funebris, a Viro b. m. *Conrado* SCHLÜSSELBURGIO habita, quæ una cum Catalogo librorum à Wigando editorum *Francof. ad M.* 1591. 4. & alibi publicata eſt. De Vita eius præterea *Melch.* ADAMUS in *Vitis German. Theol.* p. 603. ſeqq & Vir Clariſſ. Dn. *Jo. Caſp.* ZEUMERUS, in *Vitis Theol. Jenenſium* p. 46. ſeqq. conſuli poſſunt. Vid etiam *Bibliothec. Antiqua* ann. 1705. *pag.* 49. Ipſe *B.* WIGANDUS de Succino Boruſſico, de Alce Boruſſica, & de Herbis in Boruſſia naſcentibus Hiſtoriam conſcripſit, quæ una cum eius Conſideratione Methodica & Theologica de Sale, creatura DEI ſaluberrima, poſt obitum Auctoris in lucem emiſſa eſt, ſtudio *Job.* ROSINI, Paſtoris Wickerſtadenſis, *Jenæ.* 1590. 8. Alias Succini Pruſſici phyſicam & civilem Hiſtoriam, *Francof.* Ao. 1677. in 8*vo*, & aliam ſuccinctam Succini Pruſſici hiſtoriam & demonſtrationem, *Berolini*, 1699. 4. edidit Dn. *Phil. Jacob.* HARTMANNUS, Medic. & Phyſic. Regiomont. celeberr. Fautor ſummopere colendus, qui aliorum etiam Auctorum, qui de Succino hoc ſcripſerunt, mentionem injicit. De laudibus Boruſſiæ habemus Orationem conſcriptam per *Ern.* BARTHOLDI, *Dantiſcanum*, *Dant.* 1653. 4, & de Inſignibus Pruſſiæ Exercitationem hiſtoricam, *Regiom.* 1693. 4*to*, Præſide *M. Mich.* HOYNOVIO, Scholæ Löbnic. Rectore, & Reſp. *Henr.* SIVERTO ventilatam, ubi etiam figuræ quædam adiectæ ſunt. Solennia Secularia ob recuperatam à Crucigerorum tyrannide libertatem, ore *I. P.* TITII, Hum. & Eloqu. Prof, d. *VI. Martii*, 1654. celebravit Reſpublica GEDANENSIS, quæ Panegyris typis exſcripta eſt h. t. *Oratio ſecularis, Pruſſiâ, Seculum, (ſublata Cruciferorum tyrannide,) libertatis, ſub Auguſtiſſ. R. P. tertium ordiente,* Dantiſci in Auditorio Athenæi maximo habita; in qua terrarum Pruſſiæ, ſub Cruciferis poſt eximia merita fœdisſime degenerantibus, calamitas, earundemque, profligata tyrannide, ſub

Augu-

Auguftisſ Potentisſimisque Pol. Regibus, felicitas proponitur. Adiecta ſunt Carmina ſecularia, quæ eundem Virum latiniſſimum, (ut nonnemo Patronorum B. TITIUM vocare conſvevit,) agnoſcunt Auctorem.

§. LVI.

Scriptores ad Jus publicum Borussiæ facientes.

Jus Prusſicum, inprimis quod ad Proceſſum attinet, edocebit *Io.* NIXDORFF, JCtus Gedan cuius Opuſcul a Juridico-practica regnum Pol terrasq; Prusſiæ regalis concernent *Dantiſc.* 1685. 12. prodierunt. Præter hunc iam antea *Stanisl* CARNCOVIUS ſeu KARNKOWSKI, Epiſc. t t. Vladislav nobis plus ſimplici vice allegatus, de *Iure provinciali terrarum maiorumque Civitatum Prusſiæ*, Libellum concinnaverat, eumque Regi Pol. Henr. Valeſio, inſcriptum ediderat, *Cracoviæ* in offic. *Nicol Scharffenbergeri* 1574. in 4*to*. Circa quem tamen obſervandum, Conſtitutiones SIGISMUNDI AUGUSTI de A. 155?, quæ *pag.* 43 *ſeqq* adducuntur, & quas *Mart.* CROMERUS, a ſe conſcriptas eſſe, aſſerit, (*Polon lib.* 2. p. 202,) quæque rectius Reſponſiones D. SIGISMUNDI AUGUSTI ad petitiones nonnullorum privatorum è Communitate Gedanenſi, vocari merentur, nunquam vim legis in Civitate Gedanenſi obtinuiſſe, nec in obſervantiam & praxin fuiſſe deductas; Cæteras vero *pag.* 79 *ſeqq.* relatas ita dictas Conſtitutiones Gedanenſes Anni 1570. cum annexis, per *Tractatus Portorii* cum Seren. Rege STEPHANO initos, & Varſaviæ in Conventu Regni Generali d. 26. *Febr.* A. 1585. datos, (quos exhibet *Reinb.* CURICKE, *Chron. Gedan. l.* 2. *c.* 20. *p.* 164. *ſeqq.*) abolitas eſſe, prout accepimus à Magnifico Dn. JO. ERN. von der LINDE, Patrono noſtro, aliquoties ſupra honorifice allegato. Proſtant etiam Exempla literarum (uti Inſcriptio habet) a Seren. STEPHANO, Polon. Reg. Civitati ſuæ Gedanenſi datarum, continentia Receptionem in gratiam, Abolitionem proſcriptionis, Confirmationem jurium, Cautionem de Religione, Edictum de juridicis Civitatis negotiis, impreſſum *Varſaviæ*, Anno 1578. in 4*to*. De aliis Pruſſorum Juribus, eorumq; editionibus variis, videndus *Hartkn. Diſſ. XVII de Var. Reb. Pr.* ubi tamen quædam editiones omiſſæ ſunt, videlicet

cet Editio Privilegii Culmensis, (Colmische Handfeste) germ. *Dantisci* per *Franciscum Rhodum*, Anno 1539. in *4to;* item Jurium Municipalium terrarum Prussiæ, & Legum ad eas terras privatim pertinentium, *ibidem* Anno 1578. in *4to*. per *Jacob. Rhodum*, additis literis quibusdam SIGISMUNDI I. & SIGISM. AUG. aliisque Privilegiis, Civitates Prussicas concernentibus, quæ Jura novissime quoq; (iuxta exemplar Ged. *Andreæ Hünefeld* 1657,) *ib.* sumtibus *Simon. Beckensteinii*, 1685. 4, prodierunt, adiecto Jure terrestri Nobilitatis Prussiæ, A. 1598. correcto, quod latine primum *Thorunii*, *Andreas Cotenius* 1599. *4to* excudit, deinde latine, polon. ac germ. cura *Daniel.* PATTERSONII, *Dantiscani* rursus editum fuit hic *Ged.* 1625. & 1647. 4. In specie quoad Jus *Culmense* emendatum, præter Magn. Dn. *Io.* KLEIN, mox iterum allegandum, eius cum Jure civili collationem, sub moderamine celeberrimi JCti, Dn. *Barthol. Leonhardi* SCHWENDENDORFERI, in Acad. Lipsiensi publice instituit Nobiliss. Dn. *Io. Henr.* SCHULTZ, *Thorunens.* hodie Reip. patriæ a secretis, *Lips.* 1692. 4. Pertinent huc etiam: *Eliæ* RICCII Tr. Juridicus de ordine & forma Processus Castri Skarszeviensis Palatinatus Pomeraniæ, impr. *Olivæ* 1691. 4; Item Processus Judiciarius Episcopatus Varmiensis proprius, ex Laudo olim Statuum & Ordinum Episcopatus Varmiensis sancitus, ac Judiciis omnium Instantiarum observatus, nunc marginalibus notis auctus, & impressus germ. & lat. in *Oliva* A. 1679. in *4to*. De Jure Indigenatus Terrarum Prussiæ, polonice extat Dissert. *Joannis* a WERDEN, Succamerarii Pomeraniæ, *Thorunii*, A. 1645. f, quæ altera parte auctior prodiit *Gedani* A. 1647. 4; Item de Indigenatu Sincera Collatio Jurium & Privilegiorum Poloniæ & Prussiæ Regiæ ad sopienda Statuum dissidia, *Mente Bona Concordia Gratia* (i. e. a *Michaele* BEHM, COS. Gedan.) scripta A. 1669. 4; nec non scriptum polonica lingua, non expresso Auctoris nomine, exaratum, cui titulus: *Ex servato Indigenatu Prussia salus publica, ex non servato pernicies & ruina Provinciæ, per Indigenam Borussum orbi deducta*: Accessit Juris correcti Terrarum Prussiæ de successionibus inter fratres & sorores defensio, impr. A. 1696. 4. Huic Anonymus quidam se opposuit

fuit, edito eadem lingua, fcripto, fub tit: *Refponfum Indigenæ Borusfo datum, cuivis Nobili Polono, Fidem & Veritatem amanti, ad perlegendum neceffarium, in 4to.* Sed vindicavit prior Autor veritatem affertorum fuorum, divulgato in publicum Tractatu, quem infcripfit: *Replica Indigenæ Borusfi ad Refponfum incivile, in veritate & iuftitia errans, cuivis veritatem & falutem publicam amanti ad trutinam oblata per A. B. (Adamum* BAYERSKI) A. 1697. 4. Quod ad ftatum Monetarium terras Pruffiæ concernentem attinet, typis expreffæ extant Quæftiones tres monetales ad Confultationes huius temporis in Republica Polona pertinentes, exfcriptæ *Gedani*, 1656 4. (ab *Henr.* FREDERO, Synd;) Item Unvorgreiffliches Bedencken eines Müntzerfahrnen über itziger Zeit in Pohlen erregte Fragen vom Müntzwesen/ quod latine quoque reperitur *in* 4. Eodem tempore prodiit Difcurfus contemporaneus de caufis aucti valoris monetarii in regno Polono, pro Innocentia officinæ regiæ, & redituum publicorum indemnitate, 1656. 4. Aliquot annis poft in eodem negotio publicatæ funt Confiderationes monetales circa commiffionem monetariam Varfaviæ celebrandam probe expendendæ, 1659. 4, quæ Autorem agnofcere dicuntur *Vinc.* FABRICIUM, Civ. Gedan. Syndicum, & germanice etiam recufæ funt. Pertinet huc Brevis & Vera deductio damnorum, ex varii generis moneta, quæ in regno Poloniæ nunc cuditur, in fpecie ex novis folidis cupreis provenientium, cum folida refutatione fcripti Polonici, cui tit. *Informatio ratione Solidorum per Fidelem Indigenam Prutenum Nobili Polono oblata*, impr. polon. item latine, nec non german. Ao. 1661. 4. Paulo poft in lucem exiit Difcurfus de re monetaria Regni Poloniæ, oftendens damna enormiffima, ex vilioribus monetis novis argenteis & cupreis, eorumque remedia, ad trutinam Seren. Reip. Polonæ, *Mente Bona Sinceraque* (i. e. a *Michaele* BEHM, *Silefio*;) confcriptus A. 1664. 4. german. recufus Ao. 1665. 4*to*; Item Epiftola Mercatoris cuiusdam ad Equitem Polonum, Statum modernum rei monetariæ concernens, A. 1669. 4, quæ Auctorem habere dicitur *Fabianum* GUSTMEIERUM, Secretar. Gedan. Jura Pruffiæ circa expeditionem generalem bellicam, fermone polo-

polono deduxit Autor Anonymus *Brevis Informationis, quod Borusſi bellica generali expeditione non ligantur*, impr. in 4; Item Autor brevis diſcurſus, *An Terræ Prusſiæ ad expeditionem generalem bellicam una cum Regnicolis obeundam teneantur*, editi Anno 1651. 4. Eandem materiam nuper ſpeciali, ex Hiſtoria Prusſica, diſſertatione eiusque continuatione, quibus oſtenditur, Boruſſos ad generalem Expeditionem extra fines ſuos non eſſe adſtrictos, in Gymnaſio *Thorunenſi* tractarunt, Præſes M. *Martinus* Böhm, Prof. Publ. & Reſpondens *Iohannes Hintz*, menſibus *Octobr.* & *Decembr.* A. 1700. 4. Quæſtio, *An & quatenus Nobiles in Urbibus Prusſiæ forum ſortiantur & posſint iudicari*, ventilata eſt occaſione Nobilis cuiusdam Gedani decollati propter homicidium A. 1675, de quo Relatio typis polonicis excuſa eſt in 4*to*. Alias extat Anonymi Informatio de juribus terrarum Prusſiæ & Civitatis Gedanenſis, adverſus novam ibidem telonii affectationem, edita *Gedani* A. 1637. 4, cuius Tractatus Auctorem fuiſſe accepimus b. m. *Henricum* Frederum, Syndicum t. t. huius Civitatis meritisſimum, poſt ad Præ-Conſ. honores evectum, & 1654. quo à S. R. M. Burggrafii faſcibus fuerat ornatus, pie denatum, Illuſtr. Dn. CONSTANTINI FREDERI, hodie Præ-COS. & Inſulæ Neringianæ Adminiſtratoris, Mæcenatis maxime ſuſpiciendi, Parentem, qui amore Patriæ ductus, Exactionem *Spiringianam* in portu Gedanenſi contra iura publica noviter affectatam, modeſte retudit, anno, quo IVra InnoCentVM InIVrIIs & oDIIs graVantVr à SpIrIngIIs. Occaſione eiusdem prætenſi Telonii plurima tunc temporis in publicum prodiêre ſcripta, videlicet: Rationes contra telonii marini exactionem noviter affectatam, cum Reſponſione ad rationes adverſarias A. 1637. 4*to*, (Autore præfato Dn. *Henr.* Fredero;) It. de Telonio affectato cuiusdam Patriæ Amantis Diſſertatio, 1637. 4. (Auctorem agnoſcens *Joh. Erneſt.* Schröer, Præ-Conſ Ged.;) Item *Information* wegen der Bürger Zulage in Dantzig/ (autore *Mich.* Borckio, Secretario,) extatque etiam polonice in 4*to*; Item *Copie* einer *Misſive* eines Preußischen von Adel an einen in Litthauen/ von wegen der Stadt Dantzig Bürger Zulage/ (autore *Clemente* Cölmero) polonice etiam

etiam recusa, 4; Item *Elisei* AURIMONTANI ad Dantiscanos Epistola, in qua Vatem iis popularem exhibet A. 1638 4*to*, quæ Epistola *Danielis* CRUSII, S. J est, (teste *Piasecio* in *Chron. gestorum singular. in Europa, sub ann.* 1638. p. m. 501.) Alii tamen *Ph.* LACKIUM, Ex-Secretarium Gedanens. Autorem faciunt; Item ad *Elisei Aurimontani* Epistolam Responsoria, quæ Vanitatem ipsius peculiarem exhibet, excusa *Alithopoli* an. 1638. 4*to* (Autore *Joanne Ernesto* SCHRÖERO;) It. *Constantis* SINCERI Spongia in Elisei Aurimontani Epistolam contra Dantiscanos nuper editam, anno exeunte 1638. 4, (cuius autor *Christoph.* RICCIUS, Syndic. Ged;) It. *Justi* PATRICII ad Elisei Aurimontani in Dantiscanos Epistolam brevis Responsio 1638. 4. (Autore *Michaële* BORCKIO, Secret;) Item Discursus necessarius, qui polonice quoque extat in 4*to*; & Refutatio discursus dicti necessarii, necessario conscripta, ad demonstrandam Civitatis Dantiscanæ innocentiam A. 1638. 4, (cuius Autor esse dicitur *Joan.* CHEM-„NITIUS, Secretar;) item *Mare Balthicum*, i. e. Historica de-„ductio, utri Regum, Daniæne an Poloniæ prædictum mare, à mul-„tis jam annorum centenariis, asserente non fallaci hominum „censura, sed ipsa nunquam fallibili natura, se desponsatum fa-„teatur & agnoscat? Poloni cuiusdam nuper typis excuso Tra-„ctatui, qui Discursus necessarius inscribitur, opposita (à *Christiano* LIPPE, Regis Daniæ Cancellario) germanice etiam translata *Ao.* 1638. 4; cui oppositum Scriptum, quod dicitur *Anti-Mare Balthicum*, sive brevis & analytica Recapitulatio Tractatus nuper editi, cuius titulus est: Mare Balthicum *&c.* in vim Prodromi cuiusdam editum A. 1639. 4, (Auctore *Joanne* PFENNINGIO, Præ-COS. Mariæburg;) nec non *Joannis Antonii* CARNIOLI Eliseus Aurimontanus defensus A. 1639. 4*to*. Quibus Tractatibus jungi potest Diss. super vetere Austriacorum proposito de occupando Mari Balthico, omnibusque & Poloniæ, & septentrionalis Germaniæ mercaturis ad se attrahendis, in Galliarum & Fœderati Belgii detrimentum, una cum mediis, quæ hanc perniciem avertunt, Emin. Card. MAZARINO dicata, *Paris.* ann. 1644. in 4*to*.

§. LVII.

Gedanensia.

Seorsim Descriptionem historicam urbis DANTISCANÆ, quæ Prussiæ Regalis clarissima Civitas audit, vernaculo quondam sermone consignavit *Reinholdus* CURICKE, urbis huius Secretarius A. 1645. quam e tenebris in lucem protraxit filius, Dn. *Georg. Reinhold.* CURICKE, figurisque æneis illuminatam nitidissime edidit *Amstelod.* per *Waesbergios* 1687. & 1688. f. Ædificia sacra, sive Templa huiusdem Civitatis ichnographice & historice, germanico adornavit idiomate *Barthol.* RANISCH, Civis & Architectus huius loci murarius, in arte sua versatissimus, *Gedan.* 1695. *f.* Qua lingua etiam Emblemata, civium huius loci signis militaribus inscripta, A. 1646 explicuit *Ad Iac.* MARTINI, in Libello, qui annectitur der kurtzen Beschreibung / von *Ludov. Mar. Gonzagæ* Königl. Einzuge / &c. d. A. in 4. Ex antiquis scriptis forte memorari posset liber parvus german cui titulus: *Chronica* **oder Handbüchlein vieler Gedächtnüß-würdiger Geschichte / von Anbegin der Welt / biß auff das Jahr** 1578. impr **Königsb.** 1579. 12, cuius libri maxima pars, præcipue posterior, Annales Dantisci continet, ubi seorsim quoque in fine accedit descriptio Dantisci & Castelli, eod. idiomate. Inter recentiores, qui hanc urbem encomiis prosecuti sunt, extant: (1 *Wenceslaus* CLEMENS, *Bohem.* Exul, cuius Gedanum seu Dantiscum Carmine Heroico adumbratum, & in IV. Libros distributum, *Gedani*, 1610. 4 luci publicæ traditum fuit; (2. J. G. SALICETUS, cuius Poëma germ. extat sub tit. Vergöttertes Dantzig/ *Ged.* 1643. 4; (3. *J.* KLEIN, *Pannonius*, Gedani Schol. Barthol. R, qui publicavit Curiam Gedanensem Anagrammaticam, A. 1651. 4; (4. *Eberh.* WASSENBERGIUS, qui nobis dedit *Saguntum in Dantisco non deletam*, *Francof.* 1671. 4, in qua præcipue Gedanensium fidem, & quæ post resignationem JO. CASIMIRI secuta sunt tempora, panegyrice persequitur; (5. *Simon* JACHIMOWOWSKI, S. J. & in vicino Schotlandiæ Collegio, quod a fundatore *Rozrazevianum* dicitur, Eloqv. Prof, cujus Oratio in laudem urbis Gedan. artibus literariis addictissimæ, tempore solennis studiorum Renovationis habita, *ἀνωνύμως* excusa est *Gedani* 1684. f. sub tit. *Summi in Emporio Gedanensi*

Litera-

Literarum Pretii; (6. denique *E. T Prodigium temporum in Republ. Gedan. celebratum* 1692. f. Ad statum Naturalem ejusdem Civitatis pertinet *Nicol.* OELHAFII, Medici Regii, & in Rep. Patria Physici Ordin. Elenchus plantarum circa Dantiscum sua sponte nascentium, *Stetini* typis *Rhetianis* an. 1643. 8. Hic Elenchus, qui secundum Alphabeti seriem procedit, & synonyma, locos natales, florum tempora & speciales autores allegatos habet, sub incudem revocatus est per B. Autoris in munere successorem, *Laur.* EICHSTADIUM, D. *Ged.* 1656. 8. Ex regno Minerali non obliviscendum nobis est Lapidis Rostochio huc delati, & a Magnif. Dn. *Ioh. Nicol* QUISTORPIO, Theol. Rostochiensi, Plur. Rev. Dn. *Ioanni* Falcken / Pastori ad D. Cath. assignati, iamque Illius munere, in Bibliotheca publica asservati, cuius eminentiores literae, calligraphico satis & superioris seculi artem loquente ductu delineatae, Gedanensibus fausta quaevis apprecantur, his verbis: VIVANT GEDANENSES. Occasione huius lapidis, Praeclariss. Dn *Georg.* WENDIUS, (cui roganti ad spectandum lapis transmissus fuerat,) breve Schediasma scripsit, hoc tit. insignitum: *Vtrum notabilis illa Lapidis Rostochiensis inscriptio*, VIVANT GEDANENSES! *Naturae adscribenda sit, an Arti?* Mens. Martr. *M DCCIII*, Respond. *Christoph.* Eißwagen / *Thor. &c.* ventil. & *Thorunii in 4to* impressum, ubi ipse beatus Autor pro Artis quidem pegmate decertat, inque eo omnes, quicunque literas curiosiori paululum lustrarunt oculo, sibi ὁμοψήφους promittit. Progredimur ad Scholas huius Civitatis publicas, (illa vera Ecclesiae & Reip. Seminaria,) quas inter primum merito locum tenet GYMNASIUM, per VII. & quod excurrit, annos studiorum meorum dulcissima Mater, de cujus Constitutione Nova A. 1558. facta, Tractatum scripsit *Andreas* FRANCKENBERGER, huiusdem Gymn. t. t. Rector, post Vitebergam vocatus, *Gedani* ex officina *Iacobi Rhodi*, 1568, in 4*to*. Super hujus Gymn. Natali novo, quem dies 21. *Dec.* Anni 1643. ruentis attulit, & quo B. CALOVIUS Rectoratum adeptus est, Exclamationem panegyricam publicavit *Io* MOCHINGERUS, in *fol.* Seculare Jubilaeum, quod cum *Illustri Ienensi*

Academia, Athenæum noſtrum, idem, licet menſe diverſo, ſortitur, in Gymnaſio, die XIII. *Iunii* 1658, *Oratione Panegyrica* celebrandum, B. D. *Io.* Maukiſch/ peculiari indixit Programmate, typis *Rhetianis* in 4. excuſo, quo beneficiorum divinorum, per illud Seculum Gymnaſio exhibitorum, memoriam ſigillatim repetit. Eodem etiam tempore à ceteris huius Athenæi Profeſſoribus, laudato nempe D. MAUKISCHIO, D. *Laur.* EICHSTADIO, D. *Joach.* PASTORIO, L. *Chriſt.* ROSTEUSCHERO, *J. Pet.* TITIO, M. *Georg.* NEUFELDIO, *Wolfg.* ROSTEUSCHERO, & M. *Joh.* RAVIO, variæ cum Orationes Panegyricæ, tum Diſpp ſolennes ad hoc inſtitutum facientes, habitæ ſunt. Alias Doctores atq; Profeſſores in hac Muſarum ſede, una cum ſyllabo Præconum Verbi Divini in urbe patria, Vir pl. Rev. ac Cl. Dn. *Eph.* PRÆTORIUS, hodie R. Miniſterii Aug. Conf. addicti ap. Thorun. Senior, & ad D. Mariæ ib. Paſtor, *Lipſiæ*, 1704. 8, breviter recenſuit, prolixius vero id factum eſt in *Ej. Athenis Gedanenſ.* quas ex eodem typographeo videre mox licebit. Præter Leges peculiares huius Athenæi aliquoties editas, & nuper Ao. 1701. 4. typis *Stollianis* repetitas, ſeorſim A. 1655, (quo B. Dn. D. MAUKISCHIUS Rect. munus gerebat,) in 4. prodiit *Breve Summarium, qua ratione juventus impoſterum in Gymnaſio, aliiſque Scholis Civitatis Gedanenſis, in latina atque aliis linguis uniformiter erudiri debeat.* De Incrementis *Bibliothecæ Gedanenſis* Epiſtolam & Commentationem, ſive Annales, dum Bibliothecarii munere adhuc fungeretur, compoſuit Summe Rever. Dn. D. SCHELGUIGIUS, Patronus atq; Præceptor omni animi ſubmisſione devotiſſime proſequendus, atque edidit 1677. 4: poſtquam antea jam publicaverat *Specimen Biblioſophiſtarum Gedanenſium*, ſeu erudita colloquia in Biblioth. publica intra trimeſtre hyemale habita, *Gedani* 1675. 8. Athenæo noſtro ſuccedat SCHOLA MARIANA, cuius me olim alumnum fuiſſe, non pœnitet. Hæc, ut reliquas huius Civitatis Scholas Triviales taceam, cum ob alia, tum inprimis ob elegans celebrari meretur ædificium, pro cujus liberali inſtauratione, Charites ſeu gratiarum actionem vulgavit *Valentin.* SCHRECKIUS, Sch. Mar. Rector, ſub initium Anni 1582. in 4*to*. Præterea de eadem extant Leges, officia Docen-

Docentium & Discentium in schola Mariana *Dantisci* complectentes; it. Typus Classium & Exercitiorum puerilium, cum sententiis quibusdam Eruditorum, de institutione puerili & de officio scholastico, lat. & germ. *Dantisci* 1592. 4. Ab hac Schola prodierunt Soteria, quibus *Gedanum*, seculo multis populis infelicissimo, se adhuc felicitate beantem collaudavit DEUM, modulantibus Filiorum suorum vocibus, in Schola B. Virg. *&c.* 1645. typis *Hünefeldianis* in 8. excusa, quæ *Iac. Zetzkius*, Con-R. Deo, Curiæ, Prætorio & Jani-Medio Gedanensi, consecravit. Sed iam antea sub restitutæ purioris doctrinæ tempus, Ludum literarium in hac Civitate, ex decreto Senatus aperuerat *Andr.* AURIFABER, qui de suo instituto parvum edidit Tract., cui titulus: *Schola Dantiscana*, cum Exhortatione ad literas bonas, latina & germanica, *Dantisci* ap. *Franciscum Rhodum*, 1550. 8. Alia scripta particularia, quæ ad historiam motuum Civilium, cumprimis autem Ecclesiasticorum faciunt, & in causa *Reformatorum*, itemque *Iohannis Arndii*, *Casp. Movii*, *Herm. Rathmanni*, *Henr. Nicolai*, *Ægid. Strauchii*, &c. edita sunt, nec non Conciones varias in coronationibus atque inaugurationibus Regum Pol. aliisve solennitatibus, diverso tempore editas, lubentes inpræsens prætermittimus. Præ aliis tamen, quæ oculis usurpare contigit, scriptis, notari merentur: Historischer Außzug von Veränderung der *Religion* in Dantzig/ 1651. 4; item Verbesserter Historischer Außzug von Veränderung der Religion in Dantzig / 1652. 4. Nec non *Ioh. de* TEMPORIBUS Erleuterung des Histor. Außzugs und Verleitung des verbesserten Histor. Auszugs von Veränderung der *Relig.* in Dantzig / 1652. 4. Quibus add. *Formula Concordiæ*, oder *Notel* der Kirchen zu Dantzig / 1652. 4; nec non Erörterung der Frage: ob die *Reformirt*en Kirchen der Dantziger *Notel* mit gutem Gewissen unterschreiben können/ 1652. 4 Ex scriptis particularib. adhuc occurrit Accusatio criminalis contra Rebelles, (ut vocat,) *Elbingensem* scil. & *Gedanensem* in Prussia Magistratus, *&c.* per *Mich.* FRIDEWALD, Regii officii Instigator. *Lublini* 1569. *d.* 23. *Mart.* in generali Regni Conventione proposita, in 4. *Ejusdem* temerario ausu quoque exiit Narratio germ. de rebus Prussicis,

 duobus

duobus Lib. comprehensa, quorum primus ex *Matthiæ* LAURENTOTTERI Tr. 1454. exararo, translatus est *Cracov.* 1578. 4. Sed in Commissionis Gedanensis negotio, oppositum ei fuit scriptum, tribus Lib. absolutum, bonaque fide ab eo, qui præsens Commissioni interfuit, (i. e *Casp.* SCHÜTZIO, Secretar. Ged.) elaboratum 1578. 4. Non minus *Nic.* SCHULZIUS Apologiam contra *Fridwaldi* calumnias edidit *Magdeb.* 1593. 4. Ad eadem tempora spectant *Math* RADECKEN, Secret. Gedan. (qui postea Socinianorum castra secutus est,) Ursachen/ warumb er sich von Dantzig wegbegeben/ 1593. 8. Statum Politicum Reip. Gedanensis vellicant Theses Politico-Practicæ, quas Præside M. *Manlio*, *Appius Claudius*, Illustri sex & viginti Virali Collegio offerre fingitur, german. etiam recus. 4*to*; quibus oppositæ fuerunt Antitheses, sine Præside ab *Æmilio Probo*, veritatis studioso, in lucem emissæ, adiectis quibusdam Problematibus; quorum occasione iterum prodiit Judicium *Publii Vatinii*, (*Eliæ Schröderi*, Braxatoris Gedan.) de Problematibus ab *Æmilio Probo*, Feritatis studioso, propositis ad *Marcum Antonium*, Brundusium ex castris Cæsaris scriptum. Hoc tamen rursus exceperunt Castigationes in Judicium *Publii Vatinii* super Problematibus *Æmilii Probi*, Veritatis studiosi A. 1652. 4. Extat quoque *Eliæ Constantini* de TREWEN SCHRÖDERI Prodromus apologetici, contra calumniosas Consistorii Gedanensis officiantes, in specie contra *Io. Frider. Lerchenfeld*, *Ged.* 1672. 4. In Historia Juris Statutarii Gedanensis insignem operam præstitit Magnificus Dn. *Joh. Ern.* von der LINDE/ Differt. de Origine, Libris, & auctoritate Juris Civil. Rom. & Statutarii Gedanens. *Dantisci* publicata, 1680. 4; & post illum Magn. Dn. *J.* Klein/ Seren. Duci Mecklenb. à Consiliis, *&c.*, in Diss. Juridica, qua Convenientiæ Juris Culmensis & Gedanensis cum Jure Communi Saxon, Prutenico, & Lubecensi, in XII. Decades divisæ exhibentur, Respondentis munus obeunte Dn. *Daniele Godofr.* Nimsgart/ *Gedan. Rostochii* ann. 1697. in 4*to*. Historiam literariam, præter Excerpta ex literis illustrium & clarissimorum Virorum ad *Ioh.* HEVELIUM, studio Dn. *Ioh. Erici* OLHOFFII, Secretarii, *Gedani* 1683. 4. publicata, illustrabunt

Lau-

Laurentii GABLERI, Juris Practici & P. Laur. Cæsarei, Elegidia Epidictica elegantissima, quorundam in Europa Regum, Principum, Comitum, aliorumque clarissimorum Virorum, qui in Civit. Dantiscana, & extra illam olim vixerunt, & adhuc vivunt & innotuerunt, Virtutes & actiones notantia, & ad expellendas calumniantium iniquitates, cum præf. apologetica ad Ampl. Magistratum Ged. in lucem emissa A. 1653. 4. Quibus iungi possunt *Mich.* Kongehls / *Secretar Regiom.* Immer-grünender Cypressen-Hayn/ *Dant.* 1694. 8, in quo libro similiter quorundam Celebrium Gedanensium effigies, eorumque elogia rythmo germanico exhibentur. Ex aliis Virorum clarorum, famam publicam hîc promeritorum, Vitis, quæ typis excusæ prostant, videntur huc referri posse: Vita JOH. de CURIIS DANTISCI, Episc. Varmiensis, S. R. I. Princip. & Præsidis terrarum Prussiæ, quæ ex autographo Sconoviano in Bibliotheca Gedan. asservato, edita *Gedani* 1693. 4; Itemque M. *Andr.* WELSII Oratio de Vita & morte Jo. BERNARDINI BONIFACII, Oriæ Marchionis *&c*, A 1597. in hac Civit. defuncti, quæ cum ipsius *Io. Bernard.* BONIFACII Miscellaneis Hymnorum, Epigrammatum & Paradoxorum, prodiit *Dantisci* 1599. 4: de cujus præterea fatis, lectu digna quædam attulit Clarisf. Dn. PRÆSES, *in Triade Observ. ex Hist Literar. Obs. I.* Sic etiam Dîs Manibus & æternæ memoriæ illustr. Viri, *Io.* HEVELII, COS. Ged. Mathematici Principis, elegantissimum posuit Cenotaphium, Illustr. Dn. JO. ERN. SCHMIEDEN, t. t. COS. Ged. quod cum Epistola Eius ad *Ism. Bulialdum*, excusum est *Ged.* 1688. in *fol.* Pariter ex Memoriis ab *Henningo* WITTENO collectis, & quidem ex *Memor. Theologorum* hic allegari debent Memoriæ: *Io.* BOTSACCI, A. 1647. denati, *Decad. XIV.* p. 1815; *Io.* MAUKISCHII A. 1669. vita defuncti, *Decad. XIII.* p. 1660.; & *Ægid.* STRAUCHII A. 1682. demortui, *Decad: XVI.* p. 2102. Quibus iungi merentur *Adr.* PAULI Vita ap. *Melch.* ADAMUM, in *Vit. Theol. Germ.* p. 808; itemque *Abrah.* CALOVII Vita ap. Plur. Rever. Dn. PIPPINGIUM in *Memor. Theolog. Decad. IV.* p. 108. Ex Memoriis *Philologorum* & *Philosophorum* ab eodem Witteno conservatis, celebrandæ sunt Memoriæ: *Mart.* OPITII, 1639. extincti, P. I. P. 439; *Io.* MOCHINGERI, 1652. denati, P. 2. p. 136; *Laur.* EICHSTADII.

STADII, A. 1660, mortui, *ibid.* p. 561; & *Henr.* NICOLAI, *eod. A.* defuncti, *ibid.* p. 579. Quibus addatur *Barth.* KECKERMANNI Vita, ap. *Melch.* ADAMUM *in Vit. Germ. Philog. & Philos.* p. 499. itemq; *Philippi* CLUVERII, ap. CLARMUNDUM *in Vit. Clar. Vir. P.* 2. p. 46. & *J. Pet.* TITII, ap. *Eundem*, P. 1. p. 200.

§. LVIII

Thorunensia, Elbingensia &c.

Ad monumenta THORUNIENSIS Civitatis priusquam accedamus, memoranda primo statim loco sunt Scripta, quæ occasione famigeratissimi illius, quod *Caritativum* vocant, Colloquii, *Thorun.* 1645. instituti, in lucem publicam emanarunt, qualia sunt: (1. Epistola Synodi provincialis Polon. Varsav. 1643. celebratæ, ad Dissidentes in rebus fidei ab Ecclesia Romana in Regno Pol. Magnoque Duc. Lithvan. qua ad amicum congressum invitantur Thorunium, Ao. 1644. in 4to. (2. Diploma Regis VLADISLAI IV. in hoc negotio publicatum *Vilnæ* 1644. 4. (3. Responsio Ordinum Evangelicorum ad hanc Ep. & Diploma Regium eod. Anno, quæ tria scripta germ. quoque edita sunt 1644. 4. (4. Relatio germanica de Ecclesiasticorum Conventu Thoruniensi, d. X. Octobr. 1644. instituto. (5. Responsum Regium ad libellum supplicem, ab Ordinibus Evangelicis *Orlæ* scriptum, in quo terminus Colloquii prolongatur in Anni sequentis 1645, diem XXIIX. Aug. eod. A. in 4. (6. Caritativi Pontificiorum in Polon. Colloquii Consilia secretiora, eodem Anno. (7. Literæ Ducis Curland. ad S. R. M. quibus ad Colloquium Caritativum Invitatoriis respondet, una cum Responsione Regia ad easdem, 1645. 4. (8. Consultatio Romana de modis Lutheranos Germaniæ Principes ad Ecclesiæ communionem reducendi, 1645. 4. (9. Judicia quorundam Catholicorum in Polonia, de Reconciliationis in religione Dissidentium impossibilitate, eod. an. (10. *Iohannis Licinii* NAMYSLOVII ad Fratres, Ministros Evangelicos, pro ineunda concordia Parænesis, lat. & pol. 4. (11. Fraterna admonitio ad Dissidentes in Religione, pol. 4. (12. Copia Literarum, quibus Dissidentes in rebus fidei ab Eccl. Cath. Rom. in Regn. Pol. & M. D. L. ad fraternam cum eadem reconciliationem invitantur, nec non Dissidentium ad easdem Responsum *Dant.* 1645. 4. (13. Orationes habitæ Thorunii a Deputatis d. 28. Aug. Ao. 1645. in 4.

Extracti

(14. *Extract* eines Schreibens aus Thorn / wie es mit dem *Colloqu. Charitativo* abgelauffen / gestellet den 29 *Nov.* 1645. 4. (15. Entdeckung der Unwahrheiten/ welche *D. Jo.* HÜLSEMAN von dem *Colloqv. Charit.* ausgesprengt durch *Constantinum* PRAWDECKI, Samogitien/ 1647. 4. (16. Acta Conventus Thorun. ad protocollum Regium, *Varsav.* 1646. 4. impressa. (17. *Hieron. a S.* HYACINTHO, Carmelitani, Idea Colloquii Caritativi cum Dissidentibus, una cum Animadversione in *Joh. Hülsemannum*, Ministrum Witteberg. *Cracov.* Ao. 1646. in *4to.* (18. Scripta partis Reformatæ in Colloquio Thoruniensi an. 1645, parti Romano-Catholicæ exhibita, *Berolini* ann. 1646. in *4to.* (19. Scripta facientia ad Colloquium à Seren. VLADISLAO indictum, cum *Georg.* CALIXTI Considerat. & Epicrisi *Helmst.* 1645. in *4to.* (20. Breves Positiones doctrinæ & fidei Aug. Confess. in Colloqu. exhibitæ, lat. & germ. in *4to.* (21. *Jo.* HÜLSEMANNI Refutatio germ. Relationis Calvinianæ de Colloquio Thorunensi, *Lipsiæ* 1646. 4. (22. *Ej.* Examen Confessionis Calvinisticæ, quæ sub nomine Ecclesiarum Reformatarum in Polonia & Borussia exhibita fuit in Colloquio Charitativo Thoruniensi A. 1645. excusum *Lips.* 1659. 4. (23. *Georg* CALIXTI Animadversiones in Confessionem Thorunensem a Reformatis 1645 in Colloquio oblatam, editæ primum in Belgio 1654. 4. & postea correctius *Brunsvici* 1655, 4. Alias iam A. 1595. *Synodus* generalis inter Dissidentes *Thorunii* habita fuit, cuius Acta & Conclusiones seu Canones, prodierunt una cum Actis & Canonibus Synodorum *Sendomiriensis*, *Posnaniensis*, *Cracoviensis*, *Petricoviensis* & *Vladislaviensis*, præcedentibus annis confirmatarum, sub generali tit. CONSENSUS SENDOMIRIENSIS, lat. & pol. *Thorun.* 1596. 8; quæ typis lat. repetita sunt *Heidelb.* 1605. 8, & germ. *Amberga* 1605. 4, ut & novissime germ. & lat. per Dn. *Samuel.* STRIMESIUM, S. Theol. D. & Prof. Ordin. Acad. Francofurtanæ, *Berol.* 1704. 8, ac præterea inserta reperiuntur Libro, qui inscribitur *Corpus & Syntagma Confessionum fidei, quæ in diversis regnis & nationibus, Ecclesiarum nomine fuerunt authentice edita, &c. Geneva* 1654. 4, *Part. 2.* quæ habet Augustanam.

Q Con-

Confessionem *&c. p.* 21, *seqq.* Hoc tempore simul prodierunt Scripta duo de causis ac remediis dissensionum & turbarum in religione, cum præf. ad Proceres Regni Pol. 1596. 8. itemque *Benedicti* Morgenstern / Pastoris Grudentini in Prussia, Tr. de Ecclesia, ubi præter alia ad historiam Ecclesiasticam, Civitatum Thorunensis & Elbingensis facientia, quædam adferuntur de Calvinistarum Valdensiumque Ecclesiis, & harum in religione consensu, Sendomiriæ in Polonia A. 1570. fabricato, qui Tr. prodiit *Francof.* ann. 1598. *in 8vo.* Memoratis scriptis pauca quædam alia iungimus, quibus res Thorunensium maxime notabiles sistuntur. Inter hæc elegans Oratio est *Conr.* THAMNITII, Prof. Thor. de Constantia Thoruniensium in obsidione probata, quæ prodiit *Thor.* 1651. f. Sic & vetus novumq; Thorunium germanicis rythmis descripsit *Iacob.* Herden / Juris Practicus, diditque *Thorunii* 1688. *fol.* Patrocinium pupillorum ejusd. Civit. ab *Henr.* Strobands / Sen. COS. in lucem datum fuit *Thor.* 1605. 4. Novæ scholæ Torunensis Ratio doctrinæ & disciplinæ, conscripta a M. *Matthia* BREU, Scholæ eiusdem Rect. impressa est *Dantisci*, ap. *Jacob Rhodum*, 1568. 4, ubi Leges quoq; adiectæ sunt. Aliquot annis post prodierunt Orationes X. quarum aliæ in Actu Examinis Anniversarii, aliæ in Inauguratione novæ Curiæ, eiusdemq; operarum inchoatione, habitæ sunt in Gymnasio Thorun. 1594. 4. Similiter Gymnasii, ac Oeconomiæ scholasticæ Thoruniensis, Institutum & Scopus, sive Kurtzer Bericht von der Schul und *Oeconomie* zu Thoren in Preussen. 4. exc. habetur. In obitum Cl. V. *Conr.* GRASERI R. Gymn. Thor. solertiss, *&c.* extat Oratio prosa & versa, habita d. 24. *Octob.* 1630, quæ cum præmisso Programm. Scholarcharum, & adiectis Docentium aliquot & Discentium Carminibus excusa est *Thorun. eod. ann.* 4. Speciatim prodiit ad Viros Doctos, Provocatio a decreto abdicationis Thorunensis, M. *Ernesti* Königs / Thor. Gymn. ab A. 1667. Rectoris, *Sedini* 1683. 4. De Notabilibus & Curiosis quibusdam Thorunensibus egit B. *Georg.* WENDIUS, in Exerc. *Thorunii* d. XVII. Jul. MDCIIIC. certis thesibus proposita, in quarum decima notatur, Tabulas cereas, quæ in Biblioth. publica ibidem asservantur, Ciceronis non esse, secus

secus ac *Ferd. Neoburgus* (*Eph Cur. P.* 2. p. 172.) aliique in Itinerariis suis retulerunt. Præterea Catalogus Presbyterorum Thorunensium ab initio Reformationis 1554. usq; ad 1671. præfixus est *Postillæ Evangelico-Catecheticæ Joannis* Neunachbahr/ Ecclesiar. Thorunens. Sen. & ad D. Mar. Pastor *germ.* publicatæ *Frcof.* & *Lipsiæ* 1675. f. In *Stan.* Hosii *Opp. T.* 2. f. 61. habentur Eius Relatt. de Actis cum Thorunensib. A. 1551; it. f. 70. de Actis cum Elbingensib. 1553; porro *f.* 85. de Actis cum Graudentinensibus 1556; & *f.* 92. de Actis cum Braunsbergensibus 1564. *Fol* 102. denuo de Actis cum Elbingens. 1565—1568. quædam habentur, ubi etiam alia plura leguntur, quæ ad historiam Elbingensium faciunt. Huius vero Civitatis ELBINGENSIS, historiam Ecclesiasticam iuxta ac literariam insuper illustrabunt: Scriptum germanicum, cui titulus, Offenbahrliche Nachricht wegen etlicher Sachen zum *Religions*-Wesen in der Elbingschen Kirchen gehörig/ und zu wissen nohtwendig/ 1663. in 4*to*, in quo Tract. res cum *Christoph.* FEIERABENDIO, Pastore, occasione Syncretismi Dreieriani, *ibidem* gestæ exponuntur; Item duæ Orationes, habitæ in Gymnasio Elbingensi, in Nova Constitutione Scholæ A. 1598, & in Dedicatione novi ædificii scholastici, Ao. 1599. à M *Joh.* MYLIO, Scholæ Rect. *Dantisci*, A. 1600. in 4*to* excusæ; Nec non J. P. D. h. e. *Joach.* PASTORII Doct. Oratio honori literarum & memoriæ posthumæ duorum Gymnasii Elbingani Rectorum, *Joann.* & *Michael.* MYLIORUM, Patris & Filii, dicta *die* XX. *Jun.* M DC LII. *Elbingæ* typis *Corellianis* impressa. Qua occasione ex eodem *Achatii Corellii* chalcographeo prodierunt: Epicedion gloriæ & memoriæ Clariss. Viri *Mich.* MYLII sacrum, auctore *B.* VOIDIO, Ecclesiæ ibidem Pastore; itemque Charis funeralis a Gymnasii Elbingani nonnullis sive Professoribus, sive Docentibus atq; Amicis, charitatis Christianæ & Collegialis quondam nexus ergo, superinducta tumulo Amplissimi Viri, Dn. *Mich.* MYLII, Rectoris bene meriti. Ad recolendum Elbingensis Gymnasii Natalem, qui incidit in XXIV. *Novembr.* A 1689, Officiosissima extat Invitatio, Interprete M. *Ernesto* König/ Rect. d. A. in 4.

Q 2 Ex

Ex *Frider.* ZAMELII Variis, quibus patriam illuſtravit, Poëmatibus, iunctim editis, nobiſque ſupra, cum de Poëtis ageremus, recenſitis, præter laudem Druſidos ibidem notatam, nominanda quoque eſt Druſis gemmifera, ſive Gemmarum *Elbingenſ.* Detectio, carminice 1655. 4, cui Gemmarum Mango in proſa annexus eſt. Nec prætereundum eiusdem Epulum rurale (quod vocat) *Euthalii*, ſeu DeſcriptioPaſcuorum *Elbingenſium*, ubi quotannis epulo rurali, à Prætore annuo, Magiſtratus loci excipitur. Juvenilis labor fuit Dn. *J.* NAGELII, Profeſ. hodie Elbingenſ, quem *Illuſtris Elbingæ Topographiam, calamo poëtico delineatam* inſcripſit, atque *Regiom.* 1698. 4. publicavit. Ex reliquis Pruſſiæ Civitatibus, MEVAM, parvam Pomereliiæ civitatem, obſidione Polonorum liberatam, ductu Guſtavi Adolphi Reg. Sveciæ, cum aliis Poëmatibus Svedo-Boruſſicis, Moſchoviticis & Miſcellaneis, edidit *Jo.* NARSSIUS, *Anaſtaſii* Fil. *Dordraco-Batavus, Stockholmi* 1627. 4*to.* Sic & CHONECIÆ (quæ *Cromero* Choinicia, vulgo *Conitz* dicitur) Conſtantiam, Ordini Equitum Teutonicorum Marian. variis bellis probatam, & tandem priſtino hæredi redditam, peculiari Diſſertatione ventilavit Dn. M. *Mart.* BÖHM, Prof. Thorun. Reſp. *Sim. Andr. Peltzin, Chonecenſi, Thorunii*, Anno ultimo ſeculi XVII in 4*to.*

COROLLARIA.

I. Momentum moriendi contra Platonem alioſq; recte non ad mortem, ſed vitam refertur.

II. Nemo amat alios, niſi propter ſuam felicitatem.

III. Non datur Jus Gentium à jure naturali diſtinctum.

IV. Judex nec ſecundum Leges tantum, neque ſecundum Acta tantum, neq; ſecundum Conſcientiam tantum ſententiam ferre debet.

V. Chriſtiani Abesſini diem Sabbathi Dominicæ iungunt, non judaizandi gratia, ſed in præmunimentum obſervationis Dominicæ: quanto magis oportet Chriſtianos Evangelicos, interque eos Barbitonſores, Sartores, Sutores, *&c. tota die Dominica operis, quinimo* Studioſos *etiam ſtudiis abſtinere.*

VI. Qua ratione Miniſter Eccleſiæ tenetur reticere, quæ in Confesſionis actu ſibi concredita ſunt, eâdem etiam, quæ extra eum, non tamen ad tormenta & mortem uſq;. *ADDEN-*

ADDENDA & CORRIGENDA.

Pag. 3. in fin. §. III. Add. Solet etiam allegari *Sim.* STARAVOLSCII Lib. de Episc. Cracov. *fol.* qui tamen à nobis visus non est, ut nec alius SCORBISSEVII de Vitis Archi-Epp. Haliciens. & Leopol. *Leop.* 1528. 4.

P. 4. *lin.* 3. *post verba*: de Rebus Pol. *Add.* quæ Sylloge conferenda est cum Exercit. Chwalkovio opposita, infra p. 76. allegata.

P. 5. Scriptoribus universalib. addi possunt *Mart.* POLONUS, *Melch.* GOLDASTUS, *Adolph.* BRACHELIUS, *Christ. Adolph.* THULDENUS, *Frid.* HORTLEDERUS, *Henr. Anshelm* ZIEGLERUS, &c.

P. 7. *l.* 30. *corr.* Matthiæ. P. 9. *l.* 22. Gudicani, Borussi, Liber cum Mappa Geograph in 8va, ut vocant, forma prodiit.

P. 12. *l.* 9. Paprocii opus in aliis Catalogis hunc titulum gerit: *Herby Rycerstwa Polskiego*, Libris V.

P. 16. *l.* 10. *Add* itemque *Regiom.* ap. *Paul. Nicolai* 1658. 4.

P. 18. Chronographis post Cromerum iungi debet *Mart.* BIELSCII Chronicon, polon. *Cracov.* 1597. f.

P. 20. *in Margin.* Sigismundus I. ante Sigism. Aug. poni debet. *Ib. in fin.* §. XIV. *Add. Curieuser* Geschichts-Calender des Königr. Pohlen / ab Anno 1500—1697. *Lips.* 1698. 8. Itemque speciatim ELISABETHÆ Reginæ Pol. (quæ R. Casimiri IV. uxor, non solum 4. Regum mater fuit, scil. Vladislai, Hung & Boh. Regis, Johannis Alberti, Alexandri & Sigismundi I. Regum Pol. sed etiam illos regnantes vidit,) Schema genealogicum &c. Diss. histor. Politica, *Thorunii* adumbratum à G. WENDIO XI. Aug. 1700. in 4.

P. 21. *l.* 1. *lege* Similiter. *ib. l.* 12. post Dobrom. 1611. *add.* in 8.

Ib. l. 16. *Verba*: Verum nec &c. *corrige*: Sed in hac posteriori editione nonnulla deprehendi omissa ex iis, quæ in edit. Dobromilensi inveniuntur, Chwalkovius notat. Id certum est, ad Annalem IV. aliqua pertinere, ac iis, quæ in Dobromilensis & Gedanensis editt. Annali IV. habentur, præmitti debere, quæ ex ipsius Autoris scripto exemplari restituta apud nonnullos extant. *P.* 22. *l.* 32. *lege* editis.

P. 24. *lin.* 7. Adiicimus loca, quæ in plerisque LUBIENSKII Operibus Omissa fuerunt nempe F. 131. *in fin. post verba*: *In maximo essent periculo*, *sequentia inserenda sunt*: Viri aliquot Illustres, quorum nominibus parcendum censeo, turpi, Rege inspectante, fuga famam & existimationem suam foedarunt. Nec unus ex præcipuis Proceribus, Vir alioquin clarus, & in bellis feliciter versatus, conceptæ de se existimationi eo die respondit: nam cum Regii agminis & earum cohortium, quæ custodiæ Regiæ attributæ erant, adeoque Regiæ salutis tuendæ munus in se suscepisset, turbatis rebus, nec nutantes cohortes sustinuit, nec omnino ea cura, qua opus erat in tuenda Regia salute, versari visus est. Sed utcunque tum alea prælii ceciderit, sciat posteritas, cui hæc scribimus, Regem Regiumque exercitum in maximo fuisse periculo ob discordiam Ducum, desertum Regem pene ab omnibus & præcipuos quosque suæ potius quam Principis saluti turpiter con-

fuluiſſe. *F.* 199. *lin.* 18. *lege:* factum eſt, ut *Lubomirſcio*, nondum exauctorato milite, ab eius regimine amoto, curaque exercitus in alios translata, coiret nefaria conſpiratio *&c. Ibid. lin.* 22. *poſt poſſent, Add.* Sero admodum monitus Lubomirſcius, ut natæ iam & adultæ conſpirationi iret obviam, ſed ſegniter id quoque ab eo ſuſceptum negotium tractatumque multi credidere. *F.* 240. *lin.* 35. *poſt gerebatur; ita lege* : Nec eæ vires belli moderatoribus, quibus hoſti pares eſſepoſſent ſuppeditabantur. *F.* 458. *lin.* 32, *poſt verba*: *aliter conſulere cogamur ; in altera editione ſequentia ſic ſe habent:* Quanquam adhuc incertum eſt, utrum ſyncere is hoſtis pacem offerat, an vero diuturniore armorum ſuſpenſione bellum eo fine ducere cogitet, ut nos ſumtibus, quos in alendo exercitu erogare cogimur, exhauriat. It Serenisſimus Rex obviam hoſti, ex re & occaſione conſilium capturus. Nullam certe gentem commodius & facilius aggredi Turca poteſt, quam Regnum Poloniæ, in quod quotiescunque libet, non ſolum Europæum militem, quo ipſius exercitus robur conſtat, ſed & Tartarorum ingentia agmina, iunctis Tranſylvanicis, Moldavicis & Vallachicis copiis quin effundat prohiberi non poteſt; nulli montes arcent, nullæ arces obſtant, quæ impetum ipſius vel remorentur vel ſuſtineant. Quodſi exercitum dividere illi libuerit, nos totis viribus uni parti vix pares, ab altera impune graſſante opprimeremur; hoſtis vero etiamſi ſemel victus fuerit, non magno ſuo detrimento alterum exercitum facile reparare poteſt, & bellum multis continuare annis. Hi ſunt metus noſtri, hæ periculorum cogitationes, quæ & Seren. Regis noſtri heroicos pro Rep. Chriſtiana conatus, & militiæ Polonæ ſæpius felices auſus cohibent, ne plus conemur, quam posſimus, ne aliis bellis, quibus conſpiratione hæreticorum, & eorum qui illis favent, appetimur, obruamur, Hoc ipſo anno — poſcit conditiones. Sed ego privatis rebus —— *usq. ad fin.*

P. 25. *l.* 22. *Add.* Eiusd. Petricii ſtudio prodiiſſe legimus Principem Polonum, *Crac.* 1633, 4. & Comitia ſapientum *ibid.* 1628. 4.

P. 27. *in fin. Add.* Tumultuum Coſacicorum à morte Vladislai R. laudatus *Bailius*, præterea meminit in Cogitat. diverſis, occaſione Cometæ, qui 1680 apparuit, gallice exaratis, *T.* 1. *p.* 77. *ſeqq*

P. 28. *l.* 24. *corr.* BEAUIEUSII. *P.* 29. l 9. *lege* d' un Roy.

P. 32, *l.* 22. *poſt* acciderunt, *Add* Uterque Tr. ſeorſim prodiit *Francof. ap. Andr. Wechelum* 1578. 8. *Ib. l.* 30. *lege* DUCE. *P.* 33. *l.* 26. *corr.* CHOISNYN.

P. 37. *ſub init.* §. *XXIV. add.* Scriptum illud, cui tit. *Ordinum R. Pol. &c. Legatt. Epiſt. Reſponſ. &c.* prolixe recenſetur in *Bibl. Antiqua* 1705. *Jenæ in 4to, pag.* 225.

P. 38. *lin.* 22. *add.* De Eiusdem Serenisſimæ Principis Exequiis Thorunii Boruſſ. d. XVI. Jul. 1636. celebratis extat Relatio, *ibid. in 4to* excuſa, una cum monumento Sepulchrali, quod Vladislaus IV, Amitæ erigi fecit. Quo tempore ſimul Carmina quædam publicata ſunt à Docentibus in Gymnaſio Thorun., *ib. f.* nec non Panegyricus, autore *Mart.* OPITIO, *ib.* 1636 f.

P. 39. *lin.* 31. *add.* Eiusdem Seren. Regis ſolennis, in urbem Thoruniam Ingreſſus, deſcriptus *Thor.* 1635. f.

P. 42.

P. 42. *lin.* 30. *post Orat.* Mochingeri *add.* Hoc tempore quoque A. J. M. (*Ad. Jac.* MARTINI) Carmina quædam germanica edidit de Ceremoniis in memorata Civit. tum observatis, *Ged.* 1649. 4.

P. 44. Carminibus in JOH. CASIM. editis, addi debet *Joach.* PASTORII Poëma Consolatorium, scriptum, cum post ingentes calamitates, Rex quasi ab exilio, Gedanum ex Silesia 1656. venisset, quod Stellæ *Eius* Aureæ, *Dant.* typis *Rhetianis* 1680. 8. recusæ est adiectum. *Ibid. lin.* 27. *lege*, Mowca.

P. 48. *lin.* 4. *lege*, sacramentum *Ib. lin.* 9. *add.* Quinque illa memorata Carmina, cum duobus aliis, reperiuntur in *Eiusd.* Noct. Poetic. Manipulo, *Dant.* Ao. 1684 in 12*mo*. *Ibid. lin.* 12, *lege*, Carmine heroico adumbrata. *Ibid. lin.* 17. *post* Joanni III, *add.* post redditam Orbi Polono, triumphato Oriente, pacem, Gedanum auspicato ingredienti. *Ibid. lin.* 33. *post* celebratæ sunt, *add.* oratione publica.

P. 49. *lin.* 6. *add.* In Chwalkovii Singularibus Pol. p. 42. *seqq.* similiter in huius victoriæ laudem quædam occurrunt. Alias summæ Eiusdem Gloriosiss. Regis cedit laudi Firmamentum Sobiescianum a. b. m. Dn. *Joh.* HEVELIO in cœlo erectum, scriptoque illustratum *Ged.* 1690 *f.*

P. 52. *lin.* 27. *corr.* 1642. *Ibid. in fin.* §. XXIX. *add.* Oratio Palatini WOLYNSKI Dni in JABLONOWSKI, Legati primarii, quæ ad Regem novissime electum habita est d. XIII. Julii, impr. *Cracoviæ* Ao. 1697. in 8*vo*. Item Mars Saxoniæ triumphans super aureo Poloniæ pomo, à tot Principibus affectato, *Varsav.* 1697. 8.

P. 57. *in fine* §. *XXX. add.* Laudatio funebris *Mart.* OPITII in obitu Illustr. Dn. FABIANI L. B. a CEMA, Castellani Culmens. *Thor.* 1630. in *fol.* Inter laudati Opitii Poëmata quoque *Part.* 2. *p.* 721. habentur Epicedia lat. & germ. in obitum CATHARINÆ, Ducis CORECII Filiæ, ANDREÆ LESCINII Coniugis. Pariter huc facit *Stanisl.* BIEZANOWSKI, *Leopoliensis*, in funere Illustr. Dn. GEORGII Ducis in OSSOLIN, supremi R. P. Cancellarii, *&c.* Panegyricus, cui tit. Pericles Sarmaticus, *&c. Crac.* Ao. 1650. in *fol.*

P. 62. *lin.* 7. *lege*, Illustr. *Ibid. Lin.* 21. *add.* Sermone ligato.

P. 63. *lin.* 12. *lege*, in laudem.

P. 64. *sub init.* §. *XXXV. add.* Memorabilia belli Svecici in Polonia, ab Ao. 1655—1659. gesti, satis prolixe exhibentur à *Christ. Adolph.* THULDENO P. 2. & 3. germ. translat. 1661. 12.

P. 65. *lin. ult. post* Bydgostiensia, *add.* sive Velaviensia.

P. 66. *lin.* 19. *lege*, de Anno 1655.

P. 67. *lin.* 12. *Verba illa*: à CR. Munerario, *ita forte distinguenda sunt*: à CR. munerario *Guil.* SERLINO, i. e. munus offerente Serlino.

P. 72. *lin.* 12. *post* Brombergæ, *add.* quæ Civitas est, Polonis *Bydgost* dicta.

P. 73. *lin.* 3. *post* 1666. *add.* in *fol. Ibid. lin.* 8 *corr.* KOMORMICKI

P. 75. *lin.* 6. *lege*, DANOVAE. *P.* 78. *lin.* 11. *lege* Sczuczin.

P. 80.

P. 80. l. 1. *add.* in fol. *Ibid.* *l.* 25. *corr.* ZELECHOWSKI.

P. 81. *lin.* 16, *post* 12*mo*, *add.* & *Cracov.* 1644. 8.

P 87. *lin.* 2. tolle punctum.

P. 90. *lin.* 4. *adde*: Monumenta quædam Poloniæ, præter *Sim. Staravolscium*, supra allegatum, illustrat b. m. Dn. *Mich.* TESSIN, Civitat. primar. Scabinus desideratisf. in Inscriptionum Monumentis publicis, *Gedani* Ao 1696. in 8vo evulgatis, *p.* 95, ubi quoque *p.* 115. exhibentur Oratt. VI ab exterorum Principum Legatis in Comitiis R. P. generalibus 1683. solenniter habitæ.

P. 90. *lin.* 21. *post* p. 363. *add* Jam antea vero *Hercules* SAXONIA, *Patavinus* Prof. de Plica, quam Poloni Gwozdziec, Roxolani Kolthunum vocant, Librum scripserat ad Jo. Zamoyski R. Pol. supr. Cancell. impr. *Patav.* 1600. in 4*to*.

P. 93. *lin.* 22. *add.* Hæc Hist Confoed. *Clem.* POLO à nonnullis tribuitur.

P 95. Ecclesiasticæ historiæ scriptis forte annumerari debet *Adalb. Gabr.* SLAWOSZ Vox catelli pastoritii penes ovile Christi, *Oliv.* 1679. in 8vo, quod tamen oculis cernere non licuit; Item *Andr.* CRICII, Episc. Premisl. (de Lutheri Schismate) Epistola ad Sigism. Pol. Reg. & Edictum Regis Pol. in Lutherum, quæ prodierunt cum Sermone *Barth.* ab USINGEN de Matrimonio Sacerdotum, *Argent.* apud *Joh. Hervag.* Ao. 1523. in 8vo.

Ibid. lin. 23. *lege*, indicare. *Ibid. lin.* 29. *add.* Vitam STANISLAI *Sancti* exhibet etiam *Laur.* SURIUS in Vitis Sanct. *T.* 2. *p.* 634: De eius Canonizatione prolixe egit *Joh.* DLUGOSSUS *Lib. VII. Hist. Pol. Tom.* 2. *ad Ann.* 1253. *fol.* m. 117. STANISLAI KOSTKÆ Vitam *Franc.* SACHINUS scripsisse dicitur.

P. 96. *in Marg. lege*, illustrantes. *Ibid. lin.* 34. *lege*, reperitur. Num. XV.

P. 97. §. L. Potuisset etiam Curlandiæ mentio iniici, cuius gentis Originem & mores duabus Dissertt. recensuit M. *Sam.* RHANÆUS, *Gremsdena-Curlandus*, Vitenb. 1683. 4. Resp. *Joh. Christo. Ernesti*, *Thuringo*.

P. 103. *lin.* 18. *lege*, Regiomonti.

P. 106. *in fin.* §. LIV. Utinam vero Delicias suas Antiquitatum Prussic. nobis dedisset *M. Matthæus* PRÆTORIUS, *Memelens.* cuius Operis Syllabus materiarum ante plures annos una plag. cum dimid. in 4. lucem adspexit.

P. 115. *lin.* 5. *corrige* 1643. in 4*to*.

P. 116. *lin.* 12. *add.* Carmen, quod Illustr. Dn. *J. E.* SCHMIEDEN ad B. D. Maukisch, cum secularis Lycei annus celebraretur die III. supra X. Junii, scripsit, excus. *Gedani in fol.*

P. 122. *l.* 11 *add.* Et cum Memoriam assertæ fidei & constantiæ d. XVI Febr. 1653. Civ. Thorunium celebraret, XVI. Anagrammatismos idem Thamnitius publicavit *ibidem in folio*.

Ibidem lin. 29. *add.* Memoriæ Ernesti Königii Orationem Thorunii 1698. habitam ibique in f. editam, dicavit *Jo.* CZIMMERMAN, *Thorunens.*

****

INDEX

INDEX PRIMUS
RERUM sive TITULORUM
qui in hoc Schediasmate illustrantur.

INDEX SECUNDUS AVCTORVM

quorum ſcripta recenſentur.

Dan-

Io.

SOLI JEHOVAE HONOR!